

testanda, quæ indecora, quæ denique ab aliqua parte honestatis recedant, improbantur. Itaque iure optimo reprehenditur, qui carpit probos, laudandosque utuperat, cum in eos non cadat hoc genus, in quo Iambica facultas collocatur. Quam acerbè in Iulium Cæsarem, & in Mamurræ Catullus inuehitur Iambis hisce?

Quis hoc potest uidere? quis potest pati,
Nisi impudicus, & norax, & Helluo,
Mamurræ habere, quod comata Gallia
Habeat, & cuncta ultima Britannia?
Cinæde Romule hæc uidebis, & feres?
Es impudicus, & norax, & Helluo.

In Menam libertum Horatius hoc epodo.

Lupis & agnis quanta sortito obigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis perustis fumibus latus,
Et crura dura compe.

In Meuium poetam, cum malè illi precatur.

Mala soluta nautis exit alite
Ferens olentem Meuium.
Vt horridis utrinque uerberet latus,
Auster memento fluctibus.

Hi quidem sunt, qui nos quemadmodum hanc poesim attingamus, docere possint. Nam Ananias Hipponax, Archilochus, Simonides, ac ceteri, qui Græcè in ea plurimum ualuerunt, cum certè scripserint permulta, extat tamen professio nihil, quod quidem ea in re nobis documento habeamus. Sed quamquam minus propriè faciunt, ut certè nihilo minus in laudando, nonnumquam & in gratulando uertuntur. Laudat enim phaselum Catullus, cuius celeritate feliciter in patriam se retulerat; Dedicatq; Castori & Polluci. Ac Sirmionem Benaci Peninsulam laudans hortatur, ut sibi de incolum aduentu gratuletur. Laudationem in epodis uite Rusticæ dedit Horatius. Mecænatemq; mirum in modum colit. Atque Asiaticam Augusti celebrans uictoriam ad lætitiā mutat. Quid? illud Catullianum, ut pleræque alia, nonne amatorum est?

Miser Catulle desinas ineptire.

Et quod nides periisse, perditum ducas.

Hæc uerò Horatiana in Camidam ueneficam ironia mirabilis mihi quidem uidetur.

Tam iam efficaci do manus scientie.

Cum enim quasi auiculæ ueneficijs ipse agitur ad amandum impelleretur, se simul et ueniam petere, illam porro, quæ hanc daturam se neget, inducit; ueneficam illud mirandum in modum, & carpit. Eundem uerò in

hoc genere tractando modum, quem docuit Carbo à lyrico seruari, scriptor Iamborum adhibebit. Iamq; totidem, nisi cantum atque speciationem, tuebitur partes, & si moris fuit, ut Iambi quoque canerentur. Iambicum enim, ad quam eos canebant, appellabant. Nec me lateat ab alijs Sambucam nominari. Nec quisquam negauerit ab eo fabulam narrari, ut decet, & uerisimile est. An non uertitur in actione, qui utuperat, aut laudat? Quid enim, nisi quod turpiter actum est, insectatur? Quid, nisi quod bene, probat? & quidem breuiter utrunque. Raro autem ab eo, quod proposuerit, diuertit. Idq; sanè per paucis. Vt mores exprimat superuacuum est demonstrare. At plerunq; affectum mouet; cum odium excitet, indignationemq; in quos inuenitur. Altera uerò poematis partitio est, quæ principijs, narratioq; cōtinetur. Sed principij cum ferè semper uniuersi operis initium occupet, ut est apud Catul-

Cui dono lepidum nouum libellum

(lum.

Arida modo pumice expolitur Corneli?

Nonnumq; tamè deinde sigillatim adhibetur. Nā instar procijs illud est.

Passer delicias mea puella.

Hoc principio comprehenditur propositio quedā ad capiendā attentionē.

Quis hoc potest uidere? quis potest pati?

Nisi impudicus, & norax, & helluo,

Mamurræ habere quod comata Gallia

Habeat, & cuncta ultima Britannia?

Horatius cur in Menam libertum stili aciem uertat ostensurus, in hunc modum orditur.

Lupis, & agnis quanta sortito obigit,

Tecum mihi discordia est.

Troponit autem cui malè precetur, cum incipit.

Mala soluta nautis exit alite

Ferens olentem Meuium.

Ac sanè admodum artificiose rogando, at quæ orando hoc principij facie

At dè Deorum quisquis in celo Regis

Terras, & humanum genus,

Quid iste fert tumultus? aut quid omnium

Vultus in unum me truces?

Per liberos te, si uocata partibus

Lucina ueris affuit,

Per hoc inane purpure decus precor,

Per improbatum hæc Iouem,

Quid ut nouerca me intueris? aut uti

Petita ferro bellua?

Narrat autem aëleo simpliciter is idem poeta, ut personam plerunq; te-

Narratio.

seat suam, idq; bifariam, quemadmodum facit etiam lyricus. Aut enim

EEE ij

Quo in suo
gic uerfatur
Partes iam-
bici poema-
ti.

Fabula quo
trafetur.
Digressio ra-
ra.

Mores.
Affectus.
Altera parti-
tio princi-
pium.

aliena dicta, factū exposit, ut.

Phaselus ille, quem uidetis hospites,

Ait fuisse nauium celerrimus.

Aut ita loquitur, tanquam se ipse loquentem, quod sanè quidem est perinde, ac si quem alium, fingat, ut.

Quis hoc potest uidere? quis potest pati?

Interdum etiam alienam sumit, ut est apud Horatium, cum Canidiam respondentem inducit.

Quid obseratis auribus fundis preces.

Utraque hec imitatio profecto est. An est quod effingat, qui alienam in dicendo inluit personam, sese non exproberit, qui se fecerit dicentem? Iam uerò huiusmodi poematum sunt qui multa genera esse constituent, & si nomen ad Iambis traxerit uniuersa hac poesis. Vi potè quæ Iambico uersu proprie scribatur. Cum enim hæc sit inuenta ad insectandum; hendecasyllabis autem, & senariis, septenariisq; ac Epodi sepiusimè maledicta fundantur; putant hæc uaria carminum genera eadem scribendi ratione contineri. At, si uerè traditum est à Quintiliano Iambum non sanè à Romanis celebratum ut proprium opus, sed à quibusdam interpositum esse, nihil profecto necesse est, ut hoc genus in plura, nisi minus proprie diuidamus. Illud porro testatum esse uelim, quibus Iamborum poësim eisdem præceptis Hendecasyllaborum me comprehendisse, ac ceterorum carminum, quibus utitur Catullus in maledicendo. Nam pauca eius lyrica sunt, ut carmen seculare, & quo nuptias celebrat, & Sapphica nonnulla, Ac quantum simplex hoc genus sit, nullaq; numerorum, pedumq; mistum uarietate, cum ex eodem uersu omnino totum conficiatur, nec ferè ullam pedem admittat, quam Iambum, nonnunquam tamen epodus interuenit. Nam senarium, quod est apud Horatium, quaternarius generis eiusdem plerumque consequitur, ut

Lupis, & agnis quanta sortito obigit,

Tecum mihi discordia est.

Interdum etiam qui prorsus dispar sit uersus, ut

Pelli nihil me, sicut antea, iunat

Scribere uersiculos amore percussam graui.

Cum autem Iambicorum genera duo sint, alterum, in quo plures pro Iambo pedes ponuntur, alterum, in quo raro spondens, idq; imparibus tantum locis, illud apud ueteres in usu erat frequentiore, hoc purius quidem, sed à paucis usurpatum, illud & si comicum pariter, ac Tragicum appellatur, comicum tamen ex trifyllabis plerumque pedibus; ex his, quibus bine sunt syllabæ, Tragicum. Utraque modo Satyricum, ut illis inuenerit, conficitur. Hoc Iambicum proprie nominatur. Quippe quo priuatim utuntur Iamborum Scriptores. Quorū legem sanctissimè Catullus seruauit. Nā Ho-

Imitatio.

Iambicorum poemati genera.

Carmen simplex.

Epodus.

Iambicorum carminum genera.

Quo Iambicorum carminum genera.

ratiū cum pro Iambo per sepe spondens, interdum tamen dactylū collocat, ut,

Deripere lunam uocibus possum meis.

Canidia parce uocibus tandem sacris.

Interdum etiam choreum, ut,

Luxere matres Ilia additum feris.

Atque canibus homicidam Heclorem.

Est & aliud genus, quod Choliambicum uocant. Postrema enim sede spondæum requirit, sea uero, quæ illi antecedit, pro Iambo raro alium accipit pedem. Hoc sepius à Catullo usurpatur, ut,

Suffenus iste Kare, quem probe nosti,

Homo est uenustus, & dicax, & urbanus.

Atque de Iambis quidem satis. Nunc nisi aliud censetis, de Elegia dicamus. Mihi uerò, inquit Summontius, nihil profecto aliud uidetur, cum illo de genere quod requirendum putem, reliquum feceris nihil. Igitur carmen hoc, ille inquit, nemo dubitat peruersum esse, cum & Minnermus, à quo Nanno Tibicina Elegis celebrata est, septem lustris ante septem Sapientes dicitur floruisse, & Solon eiusdem generis uersu seria quidem non pauca, rectèq; inuenit præcepta. Scripsisse, cuius quoq; Salamis Elegiacū poema est. Atqui constat Elegiam principio fuisse funebrem lamentationem, qua uita functos prosequerantur, quod quidem interpretatione uerbi notatur. Quid enim est aliud è λέγειν, quam lamentari? Ac probe Ouidius,

Flebilis inuolans Elegia solue capillos,

Ab nimis ex uerò nunc tibi nomen inest.

Ille tui uates operis tua fama, Tibullus

Ardet in extructo corpus inque rogo.

Nec me fugit illud Ciceronis, laudatorum uirorū laudes in concione memorant, easq; etiam ad cantus, ac Tibicinem prosequitur, cui Nomen Nenie, quo uocabulo etiam Grecos cantus lugubres nominant. Nec me lateat Epicedium, Epitaphium, Epitaphianum funebrium esse carminum nomina. Non enim de lugubri cantu mihi dicendum esse suscepī, quot numerorum, pedumq; modis ille tractetur. Quando non Lyricis tantum, ut docuit Carbo, sed etiam Herois, ut apud Statium est, luctus exprimitur. Verum iussu uestro constituit, ut uerba facerem de Elegia, qua proprie, priuatimq; institutum est, ut funeris lamentatio comprehendatur, quanquam his uerbis per sepe idem ueteres significabant.

Quis tamen exiguos elegos emisit author,

Grammatici certant, & adhuc sub indice lēst.

Sunt qui tradant primum Theoclem Naxium, aut potius Eretriensem, cum in infantiam incidisset, carmen hoc cecinisse, Elegumq; propterea dictū esse, quod ille, cum infaniret, crebro uociferans primam eius uerbi syllabam repenisset. Nec de sunt qui Mida hoc idem adscribant. Cum in funere pa-

De Elegia.

Elegiacum

carmen uetus.

Elegiū scri

ptores Mim-

nermus.

Solon.

Elegia fune-

bris lamenta-

tio.

Mida.

Theocles.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Mida.

Idem me ille conon celesti numine uidit

E bereniceo uertice caesariem.

Et apud Propertium, qui ianuam & conquerentem inducit, ut,

Que fueram magnis olim patefacta triumphis,

Ianua Tarpeia nota pudicitie;

Nunc ege nocturnis potorum saucia rixis,

Pulchra indugnis sepe queror manibus.

Et amatoris querelas eius uerbis referentem, ut,

Ianua uel domina penitus crudellor ipsa,

Quid mihi tam duris clausa taces foribus?

Mista autem non pauca reperies, ut apud eundem hunc poetam,

Visis eram molli recubans Heliconis in umbra

Bellerophonet qua fuit humor equi. Et in Tibullo,

Impiger Aeneas uolitantis frater amoris,

Troica qui profigis sacra uerbis ratibus.

Sive sit pars superioris, siue alterius Elegie: Quid Catullus? Ianuam affatus quam bellè sibi respondentem eandem fingit? Atque illud Tibullianum nonne instat Dialogi est?

Sic umbrosa tibi contingant tecta Priape,

Ne capiti soles, ne nocentq; nives.

Quæta sit Elegia.

Ex quibus quanta, qualisq; elegiaca sit actio, nec non quam longè prouehatur, facile deprehendas. Non enim permagnum opus esse potest, quod non genus uniuersum, sed quod singulare est, & quod singulatim accidit, confectatur. Quæ speciem elegie consiciant, parteis non dubitandum est esse fabulam, mores, sententias, uerba. De quibus superuacaneum est uerba facere, cum de fabula quidem, ac de moribus qua tenenda sint, cum ceteri, tum Syn cerus docuerit, que uerò de sententijs, ac de uerborum figuris tenere oporteat, ille idem expositorius sit. Illud porro præmittendum non est, cum patheticum esse, tum moratum hoc poema. An non mitiores affectus illi sunt, et quibus amantium mores delectantur cum laudat amicam, ut iure se tot de illa scripsisse ostendat Propertius in hac Elegia.

Quæritis unde mihi toties scribantur amores,

Vnde meus ueniat mollis in ore liber.

Cum amica potius leticiam exprimit in illa,

Non ita Dardanio gansius Arida triumpho,

Cum caderent magnæ Laomedontis opes.

Cum se purgat exposculant in ea,

Quid fies abducta grauius Briseide? quid fies

Arcia caprina tristis Andromacha?

Quam suspiciosum sit ingenium amantis, quam egre ille ferat emulatione, quam proclius ad conquerendū seratur, quam delectetur uel que minimo sibi ad

sibi ad id, quod optat, impedimento sint, quam facile & comoueat, & motus comprimat animorum, cum ceteri omnes Elegiarum scriptores, tum ille idem documento erit. Sed quamuis morata maxima ex parte sit amatoria poesis, interdum pathetica quoque est, ut,

Eripitur nobis iam pridem cara puella,

Et tu me lachrymas fundere amice uetas?

Que quidem Elegia cum tota ferè concitet ad miserandum, illud tamen ex ea & plurimū habet miserationis, & in amica offensione maximā parat,

Sic igitur prima moriere etate Propertie?

Sed morere, interitu gaudeat illa tuo.

Nec minus miserabiliter ab eodem poeta hæc dicta sunt,

Nunc quoniam ista tibi placuit sententia, cedam,

Tela precor pueri figite acuta magis.

Figite certantes, atque hanc mihi soluite uitam,

Sanguis erit nobis maxima palma meus.

Verum ut ibi animi indignationem præferret, ita hic mirificam uim amoris. Iam elegi qui sunt, autem aliter in aliquibus deplorandum in utroque genere uersantur. Nam lamentando commiserationem parant, laudando autem, & consolando exprimunt pietatem, humanioresq; morientium affectus. Hæ sanè quidem sunt partes lugubris Elegie, ut exëplo tibi esse potest, quæ Ouidius ad Liliam scripsit. Nec uerò partitio illa in principiu, & narrationem, quæ operis molè cõprehendit, non attendenda est, utpote quæ non modo in ipso poemate uniuerso, uerū in singulis quoque elegijs nonnūq; deprehendat. Næ

Diuitias alius fuluo sibi congerat auro;

Et teneat culti iugera magna soli.

Totius operis probæmum est, quo planè, quod poeta sit tractaturus, proponitur. Que deinde consequitur, earum quidem rerum habent expositionem, ut cuius ferebat, quarū ille studio tenebat. Singulatim uerò in illa Elegia,

Di meliora ferant, nec sint infœmia uera,

Que tulit hesternæ pessima nocte quies.

Exordium est, donec narratio sequatur, quæ inde initium sumit,

Iam nox æthereum nigris emensa quadrigis

Mundum, cœruleo lauerat amne rotas.

Ac Propertius exorditur, cum proponit,

Tarpeium nemus, & Tarpeia rupe sepulchrum

Fabor, & antiqui limina capta Iouis.

Lucus erat felix edero so conditus antro,

Multa ubi natiuis obstrepit arbor aquis.

Sacra faciunt nates, sint ora fauentia sacris.

Et cadat ante meos ista iuuenca focos

Musa Palatini referemus Apollinis edem,

Quin etiam inuocat.

FFF

Perurbatio
uita.

Misum ex
utrisque affe
ctibus gen.

Alteri par
titi.

Probæmū.
Expositio.

Res est Calliope digna favore tuo. Tum uerò exponit

Est Phœbi fugiens Albamania ad littora portus,
Qua sinus Ionis murmura condit aque.

Nam ubi carumdem rerum in libros diducitur explicatio, ut in fastis, necesse omnino est prius, quod tractandū suscipitur, proponatur, numine aliquo, aut tanq̃ numine inuocato. Deinde narretur. In singulis præterea fastorū libris præbium offendes. Nec nos prætereat uelim Adolescentes, quā exorner Elegiam ab re & frequens, & non longa digressio. Sed quæ quidē cum re ipsa cohæreat. Quod cum præcipuē Tibullo familiare sit, satis quidem profectō nobis erit id tantum admonuisse. Iam mirum in modum exemplis gaudeat Elegiacus poeta sine à simili petantur, ut,

Qualis Thesēa iacuit cedente carina
Languida desertis Gnosia littoribus.

Que comparatio quoque est, quemadmodum hæc inductio.

Tarda Phloëste sanxit cura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phyllirides. Qua illud probatur.

Omnis humanos sanat medicina dolores. Sine à dissimili, ut

Non ita Dardanio gausus Atropa triumpho;

Cum caderent magnæ Laomedontis opes. Sine à contrariis, ut

At non sic Ithaci digressu moeta Calypso

Desertis olim fleuerat æquoribus.

Interdum à maiori ad minus ducitur, ut,

Tu licet Antiope formam Nycteleidos; & tu

Spartana referas laudibus Hermione,

Et quæcunque tulit formosū temporis ætas,

Cynthia non illas nomen habere sinat,

Ne dum, si leuibis fuerit collata figuris,

Inferior duro iudice turpis eat.

Que sequitur, amplificatio sanè est ad incrementum ex minoribus petendū,

Hæc sed forma mei pars est extrema furoris,

Sunt maiora, quibus Basse perire iuuat.

Vt à contrariis relatis illa deducta est,

Cum sene non puduit talem dormire puellam;

Et came toties oscula ferre comæ.

At tu etiam inuenem odisti me perfidas cum sis

Ipsa anus haud longa curua futura die,

Nonnunquam narrantur tota, quæ gesta sunt, ut,

At non Tibboni spernens Aurora senectam,

Desertum Eoa passia iacere domo est.

In quâ narratione longiusculè digreditur poeta. Nonnunq̃ significant, ut,

Non sic Leucippis succendit Castora Phæbe,

Digressio.

Explicatio p
exempla.

A simili.

Comparatio.

Inductio.

A dissimili.

A contrario.

A maiori.

Amplifica-
tio à minori-
bus.

A contrariis
relatis.

Que gesta
sunt narran-
tur tota.

Significantur

Pollucem cultu non Thelaira soror.

Carminè purpurea est Nisi coma, carmina ni sint,

Ex humero Pelopis non nitiuisset ebur.

Adbibentur præterea sententiæ, tum breues, tum acutæ, quibus quod
propositum est, confirmatur, ut,

Longa dies homini docuit parere leones,

Longa dies molli saxa peredit aqua.

Annus in apricis maturat collibus uuas,

Annus agit certa lucida signa uice.

Crede mihi non ulla tux medicina figure est,

Nydus Amor forme non amat artificem.

Nec pauca ex interioribus reconditisq̃ literis deprompta, atq̃ ex memo-
ria neterum conquisita asperguntur. Iam uerò sic in Elegiæ oratione aqua-
bile, ac lenè in primis requiritur, & elegans, candidumq̃ genus dicēdū; pul-
rum in Lambica, pressumq̃, & acutū. Multa præterea legenti bonorū poemata
scriporum sese offerent, ut obseruentur. Quæ quidem qui custodierint, hæc
sibi laudem facili cōparauerint. Age uerò de Epigrammate quod nobis im-
positum est, breuiter exequamur. Quid enim est, ut multis id præstemus, cum
breuissimum poema hoc sit? Ac dubium non est, quin antiquissimū esse scri-
bendi hoc genus affirmare possimus. Vt primum enim & donis tēpla Deorum
exornari, & fieri cœpta sunt monumenta, cœpisse autem utrunq̃; cōstat, cum
religio sacrorum increbuisse, quam oriam esse cum homine consentaneū est,
institutum esse arbitramur, ut in sepulchris, in simulacris, in parietibus sa-
crarum ædium uersus inscriberentur, ad testificationem diuini cultus, & ad
memoriam hominum seruandam. Nam quid aliud erat Epigramma, quàm ad
præstandum hoc ipsum inscriptum carmenē tamq̃; Homerus, cuius poesi nihil
in literarū monumentis haberi uetusius non pauci contendunt, scripsit nul-
ta id genus, ex quibus adhuc quedā extant, ut, quo ille resuscit, quā à Midæ
liberis dono accepit, Phialā Apollini Delphis se dedicasse, idq̃; sic uerti pōt,

Rex Phæbe hoc munus, quod dono accepit Homerus,

Dedicat ipse tibi, mihi uerò tu decus adde.

Et quod ad consecrandum Phrygiæ Regis Midæ memoriā affinitum illius
rogatu ab eo dicitur factum, ac sepulchro inscriptum, Herodoti etiam tempo-
ribus legebatur. Dicam totidem uersibus Latine, ut potero,

Acnea sua uirgo, Regis monumentaq̃; seruo

Ipsa Midæ, dumq̃; unda fluet, dum sylua uirebit,

Dumq̃; oriens celo Phæbus, dum Luna micabit;

Hoc lugubri posita in tumulo per secula mœrens

Admoneam, qui prætereant Midæ conditus hic est.

Ita cum principio in monumenta sepulchrorum, in eorum memoriā, qui
Dij aliquid dedicassent, in Deorū simulacra, in statuas hōum, in templis, in

Sententiæ bre-
uē & acutæ

Ex recobitis
literis multa
promouunt.

De Epigra-
mate.

Epigramma
antiqui ge-
nē scribendi.

Que materia
cadat i Epig-
gramma.

Homer⁹ Epi-
grammatum
scripser.

edificia, in quodcunque opus magnificum & memorabile fierent Epigrammata, ut illud Martialis in Caesaris Amphitheatrum,
Barbara Pyramidum fileat miracula Memphis,
Assidius iacet nec Babilona labor.

Deinde in alia permulta scribi ceperunt. Quicquid enim uel de persona, uel de re, tum in anima, tum animata eleganter, & acutè, & breuiter dici potuisset, seu laudationem attingeret, seu uituperationem, ac tam quod triste, quod serium esset, quam quod hilare, quod iocosum, in hoc genus cadebat. Sæpe autem huic materiam historia præbuit. Interdum & Tragica, & Comica poetis, nedum Epica, utriusq; dux & magistra, ut argumento sicut, quæ scripserunt ex Graecis quidè Simonides ille prius, de quo Herodotus meminit, Alcæus, qui Pæspasianis imperantibus floruit, Archias uel Ciceronis patrocinio nobilis, Athenæus, Agathias, Antipater, Palladas, Philippus, Antiphibus, Leonidas, Lucianus, Bianor, Lucillus, innumerales alij, quorū adhuc Epigrammata leguntur. Ex nostris uero Catullus, Martialis, Ausonius, qui quidè in sua de Graecis permulta transtulit. Eorum munus fuit ita dicere, ut uel cō iocari uiderentur cū audientis, legentis admiratione nō modò oblectarēt, sed etiā plurimum prodesse. Quando enim per iocū uitia notabāt, & quod in singulis reprehendendū esset, falsè ac lepidè improbabant, admonebant sanè, qđ esset, ut turpe, fugiendū. Nam dubiū esse non potest, quin multum afferrent utilitatis, cū quod laude dignū existimabant, laudarent. Planè. n. ostendebāt, quod uti honestum, sequi oporteret. Nec uerò nō excitabāt legentū animos, cū aditus tēporum carminibus exornabant, ad Deorum cultū, cū sepulchra, statuasq; clarissimorum hominum, ad imitationem eorum, quorum erant illa monumenta. Annū uerò perturbationes expiabant, cū ea, quæ miseratōne mouerent, uel terrorem inferrent, exprimerent, cuiusmodi permulta comperiens de his, quæ Heroes pertulerunt. Iocantur autem illi ipsi, ut nemo non facile perspexerit, eludunt, irident, inuehuntur, reprehendunt, cōmonefaciunt, hortantur, laudant, adulantur. Est igitur carmen Epigramma, quo breuiter, arguteq; id, quod animaduertatur memorandū esse, non semper tamen eundē in modū, exprimitur. Hoc. n. interdum poeta rē aliquā simpliciter exponit, ut,

Gellius audierat patrem obiurgare solere,
Si quis delicias diceret, aut faceret. Interdū ipse aliquē alloquit, ut,
Huc est mens deducta tua mea Lesbica culpa,
Atque ita se officio perdidit ipsa suo;
P't iam nec bene uelle quam tibi, si optima fias,
Nec desistere amare, omnia si facias.

Est etiam cū personam ponit omnino suam, ut per conformationem.
Vane quid affectas faciem mihi ponere pictor,
Ignoramus, oculis sollicitare Deam?
Echo enim ab Ausonio loquens inducitur. Et

Epigrammata
Graeci
scriptores.

Latini.

Officiū huius
poetae.

Quid sit Epi
gramma.
Quo narret.
Simplex nar
ratio.

Allocutio.

Imitatio per
conformationē

Illyricis regnator aquis tibi Nile secundus
Danubius letum profero fonte caput.
Illud uerò apud eundem authorem colloquium quoddam est.
Cuius opus? Phidiae, qui signum Pallados, eius
Quiq; Iouem fecit, tertia palma ego sum.
Hoc autem ex utraque persona coniunctum.
Trinacrij quondam currentem in litoris ora
Ante canes, leporem caruleus rapuit.
At lepus, In me omnis terræ pelagiq; rapina est,
Forstian & celi, si camis astra tenet.

Nec dubitandum est breuitatem in hoc genere adhibendam esse. Nam tantum abest, ut negligenda illa sit, ut Cyrillo (is enim Epigrammata Graecè conscripsit) non modò qui plusquàm tres faciat uersus, Rapodiam consicere, non Epigramma, sed etiam omne distichon malum Epigramma uideatur; quasi unico uersu rem comprehendi uoluisset, ut est apud Martialem.

Pauper uideri Cinna uult, & est pauper.

Quod mihi quidem non ita, ut illud Parmenonis probatur, Quod est, ut ego quidem sanè uerti.

A Musis procul est multos Epigrammate uersus
Complecti, an queras in stadio dolichon?

In dolicho cursus crebro torquetur, acuta

Pectoris in stadio concita uis rapitur.

Quinquàm Martialis id tantummodò longum esse, cui sit, quod demere babeas, arbitrat. Quod enim in hoc genere nonnūqām se longiusculum fecisset, cū ea de re accusaretur, hunc se in modum defendit.

Cosconi, qui longa putas Epigrammata nostra;

Utilis ugendis axibus esse potes.

Hac tu credideris longum ratione Colossium;

Et puerum Bruti dixeris esse breuem.

Dijce quod ignoras, Marci, doctiq; pëdonis

Sæpe duplex unum pagina trahat opus.

Non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis,

Sed tu Cosconi disticha longa facis.

Itaque quod paucis comprehendi ueteres uoluissent, hoc idem genus qui subsecuti sunt, præsertim latini nominis poetæ, præter antiquissimam Epigramatis legem, multis producere instituerunt. Tu uerò in eo ueteres, Graecosq; potius, quàm nostros uelim imitere. Nam & leporem, & quæ in hoc præcipue requiruntur, argutias perdit operis longitudo. Ac si dicta uel grauius, uel faciet, quæ uocantur Apophthegmata, quo breuiora sunt, eo maiorem uim habent; in argutis, cū simile quodammodo sit genus, nōne breuitas adhibenda est, qua plus relinquitur intelligendum, quàm planè exponatur? At

Colloquium.

Coniunctum
narrandi ge
nus.

Quam breue
sit epigramma

acutum esse potest, quod latius funditur? Hæbescit enim acumen orationis, qua diutius detinetur. Si quis autem Epigrammatis argutiam demat, quid reliquum faciat, quo illa placere possint? Verum enim hinc puto factum esse, ut hac etiam poësis, quæ pluribus, quam eius ratio postulabat, scribebatur, contineretur, quod essent huic generi, quam cæteris omnibus, propiora. Quæ uero exponuntur, ut in quo nunc alio poemate, band secus in hoc uerisimilia, sunt oportet, atque ita exponantur, ut consentaneum, ueroq; propius est, ut dicta, et facta esse, *Et*,

Casta suo gladium cum traderet Arria Pæto,

Quem de uisceribus traxerat ipsa suis;

Si qua fides, uultus, quod feci, non dolet, inquit,

Sed quod tu facies, hoc mihi Pæto dolet.

Verisissimum enim fuit id eam dixisse, ut euenisse illud.

Inuida quem Læchesis raptum trieteride nona,

Dum numerat palmas, credidit esse senem.

Iam & mores, & affectus hac eadem poësi perpulchre effinguntur, ut exemplo superiore.

Si qua fides, uultus, quod feci, non dolet, inquit

Sed quod tu facies, hoc mihi Pæto dolet.

Cum & quam uehementer illa amet, ostendat, & in miserationem adducat auditorem, & Laïs apud Ausonium, cum Veneri speculum dicaret.

At mihi, inquit, nullus in hoc usus, quia cernere talem,

Qualis sum nolo, qualis eram nequeo.

Ut planè declaret, quam tedeat animum senectutis. Nec uero illud

Mater Læcena Ulypæ obarmans silium,

Cum hoc, inquit, aut in hoc redi,

Non planè expressum uirilem spartane mulieris animum habet. Ut minus profectò mirum sit, uirum Lacedæmonium dixisse, cum filius, qui pugnas præclaram opteterat mortem, magno omnium dolore efferebatur.

Flecte alios, natus lachrymis non indiget ullis,

Et meus, & talis, & Lacedæmonius.

Quod autem uulgo perspicuum esse potest, non me hercule ostendam, quo modo affectus Poeta hic suos effingat. Quam breui, & quam arguto sententiarum genere orationem exornet. Quanta uerborum elegantia, quantoque splendore susceptam materiam illustret. Quanquam ut non unum genus rerum pertractat, sic in sententiarum, uerborumq; delectu non unam profectò rationem confectatur. Quæ enim leuia sunt, remissa; molliterq; attingit; Quæ ridicula, faceret, ac per urbane; Quæ tristia, seuere; Quæ grania, concitate. Idq; pro ut ipsa poematis breuitas patitur. Ac tamen si proprijs uiribus uocabulis, ea tamen interdum transfert, immutat, facit, iungit, traiecit, ad exuperandum arripit, ad imminuendum usurpat, ex ueritate petit, à pere-

grina lingua mutuatur, uariè componit, uaria dicendi figura conformat. Sed in quis nihil durum, nihil insolens, nihil obloetum offendas. Age porrò in Epigrammatis num exordium requiras? Initia quidem librorum perspice tanquam problema quedam sunt, ut

Hic est, quem legis, ille, quem requiris

Toto notus in orbe Marialis

Argutis Epigrammaton libellis,

Ac præterea nonnulla, quæ consequuntur. In ipso autem Epigrammate nihil sanè est, quod illa partitio in principium & narrationem seruetur. Si quod est enim, quod habeat exordij uirtutes, nihil aliud præterea, cum breue carmen sit, comprehendit, *Et*

Dum nouus est, neque adhuc raso mihi fronte libellus,

Pagina dum tangi non bene sicca timet,

Ipuer, & caro perfer lene munus amico,

Qui meruit nugæ primus habere meas.

Nisi putas utraque his esse partem, quibus proponitur id, de quo carmen conficitur, ut

Qualem Flacce uelim, queris, nolimue puellam.

Nolo nimis facilem, difficilemq; nimis.

Illud quod medium est, atque inter utrumque probamus,

Nec uolo quod cruciat, nec uolo quod satiat

Postremo de uersu, quo hæc poemata scribuntur, ut asserendum est non certum quoddam esse genus, quæ admodum quo uel Heroica, uel Elegiaca poësis conficitur; ita plerumq; hoc idè esse, ac illud, ex quo Elegi consistat. Interdum uero Iambis, aut hendecasyllabis, aut et hexametris scripta sunt. Notum enim illud Mar-

Hexametris Epigramma facis, scio dicere Tuccam. (ialis.

Tucca solet fieri, denique Tucca licet.

Hinc quidem poeta familiare est Scæzon, *Et* Pulchre ualet Carinus, & tamen pallat.

Epodis quoq; nonnunquam in hoc genere ueteres cõpertum habemus, ut

nam iuuentam pastor ipse amiserat,

Numerumq; iussus reddere

Me defuisse conquererebat, sequi

Quæ noluissem ceteras.

Myronis enim buccula apud Ausonium loquitur. Illi uero dimidiati apud eundem authorem Hexametris sunt, aut potius dactylici ternorum pedum, syllaba quidem superante. Quod carmen et dactylis Græci uocant,

Sit mihi talis amica, uelim,

Iurgia quæ temere incipiat.

Nec inficias eam posse in epigrammatis alias quoq; numerorū, pedumq; rationes adhiberi. At mihi, puto, satis est, quæ in usu frequentiore sunt,

Exordij nūc
in Epigram
mate.

Partitio in
princ. nar-
rat. num. ser-
uanda.

De uersu

De cetero
poemati
ge-
nere.

Ithyphal-
lica Thyra-
mbi.

Oscophori-
ca.

Epilamia.
Silli.

Proaulia.
Epihalama-
mia.

Monodie.

neas planè ostendisse. Quo uerò scribi cæperint uersu non dubitauerit, qui no-
rit, quod uetustissimum omnium sit carmen. Illo enim principio scripta hæc
esse credendum est, quo primum, qui poemata faciebant, utebantur. Quo po-
matum genere comprehendantur, facile statuerit, qui memoria tenuerit con-
stitutum esse, id omne Epicum haberi, cuius neque harmonia pars aliqua sit,
neque spectatio. Atque de tota quidem hac poesi, hæc habui, quæ præcipien-
da mihi profectò esse uiderentur; Tum Cossus quamquam quisque uersuum,
eos intuens inquit, qui de poetica differunt facultate, in poeta institutendo
tam copiose tamque distinctè munus obicit suum, ut in præceptis quod desidera-
mus, reliquum profectò sit nihil, præter illa ipsa, quæ cum etiam atque etiam
de requiritur Syncere, non est earum explicatio rerum ulterius differe-
natur, quia tamen intelligo poematum adhuc multa genera superesse, quo-
rum mihi quidem perspecta ratio non est, peto à te, ut mihi detur hæc uenia
rogandi, quid de his planè sentias, antequam disputatione illam diutius opta-
tam aggrediar. Tu uerò Cossus inquit Syncerus. Tum ille, quid Epica sit, quid
Tragica, quid Comica, quid Melica poesis, quid Iambus, quid Elegia, quid denique
sit Epigramma, et quemadmodum hæc singula scribantur, ego quidem, inquit, ex
his, quæ latissimè disputata sunt, planè accepi. Ithyphallica uerò poemata,
quæ Phallus quidem gestandis cum Dionysio Ludi fierent, canebantur, Thyra-
mbi, quæ huius quoque Dei uictoriam eam, quam ille de India Triumphans
in Græciam reportauit, continebat, Oscophorica, quæ in Seiradis Minervæ
celebritate ramos cum bacis ingenui quidem adolescentuli ferentes canebant.
Epilamia, quæ uel ad pestem auertendam, uel ad gratulandum, cum, dii
quidem illam auertissent, dicebantur. Silli, quæ ad irridendum fundebantur.
Proaulia, quibus tanquam probæmque cibare, dii certamen iniituri ad prome-
rendum, ut auditores sibi faciant, præstant, Epihalamia, monodie, præ-
terea non pauca, quæ non me hercule ignorans tibi comperta esse, uideor mihi
omnia satis inuisse; quod singula genere comprehendantur, quæ ratione, quibus
numerorum modis confici debeant, quoniam prorsus me latet, Syncere, id
scire uehementer etiam atque etiam oro me docere. Nam etsi nescius non sum,
partim scenica, ut Sillos, partim Melica poesi, ut Epilamia comprehendendi po-
tuisse, quia tamen tum Hexametris, tum alia pedum moderatione componi-
tur, et carmen nuptiale, et quo una inducitur persona, nec non alia, ut puto,
permuta, quod operæ pretium sit, arbitror te facturum, si planè in quod ge-
nus quodque referatur, aperiri. Tum Syncerus, id scire, inquit, à Carbone tibi re-
quirendum erat, cum paritè ille, ac potius articulatim, diligenter, Lyricam
poesim pertractaret. At, inquit Carbo, cernebat Cossus dari mihi quidem ex-
ceptionem, si quid ipse præter hoc peteret, quod esset à me susceptum. Ac ni-
mirum, inquit Cossus, uerebar, cum legibus cautum sit, ut si reo uideatur, de
constituendo accusatore iudicium fiat, quæ dicitur diminutio, ne contra causæ
genus, à quo petere liceret, assererem. Non enim tibi Syncere concedendū est,

ut in

ut in disceptationem, à quo quidem petere oporteat, uoces. An à quopiam
alia potius postulem, quam à sermonis ipso instructore, si quid in differendo
prætermisum est, quod requirendum putem? Ego uerò, Syncerum intuens
inquit Summontius, si me tanquam hodie ne congressionis arbitrum, atque
censorem appelles, haud sinam pro mea quidem potestate neque appellatione
intercedere, neque dari defensionem. Quanquam non equidem ea credo reli-
gione sermonem hunc à te fuisse instructum, ut nefas sit requirere, quod cuique
præter illa, quæ distinctè mandata sunt, ut aperiantur, postulandū esse uidea-
tur. Quippe qui tam liberaliter, ac tanta facilitate in consilio nos accepisti, ut
nemini profectò nostrum ius non fuerit petendi, quod cum appositum non es-
set, apponendū tamen esse putaretur. Non me hercule, inquit Syncerus. Sed
ne diutius, quod tu quidem Summonti censeres, Cossus autem requirit, deside-
retur; ea partitio repetenda est, quam prima disputatione fecit Propertius. Tria
profectò sunt, ex quibus omnem omnino summi poematum uarietatem oportet.
Id enim omne, quo illa inter se differunt, aut in rebus quæ describuntur; aut in
his positum esse, quibus rerum sit expositio, quod genus quidem uersus tum
nudos esse, tum uestitos, ornatosque cantu constitunt; aut in ipsa uersatur ex-
ponendi ratione; de qua meminisse potes multa euidenter sanè, et aperte di-
sputata iam esse, cum uel simpliciter narremus, uel cum imitatione, uel tum
hoc modo, tum illo. Itaque omnis quidem poesis, ut in principio dictum est, in
treis summatim diuiditur partibus. Quarum unam Epici uendicant, eaq; poe-
mata omnia continentur, quibus neque cantu, neque saltatione opus sit. Aliam
Scenici; Quæ et Tragediam, et Comediam, et Satyræ complexumur, cæ-
teraque eiusmodi, quæ spectanda in Theatrum proferuntur. Tertiam Melici; quæ
sine uocum sonorumque concentu consistere non potest. Poetarum uerò non
dum plura extitisse genera, quam ea, quæ demonstrauimus, arbitramur. Nā
qui Epici, qui Tragici esse dicantur, qui Comici, qui Satyrici, qui Melici, qui
Iamborum, qui Epigrammatum, qui Elegiarum scriptores, copiose, lateque, ostē-
duntur. Quam porrò quisque rerum materiam, quo uersu, qua narratione,
quo denique modo attingat, ex his quæ trium dierum disputationibus expli-
cata sunt, puto satis perspectum esse. Ac sunt, qui singulis ita rerum genera
distribuant, ut, si quis in eo, quod ad alterum attingat, uersetur, hunc facere
minus proprie contendat. Ego uerò, qui poematum non dubito Epicum esse
uetustissimum, ut principio non modo uersibus nihil, sed ne literarum quidem
monimentis commendari solitum esse contendo, quod non eo carmine scriba-
retur, sic facile assentior, cum alia multa genera poetarum exorta; adultæque
essent, eam quodque materiam, in qua uerteretur, quam sibi esse conuenientio-
rem existimaret, ut propriam arripuisse, arceptamque ita attingisse, ut neminē
alium non eam tanquam alienam inuadere segetem putaret.

Non tamen post hæc diuise, qui alienum ingredi campum nati suum neu-
tiquam ueretur; Sed planè ostendisse in eo se non quasi dominum uagari.

GGG

Tria sunt, una
de poetarum
origini uariet
tati.

Summa græ
poetarum.

Distributio
materie.

Et si quamvis eandem uerspent possessionem, quorum dissimile genus est; eos tamen non eandem in modum se illam colere palam fecisse. Cui eandem rem alia quidem Epicus, alia uero lyricus tum uestiat, exornetq; oratione, tum imitatione sub aspectum subiiciat. Itaque uaria illa, quae commemorasti Cosse poemata, cum in omnem poesim conijci potuissent, propriè tamen reor Melicam, ut tu quoque opinaris, fuisse, quae & Melicum quidem in modum cantata pariter essent, atque scripta. Quippe uersibus, cantuq; Dijs gratias agebant, laudes memorabant, solemni precatione supplicabant. Epitaphium uero, si in celebritate nuptiali actionem aliquam exprimamus, Epico quidem carmine scribetur, ut est heroico more apud Catullum.

Quae Melica
fuit.

Epitaphium
quo uer
su scribitur.

Peliaca quondam prognatae uertice Pinus
Dicuntur liquidas Neptuni nasse perundas
Phasidos ad fluctus, & fines aetæos.

Et inducitur, ut sit in scena, tum iuuenum choro, tum puellarum.

Vesper adesset iuuenes consurgite, uesper Olympo.

Si nihil aliud, quam ut Nuptias celebremus, moliamur, melico uersu componetur, ut,

Collis ò beluonij

Cultor Franiae genus.

Monodia
quae sit.

Quid poetarum qui nominantur Monædi? nōne ut Comici, Tragicq; per sonam abijciunt suam, aut ita retinent, ac si alienam susceperint? Hoc tamen distant, quod illi quidem plures, hi uero unam introducunt personam. Illi uario, hi simplici contextu carminum utuntur. Nec uero eodem in genere uersantur, cum propriè lugubre uelint esse Monædorum poema, ut tum Bionis, tum Adonidis Epitaphium, quod scripsit Theocritus se ipsum fingens, qui obitum illorum deplorat. Sed alia quoque non pauca cadunt in hanc ipsam dicendi rationem, cuiusmodi esse dicitur Lycophronis Alexandra. Quod genus si ita est, ut definiunt, non uideo cur non eo comprehendantur Elegiarum pleraque, Virgilij Gallus, Alexis, Pollio, Silenus, Idyllia Theocriti cum multis, tum Pharmaceutria, Cyclops, Amaryllis Ita cum idem poema nō uno utiq; nomine uocaretur, Monædis non esse proprium genus putandum est. Quippe qui diuersa sibi subiiciant, quae tractent, eaq; carmine haud semper uniusmodi attingant. Virgilius enim, atque Theocritus opera, quae diximus, Hecameris consecrunt. Lycophron uaticinium Cassandrae Iambi exposuit. Nisi putas hoc Lycophronis poema tantum, eiusq; similia Monædo esse tribuenda, cetera in ea quidem poesi reponenda, quae cuiusq; materiam, aut uersum, aut rem utranque sibi assuecit. Quando poematum partim à uersu, ut Iambi ca, partim à cantu ut Melica, partim à persona ut Heroica, maxima pars ite, ut Comica, nomen inueniunt. Genus autem summum, quo Monædiam cōplectamur, Epicum esse decernimus. Quam ob rem, quo uel Bionis, uel Adonidis mortem prosequitur Theocritus, cum Epitaphium carmen; quo laudes

Vnde poematum nomi
na.

Monædia in
genus epicū
conijcienda.

Prolemaei Regis, cum Encomium priuatim appelletur; Vtrunque autem sub genus Epicum subeat; ea tamen de re, quod una in utroq; fingatur persona, nec singulari quodam uerbo, nec uniuerso communiq; alteri nominari oportet. Hoc loco Thectus, ergo, inquit, Sylua, praeter quam quod, si probantur, quae de Epicorum genere statuis, Epica omnino est, certa quodam poesi non continetur; cum singulare quoddam genus haud sit, nec definitio quodam carmine scribatur. Quid ni, inquit, Syneerus? cui facultas est, quia uelit, soluit uagan di, nec segetis rerum cuiusquam attingenda fines praescribuntur. Perum ex eo quod nullum scribendi certum haberet argumentum, sed quae cumque res ad describendum obtulisset, in ea statim, poetico quidem ingenij calore agitante, liberè uersandi potestatem uendicasset, hoc reperit nomen, ut nouum quoddam poematum esset genus, quod ex deprauata iuuenum exercitatione, ut Fabio uidetur, originem habuit. Cum enim dicendi modum adepturi Adolescentes in Rhetorum scholis exercebantur, in hoc uitium incidere, ut primò quasi decurrere per materiam stylo, ut ille ait, quam uelocissimum uellent, & sequentes calorem, atque impetum, ex tempore scriberent. Hanc Syluam uocabant. Repetebant deinde, & componebant, quae leuiter effusissae. Sed cum uerba emendarentur, numeri tamen manebant in rebus temere congestis. Eandem fecuti rationem, qui in poemate faciendo se exercebant, quasi ueteres imitari uoluissent, quos operibus magnis remissiore stylo praefuisse arbitrabantur, cum illi Culicem & Batrachomiomachiam fecissent, haec in omni propemodum materia, tanq; preludia scripserunt, in quo genere in primis floruit Papinuis noster, atq; ita floruit, ut si tantumdem in heroica poesi ualuisse, sit in summis quidem profecto poetis haberetur. Adeo sunt qui in leuioribus, quae parum temporis requirant, potius quam in his, quibus industria multorum dierum opus sit, longè praestare uideantur; & subito ex tempore eas ingenij uires effundant; quae longa cogitatione, studioq; diuturno, quasi ubi refixerit, quod ille facilius omnis exaruerit, euanescent. Sed ut eo se referat, unde diuertit sermo, sic dicitur Monædi, qui cum ea, quam scripsimus, legem seruauerit, quo significantius, magisq; propriè nomine uocetur, caruerit, ut Lycophron in Alexandra, & qui mortuis neniā canit. Iam & Monædia Tragodia dicunt esse particula, unde illa quidem deducta est, quae per se poema quoddam constituit, eamq; definiunt esse cantus lamentatione, quae merenti noce unius sindebat, nō quā una chorus faciebat. Parodia quoq; fuit, ubi ex Tragodia sermo in Comedia uertebatur. Cui Tragica illa, tristitq; dicendi feruitate abiecta, in comica, festināq; hilaritate oratio deflueret. Quasi inde traxerit nomen, quod cantus mutaretur. Quod genus cum mirum in modū oblectaret, hoc Thasius Hegemon imitatus, primum poemata, quas parodias uocant, confecit; quibus quidē ridiculas & res, & personas describit. En secuti sunt Beotus, Eubaeus, q primas in eo carmine meruerunt, Hermogenes, Metro, ceteri quorū meminit Athenaeus. Quo tñ auctore Hipponax ille, q scripsit Iabos,

De Sylua.

Monædis
qui sit.
Quid sit Ma
nædia.

Quid Para
dia.

Paredis reperiō fuit. Illa autem cūm in comicū genus cadat, si ad materiam spectemus, Hæxametris quidem, ut docet Aristoxenus, ac documento facti sunt, quæ ab Athenæo citantur, scribebatur. Etiam ab Epicharmo Syracusano in comædia quancūq; paucis, adhibita tamen est, à Cratino, ab Hermippo. Quid minorum opusculorum effectores? num in poetis recensendi sunt? cūm aliud profectū nūlū quæsisent, quā ut præter poeticam dignitatem populo risu excitando placerent. Ut Phallophori, qui etiā Dioclisæ, ac Sophistæ, nugatoresq; nominantur, ut Ithyphalli, Magædi, Hilarædi. Quos quidem omnes in Scenicis habendos arbitramur. Nēm Phallophori quidem circumdati Serpyllo, unguentoq; delibuti, & coronam uolīs bederatq; contextam habentes cūm ingrederentur in Theatrum, Bacchum salutabat. Deinde in currendo obuios irridebant. Ithyphalli autem ebrii personam induebant; coronati inuoluera ex floribus ad manus contegendas habebant; Tunicis subbalbis utebantur; Tarantulo integumento usque ad talos præcingebantur, cūm taciti essent in medium orchestram ingressi, ad spectatores se se uertebant, eosq; rogabant, ut de arca cederent, ampliusq; loci spatium Deo relinquere per medium ituro. Atque in obuiam euntes fuliginem iacebant. Magædus uerò Tympana, Cymbala, indumenta, quæ quidem omnia muliebria essent, adhibebat; nihil non turpiter, indecoreq; faciebat, feminas, mæchos, masculinæ effingebat. Interdum etiam uirum ebrium, & cum amici petulanter agentem. Qui primus hanc fœdam obscenitatemq; poemis instituit, Chrysoگونum Magum fuisse tradunt, à quo nomen illud deducunt, cuius tamen ea notatio magis probatur, quod poetarum hoc genus magica quædam proferret, & uenenoꝝque uis esset, ostenderet. Hilarædus contra cum hilaritate grauitatem coniungebat. Virili enim, & quidem candido uestitu induebatur. Aurea corona honestabatur, ac principio calecis, deinde crepidis uti consuevit. Huic tum uir, tum mulier subibus canebat, ipsiq; non fidet, nequæmadmodum aulædo, non tibicini, corona dabatur. Itaque ut ad Tragediam Hilarædia, ita ad comædiā Magædia proximè accedebat. Multa enim Magædus comica sumebat argumenta, quæ more tamen, institutoq; suo tractabat. Quid? Ionica poemata, quæ in genere Sotades Maronita plurimum ualuit, quā mollia, quā impudica, quā maledica sint? Quā amatorum, quæ Lorica nominantur? Quorū illa quidē Archilochi poemis, hæc autē Anacreontis imitantur. Carmina uerò à Gnesippo inuenta, quæ Nyctærina ille appellauit; Nōmē feminis, quæ Tambucæ, trigonitq; musica instrumenta haberent, inductis, res nocturnas, adulterias, concubitus, rixas mæchorum attinebant? Sed quid ego nominatim tot minuta confessor? Dies me deficeret ante, quā omnia singulatim percererem. Cūm diuin in uniuersa poemis quæ genera summa sint, exposuerimus omnia partitū, atque dilucidè, nulla sanè ratio carminum est tam singularis, nec tam à cæteris separata, quæ non in aliquod generum illorum à quouis possit cooperari. Tum Scortianus,

Minutorum
potarum no-
mina.
Phallophori

Ithyphalli

Magædus

Hilarædus

Ionica poemata,
Lorica,
Nyctærina, in

quandoquidem, inquit, Syncerè tot plebeias poetarum, aut potius bistronium familias tam abiectas, tamq; non modò obrutas uetustatis obliuione, sed etiā obscuritate, sorlibusq; suis oppressas è latebris te non piguit in lucem excitare, ac, si Dijs placet, in patricias minorum gentium referre, quo piaculo Satyrarum scriptores, ut de illis ne uerbum quidem feceris, negligere potuisti? Atqui digni erant, de quibus utique sermo haberetur, siue quia poemis eorum perbella quidem, & ad mores emendandos acutè admodum repleta, per se id ipsum merebat, siue quia tota Latina illa cūm sit, ac Latinorum inuenta, & munus, nostris hoc erat profectū condonandum. Sanè quidem, inquit Syncerus, ac pericunda mihi fuit incusatio tua tam ingenua, tamq; accomodata. Ego uerò ille inquit, id animo iam dudum agitaba, sed uerebar interpellare. Nunc quoniam sermo ad perorationem properare uidebatur, dixi quod sentiebam. Quod autem adeo libere tecum egi, hoc indulgentie tue rogo adscribas, qui senex tam grauis, ac tam facilè in omni doctrinæ splendore princeps, adolefcentibus ueniam audacter admodum requirèdas abs te, quod illi cogitatione mouentur, tam indulgenter concedis. Tu quidē, inquit Syncerus probè sanè, quod fidenter mecum agis. Ego uerò existimabam nobis esse profectū satis, ex his, quæ Gauricus & Lopsicus copiosè de Satyrica poemis disseruissent, ab illa ueteri, ut hæc nostra, defluerit, accepisse, cūm carmē Latini murræ sent, styli acerbitatē in irridèdo retinuisse. Nec puto quenq; uestrū esse, quæ lateat illa Hæmopolis, atq; Cratinus, Aristophanesq; poete.

Atque alii, quorum Comædia prisca uirorum est, Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur, Quod mæchus foret, aut sicarius, aut aliqui Famosus, multa cum libertate notabant. Hinc omnis pendet Lucilius hoste secutus, Mutatis tantum pedibus, numerisq; facetus.

De Satyra.

(ratiana.

De Comædia uerò prisca quæ sunt animaduertenda, abundè planèq; Tōpō nus docuit. Iamq; de Satyra præceptiones præter suscepti munus esse uidebantur. Id enim ut tractaretur sanè suscepimus, quod ad poetam instituentem attineret. At Satyricos in hoc albo statuendos esse non censet Horatius, qui quidem ita de se ipso,

An Satyrica
in poetis recē
senti sint.

Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
Excerptam numero, neque enim concludere uersum
Dixeris esse satis, neque, si quis scribat, ut nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Qui sit poeta, in hunc desinit modum,
Ingenium cui sit, cui mens diuinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.

Tum Scortianus, si hoc poeta ille, inquit, ex animi sui iudicio statuit, qui scribit Comædias eadē de causā sit, quo minus poetæ nominentur, quod, ut ille ait,

*Acer spiritus, ac uis
Nec uerbis, nec rebus inest; nisi quod pede certo
Differt sermoni sermo merus.
Nec satis est pueris uersum perscribere uerbis,
Quem si dissoluas; qui uis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. Et quidem inquit Syncerus.
Idcirco quidam, Comedia nec ne poema
Esset, quesuere. Vt authoris eiusdem utamur uerbis.*

*Verum hoc illis ego haud quamquam assentior, ut neque Comedia, neque
Satyra poema sit; quod acer spiritus, ac uis, ut ille ait, nec uerbis, nec rebus
inest; ac si demas,*

*Tempora certa, modosq; & quod prius ordine uerbum est,
Posterior facias preponens ultima primis;
Non, ut si soluas, postquam discordia terra
Belli ferratos postes, portasq; refregit;
Inuenias etiam dissecti membra poetæ.*

*Nec uocabula poetæ orationis agnoscas, quasi poetæ facultas in confor-
matione uerborum, non in rerum cōfessione uersetur, nec quisquam poeta sit,
non alia quadam lingua locutus. Nam si hoc nomine is appellandus est, qui
fabulam potius, quam qui carmen facit, qui rem, ut enuisse credendum est,
potius quam qui, ut enuerit, narrat, Qui uniuersè, potius quam qui singula-
tim, ut ex Aristotelis autoritate nos constitutumus, num quod erit opus, quod
Comedia uerius poema nominetur? Qui uerò Satyras scribunt, si minus in
hoc numero percensendi essent; at non ea de causa, quia puritatem sermo-
nis, tenuemq; loquendi rationem consequentur. Nam in hoc, si rectè fiat, non
minima laus posita est. Sed quia nihil fidei, nihilq; secus, ac factum est, ex-
ponunt. Nam, ut probè Iuuenalis,*

*Non est cantandum, res uera agitur.
Verum enim, ut est apud Horatium,*

Haec uis hanc aliam insum sit, nec ne poema.

*Nunc perinde, ac planè sit, de Satyra, ut Scortiano mos geratur, dicamus.
Ac nemo sanè dubitas Romæ illam auctore Lucilio inuentam esse. Cum enim
lege cantum esset, nequis in scena exagitaretur; pauci uerò in urbe, in quos,
quia malefacere non pueret, non merito Styli aciem Comicus disstringere de-
beret, reperirentur; hi stomachum uehementer Lucilio fecerunt, ut, cum ui-
tia, malosq; suorum temporum mores ferre ille non posset, in his quidem no-
tandis nouum scribendi genus excogitauerit, quam Satyræ appellauit, cum
ab ea pristina Satyrica irrisione, de qua Gauricus, & Propertius differuerunt,
neutiquam recessisset. Sed quamquam deducta omni scemiarum & rerum,
& personarum inductione, & senarijsq; in Hexametris mutatis, in Epicorum
ordinem se coniecit; ueterem tamen uim illam acerbè insectandi ita serua-*

*Cui in poeta
rum numero
Satyrici mi-
nus percen-
seantur.*

*Satyra au-
thore Luci-
lio Rome in-
uenta.*

*Luc. lib. 1
& acer i re-
prehensio.*

*uerit, ut uel nominatim carperet cines, id sibi fortasse ratus licere, qui non
eos, ut Comici consueuerant, in theatrum irridendos proferret. Nec princi-
pes uiri indignè ferrent morum improbitatem notari. Quam tamen liberta-
tem reprehendi sibi ademptam esse, qui consecuti sunt, queruntur. Nam
Persius non sine indignatione,*

Secut Lucilius urbem

Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.

Et Horatius.

Quid; cum est Lucilius ausus

Primus in hunc operis componere carmina morem,

Detrahere & pellem, nudus qua quisque per ora

Cederet introversum turpis? num Lelius, aut qui

Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomen,

Ingenio offensi, aut laeso dolere Metello,

Famosiq; Lupo cooperto uerbibus; at qui

Primores populi arripuit, populunq; tributim,

Scilicet uni æquus uirtuti, atque eius amicis.

*Cum uterque ne Satyræ scriberet, admoneretur. Sed Horatius quanquā
contemnere uisus est legem illam, & irridere,*

Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est;

Iudiciunq;

Esse enim, inquit, si quis mala. Sed bona si quis

Iudice condiderit, laudatur, Celsare, si quis

Opprobrijs dignum latrauerit, integer ipse;

Solentur risu tabula, tu misus abibis.

*Non tamen eandem in carpendo rationem adhibuit. Mira enim fuit ho-
minis dissimulatio, mira ars in reprehendèdo, ut citi iocari aliudq; agere uide-
retur, tum sensim aculeos iaceret reprehensionis, quoru iactus non sanè animad-
uerteretur, anteq; illi quidem excepti in ira animi uiscera sentiretur. Persius
uerò, & Iuuenalis Lucilium imitati, cum cori, qui uiderent, & plurimū pose-
sent, neminè nominarent, in laccendo uim omnè acerbitalis effuderunt. Quo-
rum quidem eo procliuor Iuuenalis, laxioribusq; indignationis inuehitur
habentis, quo latius uel tenuissimas uitiorum particulas notat. Vt igitur cor-
poris ægrotationes, ac uulnera medicinæ materiam diceret, quod in his illa
omnino nectatur, ita morbos animi, in quibus hæc Satyrica poesis uersetur,
eius facultatis materiā appellemus. Cum autem utraq; sanitatem, altera
corporis, animi altera sibi ut finem proponat, curat item appositè re-
bus illa, hæc uerbis ad sanandum, Amara portione illa quidem, hæc ue-
rò acerbæ reprehensione. Quia uerò philosophia perturbationum, qui-
bus ægrotat animus, medicina est, philosophusq; reprehendit ad uitio-
rum quoque curationem, intelligat Satyrarum scriptor, non esse officium
sue facultatis, quod est philosophiæ, de uirtutibus agere, ac de rebus, quæ
his contrario nomine opponuntur. Sed urbanè, ac festiuè, nec sine stomacho*

*Libertas re-
prehendi
adempta.*

*Qua Hora-
tius in carpe-
do sit usus.*

*Qua Persius
& Iuuenalis.*

*In qua mate-
ria Satyra
uersetur.*

Quomodo Satyricus in reprehendendo nescitur, ut a philosopho scernatur.

ueribus reprehendere, ad mores emendandos. Et si enim admonet interdum, docetq; ut honestum quod sit sequendum, quod fugiendum, ut turpem tam men se præstat, quem Satyricum planè, non philosophum agnoscas. Nam præcepta illa paucis attingit, ac nimirum cauet, ne se Crispini scriinia Lippi, ut ait Horatius, compilasse putes; qui male audiebat; cum pluribus, quam oportet, quod esset natura nimium loquax, Stoicorum dogmata carminibus comprehendisset. His itaque perspectis, Satyra sic potest definiri, ut sit uitiosa cuiusdam deprauatæ; actionis imitatio, quæ nudis uerbis fiat, atque sermone puro illo quidem, sed acuto ad uitæ emendationem; & uerò uniuersè potius, quam sigillatim. Hoc enim differt ab Iambica pœsi, quæ uitia singulorū acerbè insectatur. Nec Satyricus meo quidem iudicio prius erumpet ad reprehendendæ, quam audientis animum præparauerit ad accipiendam haud molestè reprehensionem, quam ea condierit urbanitate, ut acerbitas non ante sentiat, quam animo tota sine ulla offensione excepta sit; ne quid ab imitatione medicorum discat; qui quidem sanè gustum egroti decepturi, potionem suauiter temperant conuimento, ne quem amari sensum, quod in illa est, capiat. Id restit ut fiat, sæpe appello, illè idè Horatius documento erit. Quam ipse rationem reprehendendi se custodisse his planè declarat,

Quid Satyra sit.

Quo differat ab iambica pœsi.

Que in Satyra scribenda seruari oportet.

Præterea ne sit, ut qui iocularia, ridens

Percurram, quanq̃ ridentem dicere uerum

Quid uetat? ut pueris olim dant crusula blandi

Doctores, elementa uelut ut discere prima.

Sed tamen amoto queramus seria ludo.

Idelicet tum seria pertractat, cum iocis eum, quem reprehendit, cõciliauerit. Illud quoque is inuauit, quod inter ueterem Satyræ & hanc nouam interest, cum illa iocularia fundens uitia carperet, hæc seria ridens attingat, quo risu indignationem occultans callidè se ad increpandū insinuet. Ac probè, uereq; Persius,

Omne uas ferit uitium ridenti Flaccus amico.

Tangit, & admissus circum præcordia ludit

Callidus ex cussu populum suspendere naso.

Nec me fugit, quod sum planè testatus, ceteros quidem Satyricos ad uirus offensionis euomendum apertius uehementiusq; prorūpere. Quia uerò quod latet, non quod liquet, Scorianus, puto, ut in medium proferam, requirit, artem, quam Satyrici adhibent in reprehensione, non indignationem, quæ quidè profectò palam natura ex animi latebris erumpit, mihi statim patefaciendâ esse. Illa mihi deinde increpandi ratio magis probatur, quæ potior est ad mores emendandos, quem sibi finem Satyrici, ut diximus, præposuerunt. Nam tantum abest, ut æquo animo quisquam reprehensionis acerbiter ferat, ut uitia, quibus laborat, hoc magis ingrauescant. An non magistri asperitate fera bellua sit immanior, minusq; audit? Quam ob rem opere pretium fore arbitror,

Satyræ finis

arbitror, si hoc genus quomodo poeta ille tractauerit, scrutemur. Cum ille se callidè reprehensurum esse, quod esset increpandum, constitisset, ut amici quidem officio in hoc etiam fungi uideretur, bifariam id usus est præstuisse. Quando & per Epistolas corrigere conatur, quod putat esse corrigendum, et perinde, ac sermonem habeat cum his, quos affatur, aut habitum faciat, occultè prodit ad insectandum, ut reprehendenda, qui audit, siue in sua hæc, siue in alienâ personam cadant, uel caueat, uel emendet. Nam & sermoni proprio scripsisse testatur, & ingenuè fatetur se non malle sermones,

Repentes per bumum, quam res componere gestas,

Si quantum ciperet, posset quoque.

Et quod scribit, sermonem interdum appellat. Nec dubitandum est quod ipse de Comœdia statuit, quin de Satyra idem censet; merum fore sermonem, nisi à sermone pede certo differret. Quam bellè præcepta patris exponit, quem facit, dum filium ad rectè uiuendum instituit, tum in hoc, tum in illo animaduertere, quæ fugienda sunt, ut taceam, quot ipse nominatim haud eundem semper in modum, quasi per transcurram præteritis, notat. Aut enim amplificatione cum superlative quadam coniuncta, ut

Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem

De laflare ualem Fabium. Et

Deprendi miserum est, Fabio uel iudice uincam.

Ille quidè ut loquacissimus; hic ut maximus adulter malè audiebat. Aut comparatione, ut,

Ne corporis optima lyncæis

Contemplare oculis, Hypsæa cæcior illa

Quæ mala sunt, spectes. Lippiebat matrona illa. Et

In cruce suffigat Labeone infanior. Et

Tumidusq; adeo sermonis amari

Sisemas, Barros, ut equis præcurreret albis.

Sisenna Barroq; maledicis maledictiorem fuisse Persum ostendens, utriq; illorum carpit; cum de hoc tantum sermo esset. Aut exemplo, ut,

Ne facias quod

Vuidius quidam, non longa est fabula, diues.

Quo quidem nihil sordidius, nihilq; auarior fuit, Et

Quid mi igitur suades? ut uiuam Neuius? aut sic

Ut Nomentanus? pergis pugnantia secum

Frontibus aduersis componere. Non ego auarum

Cum ueto te fieri, Vappam iubeo, ac Nebulonem.

Utrouique digressio quoque est, ut alias persæpe. Sed strictim plerisque in locis læcessit, cuiusmodi est,

Matrone præter faciem nil cernere possis,

Ceteraq; Catia est, demissa nescit regentis,

Et

HHH

Quo usus artificis sit Horatius declarat.

Pasillos Rufillus olet, Gorgonius biricum. Et
 Libertinarum dico, salusius in quas
 Non minus insanit, quam qui mœchatur.
 Interdum quos laceret nominatim inducit, ut,
 Proscripti Regis, Rupiliq; pus, atque uenenum,
 Hibrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus & lippis notum, & consoribus esse. Et
 Lucili quam sis mendosus teste Catone
 Defensore tuo perueniam.

Nonnunquam eius nomen suppressit, quem sibi lacerandū proposuit, ut,
 Ibam forte uia sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis,
 Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.

In quo quidem poëta ineptum hominem, & impudentem, & importunum
 effingit. Horum quoque generum exempla in ceteris deprehendens. Verim
 age ut urbane, ut calidè ad multorum se reprehensionem insinuat, cum se
 purgare uideatur, quod Satyras scriberet, mordaxq; haberetur,
 Nunc illud tantum queram, merito ne tibi sit
 Suspectum genus hoc scribendi, Sulcius acer
 Ambulat, & Caprius, ranci malè, cumq; libellis.

Et quæ sequuntur, quod non hercule minus festiue facit, cum à quo ipse
 moneatur, ne Satyricum moliat, Trebatium fingit. Quam nāse
 aliorum in se maledicta, quod Libertino patre natus esset, exponit, eorum iu-
 diciū reprehensurus, qui uirtutibus nobilitatem generis anteponunt. Quam
 faceret, & quam uersutè stultitiam hominum irridet, quando ne sibi quidem
 parcat, ut in ceteros sine offensione inuebatur, Damasippū inducens, qui dum
 Stultus carpit, suam demeriam declarer. Quid cum Epicuri sectā irrisurus,
 Citiū institutionis sectatorem Epicurea præcepta de his, quæ in mēsa appo-
 nuntur, exponentem fugit? nōne urbanissimè in eo uentri deditos insectat?
 Aut cū facit à fundamo Nescidemi conuiuium narrari? nōne falsè in illo
 insulsum, ineptumq; canē instructorem, in Ruso, in Nomentano, in Balatro
 ne impuros belluones, gulosq; natos de uidet? An non callida admodum urba-
 nitas est, morem, qui Rome tunc erat, hereditatis captandæ illudentis, quan-
 do Tiresiam ille cum Pylis, ut opes quærantur, disserentem inducit? Nimi-
 rum perita facetaq; caliditas est, sibi aliena uitia tribuentis, ut alios nāse
 in sua quidem persona carpat, cum à seruo reprehendi se facit. Age uerò
 quam uersuta simulatio est, cum ad Celsum scribens ea sibi dat uitio, quæ in
 illo erant reprehendenda, ut quæ planè fugienda essent, cum planè admonē-
 ret? Aut cum per epistolam eos reprehensurus, qui patrimonio gule immen-
 sa cupiditate absympto, scurræ, parafitiq; sunt, alienas mensas sectando ita
 quidem, ut luxum, cum sint quæ illi uorent, laudent, cum desint, frugalita-

tē; hoc in se crimen confert, ne quem offendat? Quam mira dissimulatione
 Iulium Florum perinde atque nimis iracundum, & ab amico, qui secum poetæ
 huius, aliorumq; amicorum opera in gratiam redierat, disidentem increpat,
 monetq; ut iterum in amicitiam eum recipiat? Quam artificiosè dissimulans
 rem aggreditur, Quintium admoniturus, ne quam adulatoribus fidē, & qui-
 bus ut uir probus, ac prudens laudabatur, adhiberet? Ars quoq; miranda est,
 cum Albiū reprehensurus, quod opibus affluens, quotidianis angoribus cō-
 ficietur, & ad uitam curis uacua agenda hortaturus, anteq̃ increpet, lau-
 dat, eiq; libens reprehendendum se tradit, ut ille reprehensionem æquius fe-
 rat, laetius letusq; uiuendū, diuitiasq; perficiendas esse Torquato suadet, no-
 luptatem ebrietatemq; laudādo, nō mebercule, quod ipse sua sentieret, sed uti à
 nimia parsimonia illum remoueret. Quando enim è regione opponi hæc uitia
 calleret, existimabat anarū, anariq; similē parcum, si ad uoluptuariā nimen
 di rationem, quod est alterū extremorum, properaret, propterea quod inuita
 natura eò peruenitur non esset, posse tandem in mediocritate quadā consistere
 re. Nec minore artificio, beatā uitam esse, quæ perturbationibus animi uacet,
 suarius, uinēdi generū utitur inductione, ex quibus cū minimè esse, quo quisq̃
 beate uiuat, ostendat, concludit non aliā eiusmodi esse uitam, nisi q̃ ipse defi-
 nit. Sexcenta id genus præterea cōperies, quæ poeta ille nāse, acutè, lepidè, fe-
 sime tractarit. Hoc loco Traianus, Horatio quidē, inquit, nemo mebercule est,
 qui non primas in eo genere cōcedat. Verū alij quoq; non parū artis in carpē-
 do seruauerunt. Nā Persius quā artificiosè uel Socratē, qui Alcibiadē incre-
 pet, inducit; ut clam in Alcibiadē Neronem reprehendat, uel Cornutiū Philo-
 sophum, qui cū de seruitute, in quam uitij adducimur, loquatur? Ac Inue-
 nalis, ut sine offensione poetæ alios laceret, se ipsum laceffit. Insectatur aut
 Romanos, apud quos impuri homines, ac peregrini pessimis moribus imbuti
 opes, honores, potentiam consequantur, Vmbriū facit Roma Cumas abe-
 euntem, quod facti indignitatem ferre non posset; ut cum exponeret causas
 abundi, uitia plurima notaret. Reprehensurus uerò locupletes, qui ludibrio
 pauperes haberēt, à quibus officiosè colebantur, pauperes, qui tātō dedecore
 se affici paterent, à quibus bene accipi debebāt. Trebio disuadet, ne cuius in diui-
 tiis fidē, clientelq; se cōferat. Quid cū in feminas inuehit? nōne ab P'rsidio
 uxorē ducturo insectādī captant occasionē; ut quæ pudica sit, uix, aut oīno nō
 posse reperiri ostēdat? Tū syncerus, qd̃ poetæ hosce quidē acerbius in apertā
 indignationē præpere dixerim, nō sanè est, inq; qd̃ eos artificio sentia prorsus
 carere. Nā et acutè, et calidè sæpenumero insectant. Qd̃ aut in hoc Horatiū
 præterim, ac fore putauerim longè melius exēplo, ut in Satyra uersemur,
 quæ ille, q̃ quæ ceteri scripserūt, neminē uelstrū arbitror hoc mihi nō asseriri.
 Sed probè tu quidē fecisti Traiane, cū quod mihi prætercundū non erat, sis tu
 planè ostenderis artem hand defuisse. Atq; ut reliqua psequamur; cum ual-
 de illi cauere, ne quæ ex fortunatis potētibz; uiris uinū maledictis lace-

Artificium
 ceteris Saty-
 ricis non de-
 fuisse ostēdit

Ergo superuacua, aut pernicioſa petuntur,
Propter que fas eſt genua incerare Deorum
Horatius uerò ab incœpta iteneris deſcriptione ad dimicationem Sarmenti
cum Meſſio narrandam digreditur; & ſeſe deſenſurus ab eorum obtreſta-
tione, à quibus ut libertino patre natus ex agitur abatur, diuerſit ad diſſenden-
dum de his, qui ad honores tolluntur, aut deſpiciuntur à populo. Ille uerò di-
greſſiones apud eundem poetam.

Pauper optimus argenti poſiti intus & auri
Qui uicentium ſeſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, nappamq; profeſtis,
Quondam Lethargo grandi eſt oppreſſus. Et
Seriſius Oppidius Caniſi duo prædia dines
Antiquo cenſu natus diuiſiſſe duobus
Fertur, & hoc moriens pueris dixiſſe uocatis Ad lectum.
Veriſimiles ſanè narrationes complectuntur. Apologus autem hic eſt
Ruſticus urbaniſſimus murem mus paupere fertur
Accepiſſe cano, ueterem uetus hoſtes amicum.

Altera in ſa-
tyra parti-
tio, que ad
corpus operis
attinet.
Prohemii
Narratio.

Age uerò altera partiũ ratio, qua poematis cõſicitur moles, ut in Satyra
interdũ adhibeatur, oſtendamus. Nã et prohemii facit cum Hratius orditur.
Que uirtus, & quanta bonis ſit uiuere paruo,
Nec meus hic ſermo eſt, ſed quem præcepit Oſellus.
Quo quid ſit tractandũ, proponitur, & rem propoſitam exponere in-
cipit, cum mox ait,

Leporem ſeſtatus, equone
Laſſus ab indomito. Principium quoque eſt
Troiani belli ſcriptorem maxime Lolli,
Dum tu declamas Rome, præneſte reſegi
Quid quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non
Plemis, ac melius Chryſippo, & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.
Que ſtatim ſubſequitur, narratio eſt.

Fabula, que Paridis propter narratur amorem,
Græcia barbaria lento collisſa duello
Stultorum Regum, & populorum continet aſtus.

Cum autem plerumque ſuam omnino teneat perſonam Satyricus, inter-
dum etiam ponit. Vbi enim Ulyſſem cum Tireſia diſſerentem induxit Hora-
tius, ubi Priapum, qui Candiam ueneſciam inſectetur, ſuam perſonam pror-
ſus abiicit. Interdum aliquem, qui cum loquatur introducit, ut
Vnde & Quo Catius & Ca. non eſt mihi tempus auenti
Ponere ſigna nouis præceptis, qualia nuncunt
Pythagoram, Anytiq; reum, doſſumq; Platona.

Et præterea, cum inquit & inquam interponatur, ut
Ibam forte uia ſacra, ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid medians nugarum, totus in illis.
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum;
Arreptaq; manu, quid agis dulciſſime rerum?
Suauius, ut nunc eſt, inquam, & cupio omnia que uis.

Nonnunquam monitorem ſingit, quod in prima Satyra à Perſio factum
offendes. Ac ſue ſuam gerat, ſine alienam ſumat perſonam, ſine utranque
ſcribendi ratione cõiungat; raro ſit, ut quod inſtar ſit prohemii, prætermi-
tat. Hoc loco Scortianus, ego uerò inquit, exiſtimabã, partitione hanc neutiq;
cadere in Satyricum poema. Quippe cuius initium ſit abruptum, ut

Qui ſit Mecenas? Et
Semper ego auditor tantum? Et

O curas hominum; ò quantũ eſt in rebus inane. Quis leget hæc?
Neque enim uidetur cuiſmodi genus hoc eſſe, ut probamum requirat.
Nam Satyrici ſtomacho iraq; efferueſcente concitatis ſtatim ad laceſſendũ
erumpunt. Quamquã inquit ſyncerus abrupte illi ordiuntur, & quamprimum
maledictionem aggrediuntur, non eſt quo minus principium adhibeant.
Hoc enim ex arte eſt, ut cum præloquuntur, etiam carpant, ut,

Qui ſit Mecenas, ut nemo, quam ſibi fortem
Seu ratio dederit, ſeu ſors abiecerit, illa
Contentus uiuat, laudet diuerſa ſequentes?

Quo probemio cum propoſuiſſet Satyricus, in quo Satyra illa uerſaretur
exemplis, ac potius inductione rem propoſitam ſub oculos ſubiecturus, homi-
num genera quedam inſectatur, atque cum ita ſe res habeat, ut nemo ſua
ſorte contentus uiuat, nemine tamen eſſe oſtendit, qui alienã uiuendi conditio-
nẽ, cui quidẽ inuideat, ſubire uelit. Alterã uerò partẽ ſic deinde aggreditur.

Ille, grauem duro terram qui uertat aratro,
Perſus hic caupo, miles, nautiq; per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Se ſe ferre, ſenes, ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum ſibi ſint congeſta cibaria.

Hæc expoſitione completa concludit.

Inde ſit raro, qui ſe uixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore uitæ
Cedat, uti conuiua ſatur, reperire queamus.

Ille idem poeta eos inſectaturus, qui ſua lippientibus oculis, amicorũ uitiã
perquam acriter acutẽ, intuentibus perſpiciant, principio in Tigellum, & in
omnes, quicunque modum ſeruare neſciunt inuehitur, ſic enim exorditur.

Omnibus hoc uirum eſt cantoribus, inter amicos
Ut nauquam inducant animum cantare rogati.

Iniussi nunquam desistant.

De initio quidem ab rupto id planè animaduerti, quod raro usquam alibi, præter quàm in exordio uniuersi poematis, hoc deprehenditur. Ac prima quæq; Satyrarum si cum reliquis comparatur, totius profectò operis probèrium comprehendit, ut præcipuè Iuuenalis, & Persius documento sunt. Quippe qui id primum moluntur, quo planè cur Satyras ipsi scribant, declarant. Cum autem in eo genere Satyrici, quod rem turpem attingit, uertantur, insinuatione utuntur, qua suboscure ad excipiendos reprehensionis acerba aculeos auditoris animum comparent. ex quo fit, ut exordium prætermisisse uideantur. Atq; ad Satyricum quidem poetam instituendum puto affatim dixisse, ubi eum admonero, ne summam hac in re laudem se adeptum esse arbitretur; Quod sale multo urbem deficiuit, nam sic

Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.

Vt ait Horatius de Lucilio, Quem fluere lutulentum, sæpe ferentem pluram quidem tollenda relinquendis, cuius quoque in composito dixit pede currere uersus; ut querat,

Num illius, num rerum dura negarit

Versiculos natura magis factos, & euntes Mollius

Neque enim satis est fore urbanum, acremq; in reprehendendo, Sed in uerbis elegantiam & puritatem, in sententijs acumen & breuitatem, in uersibus aptam compositionem, in maledictis cum acerbitate iocum adhibere oportet. Cùm multum ob sit in uisus notandis stomachi uim omnem effudisse. Quod quidem poeta ille in hunc modum præcepit.

Ergo non satis est risu diducere rictum

Auditoris, & est quædam tamen hic quoque uirtus.

Est breuitate opus, ut currat sententia, neu se

Impediat uerbis lassas onerantibus aureis.

Et sermone opus est modo tristi, sæpe iocoso.

Defendente uicem modo Rhetoris, atque poeta

Interdum urbani parentis uiribus, atque

Extenuantis eas consilio, ridiculum acre

Fortius & melius magnas plerumque secat res.

Ac ne dicaris, ut Lucilius, piger scribendi fore laborem,

Sæpe stylum uertas, iterum, quæ digna legi sunt,

Scripturus. neque te ut miretur turba, labores

Contentus paucis lectoribus.

Sed hoc certè quidem, nemo scriptorum sit, qui sibi præceptum esse non putet. Illud præterea Iuuenale auctore tenendum est, Satyricos tanquàm legem sibi statuisse in narrando quod factum est, ne quid ficti, ut uel Tragicæ, uel Comici solent, exponant. Quod ille hac ironia uidetur utique docuisse.

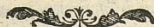
Fingimus hæc, alium Satyra sumentem cothurnum,

Scilicet

Scilicet egressi finem legemq; priorum.

Cùm hæc ille docuisset, habes, inquit, Scortiane, quæ de latina Satyra mihi quidem animaduerti oportere uideantur. An habes, quæ requirebas, non hercule audeam affirmare. Id certo scio, me nihil ex his omisisse, quæ maximè de illa tenenda sint. Nam de Menippea non puto te expectare, ut hoc loco differatur. Quamquàm M. Varro Romanorum doctissimus eius author sit. Quippe cùm præterquàm quod ad philosophiam potius quàm ad poësim spectare uideatur, eius nihil extat, ex quo quem in modum in hoc genere uersemur, possumus capere documenta. Minippus enim Cynicus libros dicitur iocis referos, & in carpendo cùm aculeo & maledictio facetos scripsisse. Quos Varro imitatus uarium & elegans omni fere numero poema fecisse perhibetur, Satyrasq; appellasse Menippeas ab eius nomine, quem erat æmulatus. Ego uerò inquit Scortianus, nec pluram optare potuissem, nec præstantiora. Neque hic reor præterea quicquam aliud de Menippeis requirendum. At uidete, ceteros intuens inquit, quantum mihi gratiæ debeatur, cuius causa pars hæc ad uniuersam de poësi præceptionem accessit, sine qua imperfecta illa quidem fuisset, & uerò tam præclare actam copiosè pertractata est, ut merito inter pulchra poemata eam habere debeamus. Tum Summontius, nisi aliud, arridens inquit, ea de re consequeris, at centè tibi profexeris, ne dentem in te maledicum Satyricorum quisquàm exacuat. Quos in poetis percenseri iubes; cùm eos de numero illorum Horatius remouisset. Sed iam surgamus, inquit, quando sermonis hodierni maxima pars absoluta est. Quia uerò id temporis quieti dandum puto, si uobis quidem uidetur,

quiescendo animum mentemq; relaxemus. Quæ reliqua sunt ut differantur, post meridiem ad finem perducuntur. Maiores quidem natu uehementer hoc probauerunt. Adolescentes uerò, et si audire statim malebant, ueriti tamen sunt non parere, ut illis utique placuisset.

ANTONII SEBASTIANI

MINTVRNI, DE POETA AD

HECTOREM PIGNATELLVM

VIBONENSIVM DVCEM,

LIBER SEXTVS.

Deplorat eo-
rum interi-
um, quoru
sermone ex-
positi sunt.

CONSTITVENTI MIHI, HECTOR Princeps optime, in hoc volumen referre, quæ die tertio postmeridiana doctissimorum hominum congressione in Mergillana disputata sunt, gravissimum animi iulbus memoria reseruit. Nam intra biennium post eum sermonem, qui his libris continetur, quique Synerci cum illis ipsis, qui quidem cum eo iam tunc sunt collocuti, pene postremus fuit, illa immortalitate digna ingenia, illa ornameta virtutum, illa clarissima lumina eruditionis mors uaria fortuna extinxit. Vix unum ex tot supersitem incolumentum habemus Vopiscum, qui adhuc summa cum laude in studiis inget literarum, diuque opto à Dijs immortalibus, ut deinceps urgeat. Summontius enim, quem acri iurum iudicio, præstantique doctrina, quasi optimum censorem earum rerum, quæ scribebantur, doctissimus quisque venerabatur; sexto mense ab illo die, quo hæc discipulata sunt, aqua inter cutem consumptus interiit. Grauna autem, cum pestilens annus Neapolim inuasisset, ut aeris quæreret salubritatem, Palenium Regulum secutus, qui, quæ erat in homines eruditio liberalitate, domi eum fouebat, ad saltus Campanos diuertit, in quibus Palenius amena quedam oppida tenebat. At res docuit, nec loco sati necessitatem mutari, nec fortune cursum impediri, quin, ubi uelit fugientem assequatur. Nihil enim Graune profuit illius amœnitas regionis, nihil diuersorum salubre, nihil commoratio periuicunda, quo minus in uim eam fatalem inciderit. Erat ille comis, & hilaris, negetusque, senex, non tristis, non asper, non imbecillus, & uerò tam corpore, quam animo ita bellè affectus, ut nihil haberet, quod senectutem accusaret; omnes autem uiuendi numeros expleturus, & quousque uita hominis progredi potest, eò peruenturus esse uideretur, qui iam esset amorum septuaginta spatium prætergressus. Cum autem pestilentia seuiret; ortum est seuisimum illud bellum, quo exsersionem, inflammationem, euersionem, depopulationem, nastitatem omnibus fere oppidis Regni huius, atque agris illatam; maxima multitudo à Gallis Neapolim obfessam, ac uehementer oppugnatam,

Regulos tot proscriptos, tot exilio multatos, tot capite damnatos confeximus. Hoc bello prostrigato, ac soluta obsidione, Carbo, pauloque post Synerci uita exceperunt. Initio huius belli Gauricus ab hoste captus, insimulatus autem, quod defecisset ab imperio nomine; Hispano, et ad Gallos transfugisset, atque in exilium profectus, cum patria, domoque, eiectionem se esse iniquo animo ferret, præ nimio merore animam dicitur amisisse. Quis hic se contineat, quin illa exclamatione Ciceronis utatur? O fallacem hominum spem, frangentemque fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio sæpe franguntur, & corruunt, & ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conficere potuerunt. Cum enim uberem illam doctrinam Gauricus, quam diuturno studio, multa; utriusque lingue, librorum lectione compararat, nimis illam ingenij diuinam, quæ plurimum pollebat, scribendo declarare deberet, ut rerum earum, quas scripsisset, gloriam sibi, ceteris quæreret utilitatem, cumque esset, illorum fructus laborum repetiturus, quos tandiu, tantoque opere scriptis ueterum uolendis pertulisset, tum illi omnem expectationem, omnemque cogitationem & fortuna, & mors præcidit. Fuit sane funestum patere, luctuosum reipublice literatorum, perniciosum adolescentibus, qui non sine ducibus illis ad ingenij laudem aspirabant, tot morum decora honestissima, tot fulgentissima sidera disciplinarum, tot uiros undique clarissimos amisisse. Nam post obitum eorum, qui mihi nunquam non erit acerbus, ac nunquam non animi ueterem curam, molestiamque recordatione renouabit, illæ optima hominum doctorum colloquendi consuetudo, ac inter se disserendi, quæ Antonio Panbormita, & Ioniano Pontano auctoribus Neapoli renouata, eorum, qui secuti sunt, assiduo congressu iam aucta florebat; barbaræ improbitate deleta est. Inuasit enim proceres Neapolitanos tetra quedam ac dira opinio, eademque orta in extrema Occidentis barbaria, non modo non oportere, qui non obscuro loco sint nati, quique se sortes haberi, & graues, atque dignitate militari principes uelint, literis ornari; sed didicisse ut literarum notas calamo effingant, hoc etiam dedecere. Vix probant, ut suum quisque scribat nomen, nisi perperam sciri. Quis hanc barbaricam ferat? Quis non exclamet? ò mores, ò tempora, Dijs meliora, Dijs talem auertite pestem, ne per Italiam serpat, longiusque disseminetur. Vtinam id mali nusquam ortum habuisset; aut inde nunquam, unde ortum erat, ad nos permannasset. Neque enim bonæ literæ conspiciantur; neque optimarum artium splendor oboluit; neque tot ingenia ipsaque præclara, atque ad omnem natæ doctrinam hebescerent, ac in ocio languerent. Nulla enim ætas non ferri ingeniorum fuit. Sed moribus factum est, ut alijs alia clariora uideantur; sordibusque temporum squalleant, quæ per se nitere possint. Quid erit, per Deos immortales, quo id, quod rude est, expolitur; quod obscurum, illuminetur; quod obsoletum, nitescat; si literis carcamus? Quis fieri potest, ut hominum opera, instituta, actiones, res gestæ prodeant in lucem, ac me-

Inuenitur in
eos, qui li-
ras contem-
nunt.

morie commendatur? Quomodo cum hominis decus ingenium, ingenij uero lumen eloquentia, eloquentia porro anima sit eruditio, hæc anima, hoc lumen, hoc decus eluceat? An aliud est, quo maxime & bellis homines, & ipsi inter se præsent? Præclarum differt enim, quod accepimus munere Deorum; ut a reliquis animantibus differamus; hoc ceteris hominibus antere. Id quis dubitet, quin prudentia quidem & eloquentia consequamur? Quæ due res in primis doctrinæ præceptis continentur. Tame uero res illa militaris, quæ sibi mirandum in modum placent isti litterarum reprehensores, cum esse illam scientiam uelint, nonne, ex arte & institutione consistit necesse est? Literis autem documenta, quod commodè fiat, non alia profectò ratione, quam literis traduntur. Quis enim ex tot clarissimis uiris, quæ in re magna cum laude uersati sint, non ante euoluit libros, quam arma tractarit & ac non ante domi, quæ foris usus est, à scriptoribus bellicam disciplinam cognouit? Nec mihi obiectes, quod Licinius Cæsar nescio quis hominum postem esse literas dixisset. Qui enim infimo loco natus esset, atque ingenio plusquam Barbaro, in uasta deinde atque inhumana barbarie barbarè educatus, nonne immanis, diræq; bellus simillimus esse debebat? Atq; haud scio an minus gloriæ militaris is iure meruerit. Nam Marius, quem constat in eogenerè summum fuisse, cum inter agrestes ortus ac procreatus rusticam uitam puer egisset, quid mirum, si minus literas degustauit? Sed tamen cum esset expertus litterarum, literatos quidem uiros colebat, obseruabat, libentissimè audiebat, res gestas aliorum nosse cupiebat, quas ipse gessisset, scribi gaudebat. Fidelicet animo cernebat rebus domi, forisq; tractandis nihil tam prodesse, quam quæ ueteres fecissent, accepisse; nihilq; aliud existere, præter hoc scribendi studium, quo facta maximorum hominum inuimortalitatem consequantur. Itaque quod doctrina caruerit, fortune id uitio declarauit euenisse; quod doctos in honore habuerit, animi esse ostendit eruditionis cupidissimi, quiq; ægre ferret se non esse liberaliter eruditum. Age uero, ut rem paulo altius repetamus, omnes natura discendi cupidos procreauit, studioq; scientiæ captos ad rerum perspicientiam ducit; atq; idipsum, quibus assequamur, sensus interpretes ac nuncios rerum dedit; qui peruias in capite, tanq; in arce mirificè positas ad animi sedè redirent, ex quibus ad cognoscendū aures, et oculi maxime cōducunt. Animi enim siue nudi, ac nulli rerū specie uestiti, sed apti ac nati, qui oīa cognoscant, in corpora immigrent; siue, quod ait Plato, rerū omnium habeat notiones, sed corporis cōtagione obliteratas ita, ut nihil rē intelligat, nisi extrinsecus pulsū ad pristinā cognitionē reuocetur; nō dubitandum est, quin per sensus, qui attributi sunt homini tanq; satellites, atq; ministri, scientia per politū euadant. Ac ueteres & pristini illi, cum per hos nuncios animū excitatum ad intelligentiam rerum traduxisset, norassentq; multa, & collegissent; ex illis ipsis rebus planè cognititis, & doctrinæ colligatis, artes confecerunt, quas quomodo posteris facillè impertirent

cūm diu sanè caruissent; diuina tandem ope literas inuenerunt. Quid enim magis optatum? quid præstantius? quid commodius ad memoriam & rerum & hominum custodiendam, atque ad conseruandā, quæ nobis, quæ ceteris planè perspecta, quæ inuenta fuissent, quæ instituta? Quid aptius ad docendum? quid ad discendum accommodatius excogitari potuisset? Nam animo quæ complectimur, quandoquidem indicij uerborum significamus, uerba autem expriminus notis litterarum; illæ eadem cogitationes illa consilia, illæ sententiæ, res illæ ipse omnes oratione comprehendens, operæpretum erit, si scriptura exponantur. Esto ut uirum summo ingenio, miroq; iudicio præstantē longa experientia, ususq; rerum frequens docuerit. Qui mores hominum multorum uidit, & urbes. Qui multa audierit, multa sic etiam periclitatus, plurima ille quidem norit, longè autem plura ignorauerit. At literis profectò consequetur, ut unus, quæ sui similes sexcenti tenuissent, accipiat; & quæ ipse didicerit, habeat multo exploratiora. Ac nemo sanè est tam prudens, tamq; eruditus, qui cognitis rebus, quas perpexissent alij, quasq; gessissent, non doctior atque prudentior euadat. Ut enim plurima calluerit, sic doctissimus, ac prudentissimus quisq; erit. An cuiusq; artis tam peritos, qui secuti sunt, habereamus, nisi quæ olim excogitarunt ueteres, atque scripserunt, accepissent? Non enim fuisset Timotheus, ut aiunt, nisi Phrynis extitisset. Quamobrem cum sanè quā necessaria sit eruditio ad prudentiam comparandam, immo uerò uirtutis gemus sit nullum, ad quod non illa proficiat (quæ nam pars honestatis est, de qua scripta non sint præcepta) eruditus autem nunq; fiat, qui non audiat, legatq; multa, quā non modo absurda & barbara est, sed funesta, & pernicioſa, ac detestabilis hæc sit illi opinio, quæ rerū bonarum omnium parentem doctrinam delet? Quid ueteres illi sapientissimi homines, quorum memoriam colimus? num cōdidissent tot clarissimas urbes, sanctissimasq; legibus iustitissimè ita prudenter ac bene reipublicam administrarent, tam longè imperia protulissent, tot maximas, optimasq; artes excoluissent, auxissent, perfecissent, tot res ac tantis nosset, tot ac tantis inuenissent, hæc tot ac tam magnæ, tamq; præclara nobis reliquissent, laudis ac fame denique tantum sibi peperissent, si ut isti splendidissimi, atque elegantissimi proceres à literis alieni fuissent? At si mihi aliud, id saltem, quod Ptolemæo Regi à Demetrio Phalereo perhibent dictum esse, lectione assequerentur, ut de quibus non audent amici admonere, in libris tradita perirent, & quæ audire molestè ferant, si reprehendantur, legere haud quaquam pigeat. Atque ut concedamus eiusmodi esse milites istos gloriosos, qui litterarum ope non egeant; num posteris inuidet, quod sine scriptura fieri non potest, ut quas ipsi gerunt præclare admodum, atque prudenter, elabor rerum ad illas cognitio perferatur? Quis autem in hisce studijs elaborauerit, quæ à principibus uiris neglecta, reiectaq; perpexerit? Honos alit artes, ut ille ait, ac nemo sanè illo in genere temporis, operæq; nullum impendat, ex quo se fru-

Etiam aliquem percepturum esse desperet. Sed quid ea de re ego plura dicam, tibi præsertim Princeps ornatissime, quem omni uirtute insignem eruditio nō vulgaris exornat? Quando neque laudari doctrina, neque agrestis, ac potius bruta ista cogitatio uituperari aequè possit, ut digna utraq; est. Ac etiam si ad detestandam hanc deterrimam pestem ætatis nostræ, mihi dicēdi uires deessent, indignatio tamen eas ad exagrandum ita suppedicaret, ut dies plures antè deficerent, quàm hunc stomachum scribendo expleverem. Hinc igitur factum est, cum tam nefanda barbaries aliunde Neapolim inuectā in Principiū animos inuolasset, ut illa in urbe non modò summis uiris literæ fordeat, uerum etiam bonarū artium periti homines, & elegantiæ sermonis perpoliti eruditio nem disimulent; ac profiteri planè, quod elegans, eruditumq; sit, & in mediū proferre neceantur. Nam ita uiuunt, ut quo maxime delectantur, quoq; abū dant doctrinæ thesaurō, latere hūc uelint, solisq; sibi ipsi clam sapiant; aut, qđ dici solet, sibi ac Musis, & qđ nunq̃ non omnibus optatum, et gloriosum fuit, hoc nomen aspernentur, usq; adeo uitio datur, qđ laudi semper datū est, literatum haberi. Quapropter etiam atq; etiam uehementer dolendū ē, defuisse uiros illos in omni dignitate doctrinæ summos. Quorum autoritas cū plurimum ualeret, consuetudine discipulandi nunq̃ satis laudata, & sermone propè quotidiano studia disciplinarum florebant; erantq; in pretio qui doctē & eleganter quicq̃ meditarentur. Verum p̃fecturi si tanta auctoritate nihil essent, etiam ad id ætatis cū uitam perduxissent; quo minus, quæ iam tum florente literatura ex nescio quibus latebris barbarorum emergere cœperat, de literis opinio tam falsa increbresceret, penitusq; in animis insideret; bene cū illis actum esse putandum est, quos à tam lætuoſo rerum statu mors uindictauit, ne tanta mori feditate obrutā patriam uiderent, quibus donata mors esse uideri potest magis, qđ erepta à Dys immortalibus uita. Non sanè uiderit hanc omnem Italiæ partē bello laqueantem, ac magis beluiter à suis, quàm à Gallis uastatam; à quibus defendebatur, directam crudelius, quàm ab hoste oppugnatam, non fortunas tam eorum, qui fidem seruauerant, quàm illorū, qui ad Gallos deficiuerant; absimptas; non templa opibus ornamentisq; spoliatā; non diruta hominum domicilia; non sacra, profana omnia turpiter fœdata; non sceleris nefarij Principes ciuitatis reos; non fugam, non exilium, non eadem eorum miserandam, non denique in omni genere deformatā Neapolim, ac prorsus mutatam ab ea ciuitate, in qua florentissima illi summa ingenij laude claruissent. At quoniam plusquàm rebar, huiusmodi fortune commemoratione sanè acerba, quàm certo scio nec mihi, nec ceteris quicquā prodesse, dolorem animi retractauit; ad eā solatia se referat oratio mea, quæ non tantum sedare molestias possint, sed etiam eruditionis auxilium afferre; sermoneq; ab Accio Syncero cum illis ipsis, quos hic disserētes induximus, possemus habebat, memoriæ prodamus. Ac si quis illorum colloquutiones, non ut cuiusque erat facultas & uis dicendi, à nobis expressas esse animaduert-

tat, ab eo postulamus, ut in animum inducat, non eos p̃fectō nos esse, qui nos id efficere posse existimaremus. Nam satis erit, si non parem doctrinæ, ingenioq; cuiusque illorum, at certè pro studio quidem nostro, atq; ut nobis suppetant uires, meritam debitamq; referre gratiam conati esse uideamur.

CVI paululum inde recessisset adolescentes, ubi seniores quiescebāt, horasq; meridianas, repetendo inter se quæ de poetis erant disputata, cōsumpsissent, animaduertisse ait se Scortianus nix horæ dimidiū à Syncero quieti datum esse, reliquum omne tempus attentissimè impensum in cogitatio. Deinde, ut satis requierunt, ceteros omnes ad illum uenisse. Quem cū adhuc in cogitatione defixum deprehendissent, iam inclinata est, inquit Summontius, in post meridianum tēpus Syncere dies. Redeamus igitur sēssum, ille inquit. Id enim expectabam, ut cū primū quisq; uestriū somno relaxatus uideretur, hoc efficerem munus, quod me uobis debere sentiebam. Itaq; eundem in locum uenitur, in quo de poeta fuerat sermo institutus, ibidemq; cū omnes cupidissimi audiendi confedisissent, tum Syncerus, Quandoquidem quàm multa generā poematum reperiantur, hodiernis, superiorumq; dierum disputationibus ostensum est, & quæ singulorum speciem, quæ corpus, ut partes conficiant, mihi uerò, memoria teneo, relictum esse, ut doceam, quibus quodq; genus exornetur, difficilem sanè, laboriosamq; prouinciam me suscepit, ut intelligo, si executurus id sum partitè, ac singulatim. Nam præterq̃ qđ singula genera, quæ diuersa rerum materies, diuersaq; carminū ratio seungit, instructū oratorumq; alia alium requirunt; quia non eadem Comica poesis, qua Tragica, qua Epica, qua Lyrica p̃stat gratia placēdi, in quoq; etiam genere, qui plurimū ualuerunt, eorum magna p̃fectō apparet dissimilitudo. Sic tamē, ut ne modò plurimū in ea uarietate laudeſ. Terentiū enim & Plantum planè cerni licet in Comedia q̃ sint inter se pari penè cū laude dissimiles. Probatur sanè in Terentio purum iucundumq; dicendi genus, in Plauto falsum atq; facetum. Perspectum est etiam, Sophocles, Euripides, Aeschylus ut sint inter se dispares, cū Sophocli uim & grauitatē, Euripidi iucunditatē & acutē, Aeschylus sonitum simplicitatēq; tribuerint. Sed quis eorum non eximius; quisque suo quidem in genere princeps. Ita cū omnibus propè idem honoris in dissimili scribendi ratione deferatur, sui dissimilē esse uelis p̃fectō neminem. Atq; ut presentibus aliquando cuiusq; utamur exēplis, nunquid suauis, magisq; canorū hac ætate auditum est huius carmine Carbonis? Quod ita concinnum est, ut elegantius nihil reperitur, ita numerosum, ut cū mirādā quadā maiestate singularis coniungatur suauitas. Puto equidem, si, uti quondam solebant, quas colimus Musas, etiam nunc canerēt, non aliud genus ad canendum adhibituras. An dulcius, uenustiusq; poema auribus unq̃ accidit nostris, qđ hic nouo quodam lepore condit Grauius? Quid enim sic durum est, quod ipse non molle atq; facetum? quid tam agreste, quod nō come atq; urbanum? quid ita conditum, quod non elegans? quid ita tristem, quod non hilarum effi-

Quam difficile sit de poetica elocutione differere.

Quam multa poetarū dissimilitudo.

ciat mira quadam ac propria incumiditate, quæ nec uim sententiarum immi-
nuat, nec pondere illarum obnuatur? Iam duos ferè aequales, paresq; studiis
doctrinæ, ac laude scribendi Gauricum & Popiscum uide, sed quibus nihil in-
ter se dissimilius sit, nihil suo in genere præclarius. Cum altero nec elegantie
plus habeat quisquam, nec euidentiæ, nec ubertatis. Popiscus autem sententijs
creber & perpolitus, rem suis aptisq; exponens uerbis, breuitatem, ac subti-
litem egregie confectetur. Hoc loco Summontius, De te uerò, inquit, quid
est quod Sincere taceas, ac de Petro Bembo, quæ unū Roma in primis admi-
ratur. Viriusque quidem sanè ingenium tota Italia, quasi maximo theatro,
ac potius toto terrarum orbe, ubi doctrinæ splendor uel tenuis eluceat, magna
enim omnium admiratione spectatissimæ est, ac tecum ille unus hominum sermo
nibus in comparationem tanquam in contentionis iudiciū uocatur. Quid aut
ita dispar ut ille, ac tu in scribendo? Quid enim uterque tum Latina, tum
hæc, qua uulgo loquimur, lingua, multa, quæ summo habentur in pretio; con-
scripserit, in hæc alterius quidem industria maxime probatur, accuratusq;
uerborum delectus. Cum profusus, quod Hetruscum non sit, aspernatus, in eam
se totum indidisse locutionem ille uideatur. Nature autem suauitatem in te,
copiamq; & perspicuitatem cum singulari dignitate coniunctam, nemo est
qui non mirum in modum laudet. Latine etiam cultum, pressumq; ille genus
& emendatum secutus est. Tu uerò quod splendidum esset, quod manifestum,
quod suauis, quod uerbum, quod aures impleret, quod nec incumiditate granditæ,
nec gravitate facilitatem excluderet. De Bembo quidem, ille inquit, mihi sa-
nè tam præstans est, quod predicare non possum. De me uerò meum non est
profecto dicere, tum quia memet mei pœnitet, tum quod nemo se ipsum no-
uit, nec rectè fit ut de se statuat quisquam. Sed quoniam cum summo uiro il-
lo comparatione coniungor, non dissimulabo quod utrique uitio datur, me nō
secus, atque eundem illum nimia cura torqueri, ne quid deprehendatur obso-
leti in oratione. Verum attentius illum incumbere, nequid purum non sit, nec
quid redundet, me numeros, sonantiumq; uerborum colligatione ambitiosius
obseruare. Videris igitur nos pauci quam inter nos multa dissimilitudine di-
stemus, quam cuique aliqua cum laude propriū sit & peculiare, ut hinc pla-
nè perspectum haberi queat, si quot sunt poetæ, quotq; fuerunt, omnes inter
ipsos conferre uelimus, fore, ut non plura ingenia poetarum, quam in postgi-
nera scribendi appareant. Quid ne mirum sit, faciunt historiarum scripto-
res, quorum proxima est cum poetis cognatio. Quid enim apud Græcos He-
rodoto, atq; Thucidide; ex nostris Salsutio, Liniq; dissimilius? Qui tamē ean-
dem penè gloriam dispari genere sunt consecuti. Quid oratores? (Nam ea
quoque dicendi ratio finitima huic est, de qua sermo habetur) nōne multa
in uarietate uersantur? Cum omnes quidem se admirabiles præbuerint, iam
in artibus quasi mutis præsertim in his, quæ postea sunt in imitando, quantæ
reperiuntur dissimilitudines, eaq; pariter laudandæ, facili deprehēdes. Nam

De Sincere
Bembo, lau-
dibus.

Historicorū
uarietas quā
ta sit.

in pictura

in pictura, atque in arte fingendi non ea tantum est dissimilitudo simili po-
næ cum laude, quod partim heroico, præstantissimoq; hominū genere, partim
detrimento infimoq; effingendo, partim eo, quod mediocre est, ut Polygenotus,
Pauso, Dionysius clauerunt. Verum etiā eodem in genere permulti dissimile
rationem, ut Parrhasius, Protogenes, Apelles, qui in primis probantur, ex-
cellenter adhibuerunt. Atque hoc idem, quod in artibus mirandum est, ui-
dentur ferre etiam rerum naturæ. Quarum nulla profectò est, quæ singula
diuersa non habeat. Vna eademq; uis est eodem in solo, quæ stirpium tamen
complures ita parit dissimilitudines, ut singule habeant quod uel oculos, uel
gustatum mirifice delectent. Vna eademq; ratio, speciesq; eorum est, uerū
ad alios quidē usus alij præstantiores, sui quisq; tractatione, laudantur.
Vna humani generis natura est, sed dii boni, quàm multa, quàm uaria sunt
hominum ingenia, quàm dispari temperatione affectas, quæ quidem quæ ex in-
uētis institutisq; suis gloriam singula adipsantur. Quare nolite exstima-
re me suscepisse, ut quo singuli inter se discrepant in egregie scribendo, sim no-
taturus, nec præterea quod innumerabiles propè sint mutationis poeticæ na-
rietates, non posse id omne, quod dispar est, concludi pœptione, ac uniuersè tra-
ctari. Nam quod singulis insitum est, innatumq; ingenijs, relinquendū esse puta-
uis, ut notetur, qui cum singillatim intuentur cuiusq; naturæ. Nobis autē quod artis
est, aut potius cuiusdā obseruationis, id uniuersa institutione mandandum est. Atq;
ut omnis hæc ratio, quæ in uerbis, sententijsq; cōsistit, explicet, illud in primis
tenendū est, quod Rhetorici doctores præcipiunt, ut Latine, ut planè, ut ornate,
ut ad id, quodcumq; exponetur, accommodatè, apteq; scribamus. Quia uerò dictū
tur animo sentiri quæcumq; oratione molimur, concipiuntur autem hæc ipse
priusq; explicentur, operæ precij sanè fit, ut de sententijs, quàm de uerbis, ante
diferamus. Id enim genus est, demonstrare, aut potius concludere, quod uel
his, re aliqua obiectare, obiecta aut eleuare, aut diuere; merum, miseria-
tionem, iram, inuidiam, ceteras in animo perturbationes excitare, amplificare,
quod non adeo per se mirum uideretur, quod multum sit, diminuire. Nam in
eo laudem poetæ positam aiunt, quo is facit, quæ suapte natura uel misera-
da sunt, uel inuidiosa, uel magna, ut augeantur, quæ secus, ut eiismodi tamē
esse uideantur. Iam quibus officia poetæ ostensum est contineri, si probè do-
ceat, si delectet, si moueat, eorundem generum sententias esse uoluerunt.
Sunt enim ut ait Cicero, docendi acriter, cuiusmodi est,

Obsequium amicos, ueritas odium parit.

Delectandi quasi argute, ut

Vita summa breuis spem nos terat inchoare longam.

Commouendi graues, ut,

Stat sua cuique dies, breue & irreparabile tempus

Omnibus est uita.

Ac ne sensa mentis quæcumque ex primas dicendo, hoc genere putes com-

K K K

Artifices in-
ter se quā
disparat.

Rerū natu-
ræ quā in-
ter se dissi-
len.

Docet Lat-
inè, dilucide,
ornate, apte-
que scriben-
dum esse.

De sententijs.
Quid sit in
quo sententiæ
cōsistunt.

Genera sen-
tentiarū quā
multa sint.

Sententia qd
fit.
Sententiaru
genera.
Principia
Enthyma-
matum.

prehendi, exponam Aristotelis præcepta, quo melius nemo docuit, sententia quibus de rebus sit, quo loco adhibenda, quos deceat illa uti. Cum eam esse definiat, qua non quod libeat, sed quod sequendum sit, ut præstantius, quod, ut deterius, fugiendum, uniuersè, non singulatim pronunciet, cum oportet, uir grauis, idemq; sciens verum earum, de quibus pronunciet. Itaque hoc genere continentur tum enthymematum principia, ut,
Facilis iactura sepulchri, Et
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere Diuis.

Quando enim facilis iactura sepulchri, ne sit curæ, uti moriamur. Quam do nihil inuitis fas quenquam fidere Diuis, frustra spes erat patriæ defendendæ suscepta. His ita propofitis, quæ supprimuntur, consequi oportebat, tum etiam conclusiones, ut,

Pulchrumq; mori succurrit in armis.

His adiungatur causa cur ita sit, quia liberè uiuendum, uel pro libertate fortiter moriendum est, statim erit enthymema. Reperiuntur etiã quæ cum partes enthymematis neutiquam sint, eius tamè instar planè habeant. Eiusmodi quidem profectò sunt, quæ præterea continent causam, ac maxime probantur, ut,

Aequam memento rebus in arduis

Seruare mentem, non secus in bonis

Ab insolenti temperatam

Letitia moriture Deli.

Cur æquam in rebus arduis, atque in letis mentem seruare ille deberet, causa est, quia moriturus. Et

Quid æternis minorem

Consilij animum fatigas?

Quamobrem admonet poeta, ne tantum is, ad quem scribit, ferret laboris, id causæ est, cum animus illi esset consilij minor æternis, quibus decretum est nihil fore in terris immortale. Atque his quidem sententij ratio dicitur in esse, quæ confirmantur; illis uerò nulla ex necessitate adhiberi, uel quia uulgo probantur, ut,

Omnis enim res,

Virtus, fama, decus, diuina, humanaq; pulchri

Diuitijs parent, quas qui construxerit, ille

Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex.

Vt qui perfecta habentur, ut,

Metiri se quæq; suo modulo ac pede, uerum est. Et

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,

Regumq; turres.

Quæ simplices cum sint, nulliusq; egeant rationis, quod mirandi continent nihil, plurimum afferunt delectationis. Ex his liquere potest dubijs de rebus,

De quibz di-
casi rebus.

ac de ijs, quæ sunt præter opinionem, sententias dici congruenter, idq; bifariam, aut propofita ratione, aut contrâ. Hæc enim prius rationem, deinde sententiam habent,

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Maiorumq; fames, iure perhorru

Latè conspicuum tollere uerticem

Mecenas equitum decus. Et

Damnosa quid non imminuit dies?

Aetas parentum peior auis tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem uitiosorem.

Illa uerò secus,

Mixta senum, ac iuuenum densantur funera, nullum

Sena caput Proserpina fugit. Et

patio breui

Spem longam refecit, dum loquimur, fugerit inuida

Atque ambiguis quidem rebus, etiam si minus noua ille sint, aut inopinata, tum quæ breuiter sapienterq; dicta sunt, ut Laconica non pauca, tum quæ obscurè, per sæpe accommodantur, si quamobrem ea dicantur, propofitum fuerit, ut,

Qui cupit, aut metuit, inuat illum sic domus aut res,

Vt lippum picta tabula, fomenta podagram,

Auriculas cytharæ collecta sorde dolentes.

Syncerum est nisi uas, quodcunque infundis, accescit.

At quibus hæc pronunciare conueniat, eos fore seniores, quibus authoritas non desit, & de quibus pronunciet, rerum illarum peritos, documèto sunt homines rusticiani & agrestes, qui quorum usum habent de his facili sententia quedam proferunt. Itaque in scena prouecta ætate inducitur persona, quæ sententis minime absurdis, ut res postulat, probent, reprehendat, admo- neant, hortentur. Vniuersè autem uel singulis de rebus pronunciandum esse non dubitauerit, quid cerrè, siue concludatur, siue proponatur, ad rem aliquam concludendam, afferri intelliget, ut probet, probari uerò in primis quod uniuersum quoddam comprehendit, quasi hoc omnes, aut plerique concedant. Ac iure uulgatis tanquam communibus utuntur sententis poetæ. Nam esse id probè arbitrantur, quod faciliè a sentiri omnes uideantur, ut Homericum illud hortantis ad periculosam dimicationem uel auspicijs aduersis.

Placit patriam certando, auis optima sola est,

Et hoc Virgilianum,

Vna salus uictis, nullam sperare salutem.

Quod genus etiam sint prouerbia nonnulla, ut,

Aurum per medios ire satellites,

Sententia præ-
eunte ratio-
ne.
Ratio.
Sententia.

Ratio.

Sententia.

Sententia se-
quente ratio-
ne.

Sententia.

Ratio.

Sententia.

Ratio.

Dicta sapien-
ter tum bre-
uiter, tum ob-
scure.

Quos deceat
sententias pro-
nunciare

Vniuersè p-
nunciare sit.

Vulgatè p-
batur.

Prouerbia.

Et perumpere amat saxa, potentius

Ictu fulmineo.

Et que Aenigmati uim habent, ut,

Quo semel est imbuta, recens seruat odorcm

Testa diu.

Verum ubi aduersus id, quod uulgatum est, dicturus sit, qui uel fuerit aliter institutus, uel forte animi per mortione perturbatus, mentis habitum institutumque; ostendat, cum enim dictum esset,

Vilus argentum est auro, uirtutibus aurum.

In sententiam illam peruiugatam, nil pretiosius uirtute, ad hoc improbandum subsequitur,

O cines, cines, quærenda pecunia primum,

Virtus post nummos, hæc Janus iunximus ab imo

Perdocet, hæc recinunt iuuenes dictata, senesque

Id omnes uerum, minimeque, ambiguum habent, ius nulla in re uiolandū esse. At Euripidens Eteocles contra inquit, ut uertit Cicero,

Si uiolandum ius est, regnandi gratia

Violandum alijs in rebus pietatem colas.

Atque ille idem sententiam, fratris a choro approbatam, confutaturus cum esset,

Si pariter omnes ducerent honestum idem,

Nusquam esset anceps gentium discordia.

Nil simile nunc, æquale nil mortalibus,

Nisi nomen, hæc res utique non est, id genus.

Quæ quidem sententiosa confutatio Dialectici uim habet sanæ argumenti. Sunt item sententiæ, quæ bipartito pronuntiantur, hoc pacto sine ratione,

Aspectus huius lucis est mortalibus,

Dulcissimus, Verum profunda manum

Haud ullus est qui concupiscat cernere,

Neque mente sanas, qui mori exoptauerit.

Male uiuere autem melius est quam bene mori.

Cum ratione hoc modo,

Et generis ipsa obscuritas, ut quiddam habet

Et commodum profecto & exoptabile,

Ngm liberum illis lachrymas profundere

Queriq; misera, stirpe at illustri satis

Sunt hæc negata. Sed arbitrum uita lenem

Populum obtinemus, atque multitudini

Seruimus, etenim me uetat quidam pudor

Genas rigare lachrymis.

Iam illa sententiæ bipartito pbat, ut ad re aliæ referant, cuiusmodi sūt.

Aenigmata.

Aduersus

gatus prou

quisque iust

ius effe

ctus, est p

uniat.

Bipartito

late sine ra

tione.

Cia ratione.

Sententiæ

ad rem aliæ

relatæ.

Ira brevis furor est. Et

Noct empti dolore uoluptas. Et

Inuidia Siculi non inuenere tyrannu

Maius tormentum.

Ad personam aliæ, hunc in modum.

Prodigus, & stultus donat que spernit, & odit.

Oderunt peccare boni uirtutis amore.

Ac recte quidem tales cum sint, ut

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Kim tamen accipiunt maiorem ex mutatione figure. Ngm acrius est hoc Virgilianum.

Vsq; adeone mori miserum est?

Quam si dictum esset. Namq; mori hand miserum est. Ac si a communi ad proprium transferantur. Quippe illud ex Ouidiana Medea.

Seruare potui, perdere an possim rogas.

Rebementius, quam si dicatur, Noere facile est, prodesse difficile, quod et rectum & commune, cum ad rem attineat, persone tribuitur. Effertur etiam per acclamationem, quod et in quibus Greci nocant, ad id, quod narratum est, confirmandum. Quale hoc est.

Tanta molis erat, Romanam condere gentem.

Ex diuersis quoque ductæ notantur, ut

Mors misera non est, aditus ad mortem miser.

Et ex contrarijs,

Video meliora, proboq;

Deteriora sequor.

Sunt præterea, quæ ex comparatione trahantur; quæ ex inopinato; quæ alio relatas, quæ aliunde petita cõtineant; quæ consent ex geminatione; quæ alijs aliæ de locis petantur. Cum autem non desint qui hæc latissime pertrahant, satis profecto erit, unde queri possint, monuisse. Afferent & uim,

et lumen orationi sententiæ; si raro, atque ubi res postulauerit, interponitur. Comprobat enim tacitus auditor, cum intelligat rem certam ex uita & moribus sumptam, quæ uniuersè pronuncietur, ad suam accommodari opinionem.

Accommodabitur autem, si, ut Comici æque ac Tragicæ faciunt, ignecltura, quod audientibus probetur, asequamur.

Est etiam moratum efficitur carmen, cum & eius affectio, qui dicit, & inflatum, atque animi habitus planè declararetur. Quando enim ut affectus quisq; est, & imbutus,

ita sentire existimatur; quæ probè dicta sunt, probitatem, quæ prauè, prauitate dicentis præ se ferunt. Cum itaque sit offensum, quid esse definitur sententia, quo planius factum puto, quibus de rebus dicatur, & quos maxime deceat, liquere etiam potest quo loco interponatur, ut ne passim, nec a quo uis pronuncietur. Neque enim ab adolefcentulo si dicatur, eius auctoritas.

Aliæ ad personam.

Sine figura dicendi.

Cum figura.

Quibus ex locis ducatur.

ubi interponenda sententiæ sunt.

Sententiæ ad opinionem auditori accommodandæ.

Sententijs moratum carmen efficitur.

Sententiæ, nec a quo uis pronunciantur.

In sententijs
que sunt ui-
cenda.

tate rei pondus confirmabitur, nec alias nūc habuerit, nisi id, de quo apte proferatur, incidere. Ac prospiciendum est admonere, verūm etiam ne obscure, ne perplexæ, ne crebre sint. Cui nam potest, quod non intelligitur, probari? Aut quod lumen attulerit id, quod latet? Atque tantum abest, ut illustretur poema illarum densitate, ut hoc minus emineat. Neque enim celo eadem pulchritudo, idemque splendor est, nec sideribus fulgor idem, eademque magnitudo, cum crebriora illa apparent, atque cum rariora. Nec aurum purpurei intextum decorem præbet, nisi spatij distinguatur. Fructus etiam in arbore, quo pauciores sunt, eo maiorem, pulchrioremque speciem adolefcunt. Hoc idem causæ est, ut orationem habeat carmen et concisam (nulla enim sententia non subsistit, ex quo fit ut subsequatur sua tem aliud initium) & que ex frustis potius constans, quam ex membris structura careat illa rotunda, qua decus operi dignitasque affertur. Nec nitari potest, quin frigidi, ac leues in hoc genere, ineptique videamur. Deest enim delectus, ubi numero abundamus. Ac sententias quidem cum sis interiecturas, te meminervis esse non uiuendi præceptorem & quem Græci *ὑπονοῦν* appellant, sed cum, qui uel rem aliquam narres; uel agentem inducas. At uero Tragicis sunt, quos omnium poetarum his uti frequentissimè deceat. Cum & in ea uersentur materia, in quam maximè cadat hoc genus, & eos introducant, quibus potissimum conueniat probare, improbare, admonere, hortari sententiis. Deinde Comici, præcipuè ueteres, qui eborum ad ea dicenda, que cuiuslibet conducerent, inducebant. Nunc ad emendationem uita comediam uolunt inueniam esse. Ad hos proximè accedunt Satyrici, uti uitiuorum, rerumque turpium reprehensores. Tum Iambici, qui eandem penè rationem sectantur. Præterea Lyrici, qui seu uituperationem scribant, seu laudationem, multa, que ad mores pertineant, attingunt. Heroici porro cum cæteris antecellant grauitate, atque ueritate sententiarum, que tamen uti sententiosa notantur, in poemate rarissimè aspergunt. Cum enim non id agant, quo uel reprehendant, uel insecutentur, uel faciant actores uerborum dimicatione certantes, sed rem præclaram, memoratūque dignam uis sapiant, quam exponant & simplici narratione, & cum imitatione coniuncta, certis quibusdam locis perinde ac lumina dicta id genus interponunt, cum quid inopinati, nouūque acciderit, quod ijs quidem illustrari oporteat, ut illud Homericum est.

Non præstat multos dominariet. Vnus enim rex

Vnus sit princeps.

Et hoc Virgilianum.

Nullum cum uictis certamen, & æthere casis.

Atque de hoc quidem genere puto me satis dixisse. Verūm de ratione Latine, emendatæque scribendi cum abunde, qui eam se tractare profectum

De ratione Latine
emendatæque
scribendi.

docuerint, superuacuum erit admonere, in locutione spectandas esse, ut partes, principio literas, deinde ex ijs que constantur syllabæ, postea conjunctiones, tum uerba, & que sine ulla temporis notatione significant, ut uirtus, & que ad rei significationem hoc etiam adiungunt, ut anno. Horum præterea casus, tempora, genera, numeros, ad hæc ipsam orationem. Nec me fugit superesse, quæ ambitiosiores Philosophi addecerunt. Sed ut hæc tanquam leniora, & à re propolia alieni putem negligenda esse, de elementis tamen haud absurdum uidetur, qua singula ui sunt, quo sono, attendere, cum ex illorum coagmentatione, & quasi structura numeri pedesque oriuntur. Nunc ut syllabæ, inquit Fabius, è literis melius sonantibus clariiores sunt, ita uerba ex syllabis magis uocalia, & quo plusqueque spiritus habet, auditu pulchrior, & quod facit syllabarum, idem uerborum quoque inter se copulatio, ut aliud alijunctum melius sonet. Ac primum cognoscendum est, qua literarum per se audiuntur, que penè uocales cum alijs, que perse nihil, cum alijs parum. Deinde que plenè sonent, que summissè, que asperè, que leniter, que graui sono, que acuto, que flexo, que fusca, que clara uoce, que molli, que dura, que cita, que tarda. Nunc. A. uocalis auditur plenius. O. atque grauius, acutius summissiusque. I. Tenuis. V. & exilis. His interiecta quodam. E. sono. Cum illis ipsis. R. asperius consonat, lenius. L. atque. N. Sonantius. M. antegrediens, quam cum sequitur. Contra. S. longè ualidius, que quidem in fine solebat, ne uerba sibilarent, excludi. Robustius que duplices nominantur. Etenim cæteræ consonantes, cum eadem geminantur, aut cum inter se cohererent dissimiles, aut cum aliæ finem syllabæ antecedentis, alij subsequentis initium occupant, sonum emittunt firmorem. At quibus uel harum complexus, ut auribus percipiuntur, opus est, & si uox earum uix notatur, aliæ tamen asperitatem, lenitatem aliæ, aliæ medium quiddam habent. De uerbis autem tenendum est quæ simplicia sint, que coniuncta, que propria, siue trita illa quidem, siue ab usu remota, siue his interiecta, que peregrina, que translata, que facta, que immutata, & uersa, que producta, que contracta. Nec uero (ut quibus horum utendum sit ad plane ornateque dicendum, cognoscamus) ignorandum est locutionis esse uirtutem, ut perspicua illa sit, non humilis, non abiecta. Perspicuitatem uero eloquendi proprijs maxime in uerbis collocari. Propria autem dicere uerba, que sunt penè una nata cum rebus ipsis. In ijs, quam ait Cicero laudem esse oratoris, ut abiecta atque obsoleta fugiat, lectis atque illustribus utatur, in quibus plenum quiddam & sonans inesse uideatur, eam sibi poeta iure uendicabit. Quancumque ut augustiorem, dignioremque efficiat orationem, interdum ille non aspernari præfata quædam, & ab usu remota, quem admodum Olli, & Cluturno, Mi, ceteraque huiusmodi, que in Virgilio deprehendes, cum ille unus ex omnibus maxime probaret consuetudinem bene loquendi, essetque eorum seruantissimus, que in usu haberentur.

Quæ uis literarum
syllabæ
uirtusque sit, in
tenendum.

De uerbis que
tenenda sunt
ad plane ornateque
dicendum.

De perspicuitate
Propria uerba
que sunt.

Quibus utatur
poeta uerba.

Sed tamen in hoc genere præcipue ipsi cure fuit delectus, nequid infra rei dignitatem adhiberet, nequid non acri aurium iudicio, quo ille plurimum ualuit, ponderaret. Itaque ex istis quod minime tritum sit, ex inusitatis quod neutiquam insolens, deligitur. Cognoscendum quoque est, quod modis in oratione proprium dicatur, quod cum in oratoris quidem præceptionibus abunde sit explicatum, non sane oportet ut brastica hæc nobis repetatur. Huic ut utrum opponitur, quod haud quaquam proprium est, aliquando tamen concessum, quale est.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Interdum tamen conceditur.
Que præterea sunt perspicuitatis.

At præter hanc uerborum proprietatem perspicuitatis est, quod Fabius docet, rectus ordo, non in longum dilata conclusio, ut nihil desit, nihil redundet. Virtuti huic contrarium, quod in primis uitari oportet, ambiguitas est, deinde mala compositio, tum circutius inani ductus uerborum loquacitate iam obscura difficultatiq; intellectum. Eam profecto laudem, ut sermo doctus probabilis sit, planus imperitis, cum Satyræ tum præcipue sibi Conuiciæ, quæ uulgata ac pura confectatur, adsciuuit. Atque genus omne loquendi humile ex proprijs maxime uerbis constituitur. Quæ uero magnificum, & illustre, atque ornatum efficiunt carmen, hæc aut inusitata sunt, aut peregrina, aut nouata, aut translata, & quidem poetarum licentiæ, quam oratorum, liberiora. Quippe qui, ut ostendimus, ne possint quidem esse, nisi in admirationem adducant. Id autem eiusmodi uerbis assequuntur. Ac si illi hæc eadem adhibent in eo genere, quod ostentationis causa comparatum est ad petendam uoluptatem. Hi, qui solum sibi finem laudis & gloriæ poponunt, decentius hunc ornatum, quo magis admirabilem, sanctioremq; orationem efficiant, exquirunt. Inusitata quidem, ut ait Cicero, sumi præca ferè, ac uersuta, & ab usu quotidiani sermonis iam elu intermissa. Cum autem iam pridem auribus nostris nihil latine locutionis non sit uetus, nihil, à uulgari consuetudine loquendi non remotum, quæ summis auctoribus atque Virgilio fuerint, nobis quoque erunt inusitata. Quæ uero ex præcis illi amauerunt, nobis quoque amanda sunt, ut

Inusitata uerba.

Vel cum se pauidum contra mea iurgia fingit.

Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci

Audierat.

Medijs effusus in undis.

Tam magis illa fremens, & trisibus effera flammis.

Quam magis effuso crudeſcunt sanguine pugne.

Et quale est illud Catulli

Sic uirgo dum inupta manet, dum cara suis est.

Peregrina.

In quo quidem prius DKM significat quoad, sequens, Vsq; eo. Peregrina uero dicuntur esse, quæ ex aliena lingua arripiuntur, ut Gesa, Petorium, Rheia Gallica; Corchesia, Crateres, Lychni, Peplum, Chelis, Aerher Græca;

ceteraq;

ceteraq; permulta. Nam ex Greco sermone assumpta quam plurima reperiuntur, cum in his, quæ rerum uocabula sunt, tum etiam in illis, quæ propriè singulis dantur, ut Erigone, Cyllenius, Atlantides, ac Nympharum, Deorūq; ferè omnium nomina (Nam paucos, ut Iouem, Saturnum, Iunonem Latine nominamus.) eademq; per casus etiam Græcè deducimus, ut Pallada, æra, æthera, potius quam Palladem, æerem, ætherem, quod ratio nostri sermonis postulare, dicamus. Quid quæ imposuit nomina Virgilius? nonne maiore ex parte peregrina illa sunt, ut

Principio Phalarim, & succiso poplite Cygen

Excipit.

Ille Talon, Tanaimq; neci fortemq; Cethegum,

Tres uno congressu, & mæstum mittit Oxyen

Nomen Echionum, matrisq; genus Peridæ.

Ac peregrinos quidem nusquam non peregrinis, Italos autem Latino de fonte manantibus interdum uoculis appellat. Cuiusmodi sunt epulo, & Rapo. Iam ex imitatione Græcæ locutionis quedam sumpta reperies.

Dederatq; comas diffundere uerentes

Cernere erat.

Attollens humero famamq; & fata nepotum.

Pacem Troiano ab Rege petendum.

Multaq; se incusat.

Nonantur autem uerba, quæ à poeta ipso gignuntur, idq; aut deriuatio-

Nonata.
Deriuatio.

ne, quemadmodum hæc.

Belli ferratos rupit Saturnia postes.

Et

Aeratasq; acies in prælia cogit.

Aut litere, syllabæ adiectione, ut

Gnatis parce tuis.

Rettulit in melius.

Alitum pecundæq; genus.

Si reditum tetulisset is.

Mauioris ad urbem.

Summa dominauerat arce.

Aut magis indupedita.

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Pro natis, retulit, alitum, tulisset, Martis, dominari, impedita, potest.

Quinquam nec potestur, nec indupedita, nec tetulisset Virgilius probare uisus est. Sed tetulisset factum esse defenditur, ut cecinisset. Detractione, ut

Detractione.

Mortalia temitis arma.

Inarime Iouis imperijs imposita Typhæo.

Extincti te, meq; soror.

Aspice num mage nostrum sit penetrabile telum.

Vide n' ut gemmae stant uertice crista.

LLL

Pyrrh'n connubia seruas?

Mutatione. Pro contentis, imposita, extinxisti, magis, uidesne, Pyrrhine. Mutatione, ut pro impetu.

Comburens impete magno

Et pro illis.

Aurea Caesaries ollis.

Pernersione.

Pernersione, ut

Nam tibi Timbre caput Euandrius absulit ensis, Et

At non Euandre pudendis

Pro Timber & Euander. Nisi Græcè utrunq; dictum est. Productione, ut

Reliquias Troia.

Religione patrum.

In decimum uesligia rettulit annum.

Italiam Italiam primus conclamat Achates.

Contractione.

Contractione, ut

Stercorumq; comæ, & nox faucibus hæsit,

Feruerè Leucaten.

Ore reiectantem.

Tytire patientes à flumine reijce capellas.

Cum alibi dictum ab eodem poeta sit

Bis reiecta armis respiciant terga tegentes, Et

Atque oculos Rutulorum reijcit aruis.

Complexione. Complexione literarum cum una ex duabus sit syllabis, ut

Connubio iungam stabili.

Laquearius aureis.

Fereq; Eumenidum thalami.

Dehinc talia satur.

Tu deinde sequere Menalca.

Quod uoci deerat plangore replebam.

Aut uocum coniunctione. Aut uocum coniunctione, cuiusmodi sunt

Auricomos quam quis decerpserit arbore fatus. Et

Almag; curru

Nocturnago Phæbe. Et

Pedibusq; existerat nocis. Et

Alit spumis exuberat annis

Ex eodem quoque autore illa habentur,

Immutat Aetna cauernis.

Imperdita corpora Teucris.

Inaccessos lucos.

Inamabilis unda.

Incanatq; menta Inarime.

Illaudati busfridis aras.

Aeripedit ceruam.

Iaculis increuit acutis

Atque id genus permulta quæ quidem ex duobus quasi corporibus coalescunt. Nam ex tribus quæ coeant, apud nostros nusquam, aut rarissime

comperies nisi due prepositiones cum uno uocabulo coniungantur, ut

Ineluctabile tempus.

Inextaurabile pectus.

Inexcitata Aulonia.

Neque enim alibi quam in Comædia capsis compositum, ut Ciceroni uidetur, ex cape & suis. Neque hæc alibi quam in Tragedia.

Nereirepandirostrum, incurruiceruicum pecus. Et

Habeo istam ego perterricrepam.

Quæ tamen ex duobus duntaxat uocabulis constant. Nam Re nihil prorsus, nisi in compositione, significat, & In prepositio est, & Per, item ad augendum.

Ne Græci quidem; qui ut licentius coniungunt, ita quoque feliciter, ex tribus significantibus uerbis, nisi perarò, id faciunt, quale est,

Βατραχευμομαχία, & ἐμπαρκύνειανδρος & διωδενάδεσμος. Nam ἐμπαρκύνειανδρος, γυνάμικτος, ἐμπαρκύνειανδρος, & Ac pleraque id genus prepositionem habent, ut ἀνεμπαρκύνειανδρος, id, quod dicitur σέβειανδρος, & præterquam coniunctum, omnino ui caret. Ex duobus autem multa,

& crebrò, & perbellè, ut Ἀναξαρξάμηνες υἱοί, Et τινάρεπιδουσι & λοφείας ἀδελφῶν, καὶ ἀπλοκάρμω θείαν. &

Ἀργυρόπορος Ἀπόλλων & Ἡδὼν δ' ἐξέαρτος ναυτάκμονες, ἀγκυλομήτοι, λοφώταται, στεβλοί, ναυιδέσμοι, & τρεπρόδεσμοι,

Ὀσοφείας, πλατύνωτοι, ἀρετὴν βλάπτειν ἡμῶν, Βλαπτοί, χαροτόνωντες, καὶ σέβων ἐσοδώντες, Ὀκνέτοπρος, δεικέωνοι, ἀχαρείες, οἱ δὲ καλὸν ὄντα

Κακώωνοι

Nota etiam sunt, quæ finguntur, ut quæ ex quibusdā sonis, cuiusmodi est. Insequitur clamorq; uirum, stridorq; rudentium. Et

Discesu mugire bones. Et

Quinque greges illi balantum.

Videtur enim Rudentium, Mugire, Balantum ex ipso planè sonitu facta esse uerba. Notantur præterea nomina si mutant genus, ut

Oculis capti talpe. Timidi damae.

Imo de stirpe recisum.

Aerie quo congestere palumbes.

Silice in nuda.

Fictione uocabulorum.

Comutatione generis.

Musco circumdat amare Corticis.

Cum postularet consuetudo, ut diceretur, oculis capte Talpe, Timide da
me, Ima de stirpe, Aerii palumbes, Scilicet in nudo, Amari Corticis, ut me-
dio cortice, dictum est ab eodem ambore, sed numerorum modulatione di-
ctus poeta uidetur illa maluisse, non mensuris necessitate, ut hoc.

Stabat acuta silex.

Si casus.

Verbum, quam statuo uestra est.

Exspectate uenis.

Ille nam celerrans per mille coloribus arcum.

Urbs enim dicendum erat, expectatus, mille colorum, eodemq; hoc
pertinet.

Nec dum illis Labra admoui.

Temporum. Nam rectum erat, Nec dum labris illa admoui. Verba autem ut gram-
matici loquuntur, si tempora.

Quae manus interea Thustis comitetur ab oris

Aeneas, armetq; rates, pelagoq; nehat, ut

Pro comitata, uestiaq; sit, & armauerit. Si Modos,

At Rutulo Regi, ducibusq; ea mira uideri,

Modi. Vsitatus enim erat, & idebantur. Si pariter modos ac tempora.

Modi ac re- Nunc ueni, nisi fata locum sedemq; dedissent.

poris. Nam dici oportebat Venissem, Si id, quo illa inter se qualia sint, inter-
noscentur.

Affectio. Hoc pinguem, & placitam paci nutritor oliuam.

Cum enim dici nutrio doceat usum loquendi, consequens erat ut Nutrito
diceretur. Quamquam multa sunt quae utroque modo enunciamur, ut

Aut haec in nostros fabricata est machina muros. Et

Miserat hunc illi Therseus, fabricauerat Alcon.

Cum Ciceronis illud sit. Qui fabricatus gladium est. Et

Vociferatur, & elucet natura profundi.

Numeri. Cum Varro dixerit. Qui elati sunt, & nociferant saepe. Si deniq; numeros,

Pars agmina cogunt,

Cum alibi idem author dixerit,

Querit pars semina flammae.

Etiam personarum fit permutatio,

Quid pius Aeneas tanta dabit in dolo dignum?

Cum Aeneas ipse de se tanquam de altero loqueretur. Nam ex nimia li-
centia uetus illud est.

Danai, qui parent Atridis, quam primum arma sumite.

Huius item generis sunt,

Personae. Neque tibi ad solem uergant in uina cadentem.

Nec mihi tum molleis sub diuo carpere somnos,

Nec dorso nemoris libeat iacuisse per herbas.

Quasi prius nescio cui deinde sibi ipsi precipere, cum praecpta illa omnibus
daret. Dicitur quoque persona quodammodo euocari, ut,

Euocatione.

Coniunx quondam tua dicta relinquit, Et

Troes te miseri uenis maria omnia uesti. Oramus.

Quid cum partes orationis inter se commutantur? Nonne haec elegans no-
uitas quaedam est? Nec modò nomen pro nomine ponitur, ut,

Commutione
partium ora-
tionis.

Sic fatus senior, Et

Tristior, & lachrymis oculos suffusa nitentes, Et

Nominis ora-
tionis.

Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto

Dardanus.

Sed etiam pro aduerbio,

Cum aduerbio

Ardentem & torua tuentem. Et

Toruumq; repente Clamat.

Ac pro nomine uerbum infinitum, ut in Satyr.

Verbi cum no-
mine.

Nostrum istud uiuere triste. Et

Scire tuum nihil est. Et pro participio ut Fabius docet.

Cum partici-
pio.

Magnum dat ferre talentum.

Quod Graece loquentium more dictum est. Ex propositionibus item alia
pro alia utimur,

Propositionis

Namq; sub ingenti lustrat dum singula templo.

Pro in templo, Et

Sub nocte silenti.

Hoc est pro noctem. ipsarum praeterea partium inter se constructio casi-
bus mutatur,

Constructio-
nis.

Rapuit, in fomite flammam.

Nam rectius erat in fomitem. Iam mutatur proba ratio loquendi, ut,

Nec longe inuidit aeneae.

Cum praeclare dicendum esset, & si minus Latine. Nec longa inuidit aene-
am, ut Aelius. Florem quisnam liberum inuidit meum? sed consuetudine pro-
bibemur. Quid Tyrrhenum nauigat equor, nonne minus rectum est quam

Tyrrhenio nauigat aequore? Quale est illud Ciceronis ad Atticum scribentis,

Insero mari nobis incerto cursu, hyeme maxima nauigandum est. Nouari
quoque locutio uidetur, cum uerba adduntur supernacanea illa quidem, sed

Adiectione
uerbi.

non ilepidi.

Nam neque Parnassi uobis iuga, nam neque Pindi.

Poterat enim deesse alterum, nam. Aut contra, cum detrahuntur, ut,

Detractione.

Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis.

Dicendum enim erat, plusquam satis, Nam propositionis detractione notior
est quam ut exemplis ostenderetur sit. Ac demum nouantur uocabula, ut cum

que mutantur, aut fingantur, cum primum mutari, fingi ne cœpta sunt.

Translati.

Inopie causa non est, aut inopie causa est.

Quid faciat latas fegetes.

Aspera Iuno.

Duri miles Vlyssi.

Significatio-
nis.

Aut quo magis res ipsa significetur, ut,

Talia flammato secum Dea corde uoluitans

Nymborum in patriam, loca fata furentibus anstris

Aeoliam venit, hic uaslo rex Aeolus antro

Luctantes uentos, tempestatesq; sonoras

Imperio premit, ac uinculis, & carcere fœnat.

Aut quo decentius, ornatusq; exprimitur, quale est,

Horrificis iuxta tonat Aetna ruinis,

Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem

Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.

Attolitq; globos flammarum, & sidera lambit.

Interdum scopelos, auulsaq; uiscera montis.

Erigit eructans, liquefactaq; saxa sub auras

Cum gemitu glomerat, fundoq; ex æstuat imo.

Ornatus.

Honestatis.

Iam quæ minus honestè proprijs dicerentur uocabulis, hoc modo speciosius exponuntur, ut,

Omne adeo genus in terris hominumq; ferarumq;

Et genus æquoreum, pecudes, pictaq; uolucres

In furias, ignemq; ruuat, amor omnibus idem. Et

At Regina graui iam dudum saucia cura

Pulsus ali; uenis, & cœco carpitur igni.

Translatio
quid sit.

Itaque translatio, quam instituit inopia uocabulorum, post autem deletatio frequentauit, breuis quadam similitudo est, qua uerbum in alieno positum loco tanquam in suo, si animaduertatur, inuicinitatem affert, contra uerò, si simile nihil habet. Hoc enim à similitudine distat; quòd hæc fingit, illa pluribus conficitur uerbis. Transfertur porò uerbum aut de genere in speciem,

De genere in
speciem.

Stant littore puppes.

De specie in
genus.

Portum enim qui tenet, stare quodammodo dici potest. Aut de specie in genus,

Mille trahit uarios aduerso Sole colores.

De specie in
speciem.

Non mille multa sunt, aut de alia in aliam speciem. Quale esset,

Armari ueteres insenserunt legibus urbem. Et

Dardanijs ornat telis.

Armari sumptum est pro ornari, & ornari pro armari, utrumque autem

instruere quoddam est, aut certa quadam ratione, quæ proportio uocatur, idq; siue est, quo rem nominemus, ut,

Volat ille per æra magnum

Remigio alarum. Et

Velorum pandimus alas.

Quando enim ut alæ uolucrum, sic remigium nauium est. Quemadmodum alæ remigio, sic uolucres nauius conferuntur, Et

Olli dura quies oculos, & ferreus urget

Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Pro morte quietem, somni, noctemq; accipimus propterea, quòd ita mors cum uita, ut quies cum labore, somnus cum uigilia, nox cum die comparatur, siue deest, ut,

Rumoresq; serit uarios.

Nam aut frugum, aut stirpium semen fundere, serere est. Rumores autem spargere, non est ut proprio quodam uocabulo dicatur. Verum hoc eam habet cum rumoribus comparisonem, quam uerbum illud cum semine. Eadem quoque ratione à poeta perantiquo dictum est, serere flammam, & à Virgilio semina flammæ. Fit autem quatuor modis translatio, ut hoc ipsum dilucidius explicetur. Cum enim res omnes uel inanimæ sint, uel animales, interdum eiusdem generis alia pro alia ponitur, exinanimis quidem,

Horrescit strictis seges ensibus. Et

Telorum seges.

Quæ proprie frugum est. Ex animalibus uerò

It nigrum campis agmen.

Cum de formicis poeta loqueretur. Interdum quod animale est pro inanimato,

Leni fluit agmine Tybris.

Pro ductu aquarum ordine quodam, ut ita dicam, unaq; fluentium. Tum uerò inanimata res pro animalibus, ut,

Vrgeri uolucrum rauicarum ad littora nubem.

Pro denso animi grege, quarum uolatu aer opacari uidebatur, ex quo factum est ut audacius uel sensu uacantibus affectum quendam tribuamus, cuiusmodi est,

Illi indignantes magno cum murmur montis

Circum claustra fremunt.

Illud quoque notatur, uti quo hæc ratio duplicetur,

Ferrumq; armare ueneno.

Quale etiam hoc est,

Calamos armare ueneno.

Neque enim proprie ferrum, calamosue dicimus armari, neq; etiã ueneno

Proportio, nec.

Quot modis
fuit translatio

Ex inanimis
ad animam.

Ex animali
b^o ad aliud.

Ex animali
ad inanimatum.

Ex inanimata
to ad aliud.

Sensu uacant
fuit affectus
tribuendo.

Et iam maturis metuendus Iuppiter unis, Et
 Haud natum ignarus.
 Hoc est oraculorum, quæ nates ediderunt. Possessor pro possessione,
 Iam proximus ardet
 V calegon.

At contra pro serenitibus quæ feruntur, ut,
 Undique cogunt
 Auxilia. Et
 Socia arma rogamus.

Iam ex instrumento significatur id ipsum, cuius gratia comparatum est,
 Certatim inter se Rutuli exhortantur in arma, Et
 Liceat dimittere ab armis
 Incoluem Africanum.

Atque ex eo quod efficitur ostendimus nim efficients,
 Turpis egestas. Et

Discordia demens. Et
 Tristia bella. Quin &
 Fortia facta.

Ab ijs qui foriter illa fecerunt, Et
 Misere nimium vicina Cremonæ.

A Civium miseria. Ad hunc etiam pertinet modum, cum dicitur,
 Millia uulsa daret lero, Et
 Casis Volscorum millibus ante.

Et cum aut uirtutes pro ipsis in quibus illa sunt, appellantur, ut,
 Hen pietas, hen prisca fides, inuictaq; bello
 Dexteræ. Et

Si quid pietas antiqua labores
 Respicit humanos.
 Aut initia,

Inuidia infelix furias, amnemq; fenerum
 Cocyti metuet tortosq; Ixionis angues.

Hoc item in genere quod singulare est exponitur numero multorum, ut,
 Miratur Iulum,
 Flagrantesq; Dei uultus. Et
 Patris fedasti uulnere uultus.

Cum uultum dicere potuisset. Idq; non ut intelligatur unum ex multis,
 sed commutatur uerbum ut speciosius sit, maioremq; nim sumat. Verum
 ego de hoc genere quid multa? quo id omne continetur, quod uerbi immu-
 tatione ornatus enuntiatur? Huic proximum est, quo significari uolumus
 ex parte totum,

Summerisq; obrue puppes.

Hoc est naues, ex toto partem.

Viridemq; ab humo conuellerè syluam
 Conatus.

Cum de myrto sermo esset, ex genere speciem,
 Saucius at quadrupes nota intra recta refugit,
 Cum equum intelligi uoluisset. Ex specie genus,
 Loca facta furentibus austris.

Cum pro uentis austri sumantur. Ex uno plures,
 Latè loca milite complent.

Ex pluribus unum,

Nos aliquid Rutulos contra inuisse nefandum est.

Cum Iuno de se tantum loqueretur, ex pluribus plures cum unum tamen
 proprio uocabulo appellemus,

Posò de Calliope precor aspirate canenti.

Ex genere eius quod apponitur, communis, non proprii, nominis genus,
 Centauro inuehitur magna.

Naui enim magna inuehitur, cui centaurus nomen est. Quamquam syn-
 thesis id priuatim a Grammaticis appellatur. Huius etiam modi esse uolunt,
 Et iam summa procul uillarum culmina fumant.

Cum hoc signo noctem appropinquare ostenderetur. Ac demum quocun-
 que pacto non, ut enunciatum est, intelligitur, sed ut sensum est. Apponi-
 mus etiam aliquid ad ornandum cum dicimus, Alba ligustra, V acinia nigra,
 Iuppiter omnipotens, Saturnia Iuno. Quod genus probatur cum aliquid ef-
 ficitur, id autem fit, ubi sine illo minus significetur, ut,

Ianiq; bifrontis imago.

Tyriosq; bilingues.

Præstanti corpore Nymphae.

Auri sacra fames. Et

Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum.

Priami regnorum euersor Achilles.

Quamquam ita licenter in eo uersamur, ut sepius redundet id, quod
 apponitur,

Per maria humida nando.

Cælo descendit ab alto.

Quantus ad ætherium cæli suspectus Olympum

Claro demittit Olympo.

Pluribus interdum uni adiuncta, etiam sine coniunctione, cum habent, uer-
 sumq; efficiunt ornatorem.

Tectum angustum, ingens,

Monstrum horrendum, informe, ingens.

Nam inter se iuncta & copulata que sunt, non dubium est, nisi superfluant, quin sine reprehensione admittantur.

Cum subitum, dictum, oritur mirabile monstrum. Et

Atronia monstrum, est, furore. Et

Rex Anius, rex idem hominum, Phœbiq; sacerdos; & mibi

Vitis, & sacra redimitus tempora lauro. Et

Ranum Lethæo rore madentem.

Viq; soporatum Stygia.

Illa verò pulcherrime apposita sunt,

Nerine Galatæ thymo mibi dulcior hyblæ,

Candidior cynis, cedera formosior alba. Et

Fraxinus in sylvijs pulcherrima, Pinus in hortis,

Populus in fluvij, Abies in montibus altis.

Quomodo ap-
positis autem
dum.

Atque huius quidem generis ea virtus est, ut quemadmodum nuda est in
comptaq; oratio, si careat his, que apponuntur, se multis, ubi tamen non
oporteat, oneratur. Exornatur autem res tota plurimum, alijs quoque acce-
dentibus modis, siue transferamus, ut

Ferrea vox. Et

Ferreus niger

Somnus.

Sive ex eo quod dicimus aliud intelligamus,

Pallentes; habitant morbi, virisq; senectus.

Pronomina
u.

Hoc per se positum, & ab eo, cui quidem apponitur, se iunctum, alce-
rian genus est; ad illud intelligendum, quod proprio nomine significare-
tur. Nam

Tros Anchisiades.

Pro Aeneâ, Et

Magno mercentur Atride, & quævis in his.

Pro Agamemnone, & Menelao, Et

Omnipotens genitor, & Rex magnus Olympi.

Pro Ione, Et

Cyllenia proles, Et

Tali Cyllenius ore locutus.

Circulocuti.

Pro Mercurio sumitur. Circumscribimus etiam pluribus rem simpli-
cem assumptam, que in verba, aut paucioribus ceret potest explicari,
tum adornandum.

Nox ruit; & suscit tellurem amplectitur alio. Et

Nox erat; & terras animalia fessa per omnes

Alitum, pecudumq; genus sopor altius habebat.

Tum ad vitandum quod obscurum, ac turpe dictum est.

Opratos dedit amplexus, placidumq; petiit.

Coniugis insusis gremio per membra soporem. Et

Mista Deo mulier. Et

At non in Venerem segnes, nocturnaq; bella.

Sed hic etiam inesse modus, quo ex iuventore significatur id, quod non ver-
bo exponitur suo. Atque in eo genere prospiciendum est, ne in iunctum incida-
mus, que inanium verborum est superfluitas. Circuito. Abutimur sepe
etiam vocabulo, cum simile & proprium, pro certo & proprio sumimus, ut

Gurgite nasso. Pro mari. Et

Odora canum vis.

Pro natura canum. Et

Vimq; Deum infernam.

Vel pro natura, vel pro potestate inferorum, hoc est pro Dijs inferis. Idq;
tum in his rebus, quibus nomina sua sunt, tum in ijs, quibus desunt, usurpa-
mus, quod genus translationi finitimum est. Committuntur quoque vocabu-
la cum pro adaltero sumitur Paris, pro calido Vlysses, pro inuito Achilles.

Et nunc ille Paris cum seminiore comitatur.

Videlicet Aeneas uti effeminatum, mollemq; intelligit. Et

Post aliquot mea regna videns mirabor aristas. Et
Post aliquot aristas id est; quod post aliquot aristas, cum fruges nullo
aristarum munierunt. Et

Speluncis obdidi atris.

Atris enim pro nigris dictum est. Quid? cum ex eo quod enuntiatur osten-
di contrarium volumus, nonne, veritur verbum? Idq; presertim simula-
tionem, cum aut persona hoc ipsa declarat, aut rei natura, pronuntiatione
quoque adiunatur.

Egregiam verò laudem, & spolia ampla referis.

Et hoc in his, quævis tuis, magnum, & memorabile nomen.

Vna dolo Diuinum si femina iusta duorum est.

Neque egregiam laudem, neque spolia ampla referabant, neq; magnum

& memorabile nomen.

Egregia interea coniux. Et

Tertius e celo cecidit Cato.

Mutamus etiam ordinem verborum ad decorem quandam orationis, que
dura per se, & hians, & dissoluta erit; si rectam seriem servabit. Fit au-
tem hac transgressio, vel perversione verborum.

Aedibus in medijs, nudoq; sub ætheris axe.

Transita per, & remos.

Progeniem sedenim.

Nam quis te iuvenum confidentissime.

Ordo enim postulat ut diceretur in medijs aedibus, sub nudo æxe. Quis

nam te, quando est apud eundem poetam,

Quæ nam nos tanta fortuna indigna Latini
Impliciti bello?

Traiectio.

Vel transiectione,

Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus aras,

Troie qui primus ab oris.

Laviniaq; uenit Littora.

Tanta ne animis caelestibus iræ?

Hysteron

proteron.

Nam rectum erat quæ saxa in medijs fluctibus Itali uocant aras. Qui primus ab oris Troie, Laviniaq; littora uenit. Tanta ne iræ caelestibus animis? Pernertuntur enim membra orationis,

Postera Phebea lustrabat lampade terras

Humentemq; auro polo dimouerat umbram.

Ante enim umbra noctis dimouetur, quam sol oriatur. Et uero frequens hoc genus est apud poetas, quibus etiam licet & partiri uerba, & transire, cuiusmodi est,

Septem subiecta trioni. Et

Quæ ne cunque uocant terræ. Et

Quo res cunque cadent.

Interpositio.

Quamquam id potius in his quibus conformatur oratio, recensetur. Quæ admodum etiam est, si quid interponimus,

At Regina dolos (quis fallere possit amantem)

Præfensit.

Quod fit interdum longiusculo interiectu,

Et magis atque magis (quamquam secreta parentis

Anchise domus, arboribusq; obiecta recepit).

Clarescunt sonitus.

Anastrophe.

Ac si transgredimur mutata duntaxat dicendi forma, ne in id, quod oratione auertenda efficiatur, incidamus,

Extulit hæc Decios, Marios magnosq; Camillos,

Scipiadæ duos belluos, & te maxime Cæsar.

Et, quod Fabio uidetur acutius,

Fas omne abrupit, Polydorum obruncat, & auro

Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra famēs?

Transgredi quoque dicitur Virgiliana Dido, cum ait,

Quid loquor? aut ubi sum? Dixerat enim,

Ferte citi flammæ, date uelæ, impellite remos.

Est etiam ubi interponendo auertamus,

Haud procul inde citæ Metinum in diuersa quadrigæ

Distulerant (at tu disilis Albane maneres)

Raptabatq; uiri mendacis uiscera Tullus.

Atque hæc quidem siue inuersiones uerborum esse ducantur, siue orationis figura, itemq; ceteræ id genus, quæ erunt ex mutatione, adiectione, detractione, transgressionem, excitant audientem, & oblectant. Quando & uim habent, & leporem. Quod cum uitijs proxime uideantur, in genere tamen oratione dicendi percontantur, si nec fuerint permulta, nec modi eiusdem. Nam uerbi adiectione, quæ crebro supernuacanea uidetur, interdum etiam planè sententiam arguit,

Vidi oculos ante ipse meos. Et

Vidi ipse furentem.

In illo enim uidi quamquam inest ipse, id tamen additum uim adiecit ad permouendum. Nec dubitamus interdum supra id, quod est, rem ipsam augere. Idq; pluribus quidem modis. Aut enim simpliciter, quale est,

Famincum clamorem cæli ad sidera tollunt. Et

Cælum terriat armis.

Aut per similitudinem,

Ardet apex capiti, cristisq; à uertice flamma

Funditur, & uastos umbo uomit aureus ignes,

Non secus ac liquida si quando nocte comete

Sanguinei lugubre rubent, aut sirius ardor.

Et longè breuius,

Credas innare renulsas

Cycladas.

Aut per comparisonem,

Fugit ocyor Euro.

Aut per quædam quasi signa,

Illæ uel intactæ segetis per summa uolaret

Gramina, nec teneras cursu lesisset aristas.

Accedit interim etiam translatio, ut hoc ipsum uolaret; & superiora illa. Ardet, Funditur, Vomit. Nonnunquam id crescit superlatiōe alia in super addita,

Ac neque eos iam frena uirum, nec uerbera frena,

Non scopuli, rupesq; cauæ, atque obiecta retardant

Flumina correptos unda torquentia montes.

Totidem quoque sunt genera minuendi,

Bis magna uicti pugna uix urbe tueruntur.

Spes Italas. Et

Vix hostem alterni, si congregiamur, habemus.

Cum Latinorum ille, Trojanorum hic diminueret uires. Et

Tenuisq; recessit

Consumpta in uentos.

Tanquam ex ea relictum fuerit nihil. Ac per translationem,

Que fuerit
sine oratio
ne immutata.
Adiectio
uerbi.

Hyperbole,
ue superlatiōe

Diminutio.

Ad nos uix tenuis fama perlabitur aura.
 Per similitudinem,
 Mortalis mucro glacies cœu futilis iclu
 Disiluit; fulua resplendent fragmina arena.
 Per comparisonem,
 Proiecta minor alga
 Illa mihi perpeluebra diminitio uidetur,
 Non mihi si Iuppiter auctor
 Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.
 Quanto minus uel cuiusquam aliorum Deorum, uel hominum authorita-
 re id illi sperandum erat? Tam & hoc modo augemus
 Et uix tandem uoci laxata dolore est.
 Ingenium fuisse doctorem illum declarat.
 Vix illud lectis bis sex cernice subirent,
 Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Quomodo mi-
 nuto augeat
 mus.

Quatenus ad
 hibenda sit si-
 perlatio.

Que uerbo-
 rum, genera
 carmen exor-
 nent.

Quo uer u-
 boris, quodq;
 genus poeti-
 cæ priuatiui
 utatur.

De continua-
 tione uerbo-
 rum.

Que sint in
 cōiunctione
 uerborum ser-
 uanda.
 Delectus uer-
 borum.

Sed ingenium præferre decorum, propriosq; similitudinem esse uideatur. Vix
 magna quidem cum laude his omnibus utatur heroicis poeta, peregrina ta-
 men uerba sibi ille priuatiui uendicat, quemadmodum Iambicus translata.
 Quando Iambicus ea conuenit locutio, quam in sermone admittimus. Trans-
 lata uerò ac propria sunt; que cum primis in illo ponimus. Andaciore autē
 frequentioreq; in uocabulorum cōiunctione Melici deprehenduntur. Sequi-
 tur continuatio uerborum; in qua priuatiui & quibus dictum est modis, co-
 rundem tueri delectum, & syllabarum compositionem oportet, deinde collo-
 cationem, qua illa inter se apte coherescant, tum formam, modumq; ut inter
 uallis appositæ interpuncta distinguatur, & pulchre cadat oratio; postremo
 habitum quandam, quo carmen conformatum exornetur. Que genera uoca-
 bulorum ad poema illustrandum eligenda sint, puto abunde me admodum
 ostendisse. In his & eorum inter se structura, & syllabarum, ex quibus illa

conficiuntur,

conficiuntur, diligenter obseruanda est, an eiusmodi sit, qualem res ipsa postu-
 lat. Cum enim alie sint literarum uocales, cum his alie consonent, ipseq; in
 ea, de qua principio dixi, uarietate reperiantur, præceptum quidem utiq; est,
 ita iungi, aptariq; inter se oportere, ut nē asper earū concursus, nēue huius-
 sit, sed quantum oratores in graniore quidem ratione dicendi, ne huius
 concurrant, que per se audiuntur, prosiciunt. (Nam id non adeo nitari in
 humiliore) poeta tamen ut hoc sibi cauendum puerit, tantum abest, ut quo
 plenius, numerosiusq; carmen sonet, faciant consulto, & exquisito, idq; nō in
 singulis modo, cōiunctisq; uerbis, Sed etiam qua diuersa committuntur, ut

Glauco, & Panopea, & Inoo Melicæ. Et
 In Aethæo Aracyntho. Et
 Dardanio Anchisæ.

Cum inter se ille plaudere quodammodo uideantur, habet enim hiatus eo-
 dem præsertim in uocabulo suauē quiddam cum dignitate cōiunctum, quod
 cum animaduertisset Homerus, Ionicis ad hoc ipsum utitur uerbis. Nam
 Ἀφροδίτῃ Διὰ δόσος, cum mollius, tum etiam plenius sonat, quàm πρὸς
 φλόσσοι Διὰ δόσος. Quid πρὸς φλόσσοι ἀφροδίτῃ? nōne Homerica &
 suauitatis multum habet, & maiestatis? huius uerò cōmissura uerborum
 ampliore sit sono, & grauiore, cum insistat, dicentemq; remoretur, siue cœ-
 dem concurrant uocales, ut

Multa quoque & bello passus.

Sive dispares, ut

Troiano à sanguine duci.

Tardius enim hoc modo fluit carmen, quàm si dictum esset,

Multaq; iam bello passus.

Troiano sanguine duci.

Nam geminatur hoc pæsto sonus, qui magis auditur uocalium earundē,
 quàm dissimilium concursu. Ac singulis quidem in pedibus hiatum hunc
 passim offēdens. Ngm in primo

Præ Eurysq; Notusq; risunt.

In secundo,

Hi summo in fluctu pendunt.

In tercio,

Quis ante ora patrum Troie sub menibus altis

Conigit oppetere, ò Dinaum fortissime gentis

Tydidē, mēne Hiacis occumbere campis

Non potuisse, tuāq; hanc animam effundere dextra?

Quorum primus secundo in pede uersus, in tercio ceteri perbellē hiant, &
 numeroſe, in quarto,

Fluctusq; ad sidera tollit.

In quinto,

Sceſis decora alta futuris.

In sexto,

Cerealiq; arma.

Fit etiā in primo cū syllaba pes ultimus in antegrediēte superat uersu, ut

N N N

Structura
 syllabarum
 uerborumq;
 contextus.
 Ne asper, nē
 ue huius li-
 terarū sit cō-
 cursus.
 De huius li-
 terarum con-
 cursu.
 Quo uerba
 inter se huius
 cōiuncta.

Hiatus eodē
 in uerbo quā
 suauis sit

Huius uer-
 borum cōiun-
 ctura quā
 oblectet.

Hiatus in fin-
 gulis sedibus
 carminis re-
 striuitur.

Ignari hominumq; locorumq;
Erramus.
Aut cum integer desinens in uocalem, neuquam redundat
Circumq; atræ formidinis ora Ireg;
Quod magis implet aures, si ab eadem uocali pes princeps subsequenti
incipiat,

Vicina Veseno Ora iugo.
Nec modò eundem bis uersum biantem reperies, ut
Sæuis ubi Atacide telo iacet Hector, ubi ingens
Sarpedon.
Verum etiam eundem utrinque pedem, ut
Cum gemit, atque atro siccatat ueste cruores.
Nam persepe tum pedis initium, ut exemplis ostensum est, tum finis bia-
tum habet, cuiusmodi est,

Ergo Iris.
Et bene apud memores ueteris stat gratia facti
Interdum quoque medium, ut illud,
Tuq; animam hanc effundere dextra. Et
Ergo ubi. Et Ille ego
Atque hunc quidem in modum sese collidunt uocales, atque explodunt.
Illa uerò biant, quod rarius fit, sine ulla expulsiōe, quæ iam attulimus.
Dardanio Anchise. Et
In ætæo Atacymbo.

Et uerò maiore cum plausu, cum initia sint pedum, nec spatio diminuun-
tur, quàm ea, quæ pedum extrema sunt, & contrahuntur.
Victor apud rapidum Simeoenta sub Illo alto. Et
Insula Ionio in magno.

Ubi etiam tertio pede biant numerosè uocales colliduntur. Sed quæ uoca-
les sunt literæ, numerosior earum biatus est. Eiusmodi uerò esse diximus.
O & A. Nec dubium est, quin sono breuib; longæ præsent. Iam & earum,
quæ cum his, non per se, audiuntur. M. extruditur, cum subsequens uerbum à
uocali initium sumit. Quando ita parum exprimitur, ut quasi nota quædam
inter duas posita uocales, ne cœant, uideatur. Et uerò obcuratur cum au-
rium non modica deflectione, ut,

Repris flammam expirare caminis. Et
Ille quidem hoc cupiens. Et
Pastorum & solis exegit montibus æuum.
Nam & si dici potuisset
Ruptis flammam spirare caminis.
Ille quidem cupiens. Et
Pastorum solis exegit montibus æuum.

In his tamen decurtatum quiddam sentires, quod minus iucundè accipe-
retur. Itaque illorum minime probatur iudicium, qui data opera uident ur
concursum hunc literarum biolum uitaſſe. Quod quidem sanè cum ea car-
minis dignitate, quæ illis tantopere querenda est, non possunt efficere. At
seruandis ut cæteris in rebus, in hoc item modus quidam est, nène affecta-
tum, nène temere factum uideatur, aut ad pedes explendos accersitum. Quas
autem sine his audiendi sensus non percipit, earum si uocalibus propiores sub-
sequantur mutæ, aut si concurrant quæ diuersa oris affectione, dispariq; mo-
do promittantur, uox robustior funditur. Cuiusmodi sint, Altum, Alba,
Alpes, Alga, Alceſtes, Alma, Antrum, Arbos, Harpya, Arcus, Argos,
Arma, Ordior, Spargo, Scamander, Astrum, & Sexcentia id
genus. Ex his asperius sonant, in quibus asperiorum fit literarum concursus
inter duas præsertim uocales eiusdem uerbi. Nam, R. & S. augent asperi-
tatem, maxime R. præeuntem si S. Consequatur, quale est, Orſus; aut si R.
geminetur, ut Horror. Contra. L. & N. lenius fluunt, præcipue si nec du-
plicentur, nec cum alijs iungantur. Sed quem nam in modum singule sonent
litere intueudum esse principio meminisse me satis admonuisse. Ille quoque ipse,
quas asperè dictum est sonare, Simples mirius, quàm comexæ aut gemina-
tæ, & cum extrema syllabarum, asperius, quàm cum initia occupant, au-
diuntur. Iam in continuatione uocabulorum, attendendum est in quam desi-
nat literam antecedens uerbum, à qua incipiat quod subsequitur. Si utraque
inter consonantes recensetur, firmior erit sonus, eoq; firmior, quo asperiores
ille, robustiores ueruerint. Ex omnibus autem due, cum aurium offensio-
nem incurrant in fine uocum reperte. M. quod bebescit, subosciturumq; ac bar-
barum quiddam sonat. S. quia sibilò parit asperitatem, usque adeo postremo
de loco deturbari solite sunt; ut, cum in Latio crebro id olim fieret, deinde
linguæ consecuta mutatione posteriora secula omnino eas reuerterint. Ac me-
morie proditum est uetustissimis Græcorum Lyricis adeo literam. S. mole-
stam fuisse, ut multa illorum cantica ne uerbum quidem habuerint, in quò
hec sibilaret. Itaque ex literarum concursu & colligatione uocabulorum
cum aut lene, aut asperum, aut graue, aut tenue, aut his interiectum car-
men reddatur, carminis autem genus rerum materiam sequatur, iure præ-
ceptum est, ita tum singula, tum iuncta audiri uerba, ut dicendi ratio positi-
lat, oportere. Nam esse in grauiore, quæ grauius; in leniore, quæ lenius so-
nant, adhibenda; quemadmodum in re iucundiore, quæ lenius; in asperiore,
quæ asperius pulsant sensum audiendi, ut uoce ipsa uocabulorum, quod dictu-
rissimum, exprimitur. Quàm apto uerborum sonitu rem duram, eandemq;
horribilem effingit poeta.

Insequitur clamorq; uirum, stridorq; rudentium. Et
Inhorruit unda tenebris. Et
Franguntur remi, tum prora auertit, & indis-

Quatenus hinc
cui literarum
concurſus pro-
betur.

De consonan-
tiâ concursu.

S. Adeo pri-
us molestia
ut de postre-
mo loco de-
turbaretur.
Multa olim
poemata Ly-
ricorum sine
uocibus, in qui-
bus S. sibilata
ret.

Ita tum sin-
gula in car-
mine, tum iun-
cta uerba so-
nent, ut quæ
dici ratio pos-
sint, uerit.

Dat latus, insequitur cumulo praeiunctus aquae mons
Vbi ad literarum, syllabarumque asperitatem, ad pedis biatum, minus syl-
labae uerbum duarum in fine consonantium ut munium, idemque in syllabum
desinens accedit, quo & uersus, & sententia terminatur; ut accumulate
copiam aquae irruentem, qua nauis obruitur, cernere uidearis. Quid & fle-
tum, & quod iucundum est, quam accommodatè ante oculos posuit?

Lamentis, gemitibus, & famineo ululatu

Testa fremunt.

Nam praeterquam quod ipsa uerba lamentis, gemitu, ululatu, fremunt;
hoc idem syllabatum sonant, binileus quoque uocalium cōcursus, quem admo-
dum cursum interpellat orationis, sic uocem conuergentium flatu inerru-
ptam esse declarat. Ac rem totam facit asperitatem id, quod sequitur.

Resonat magnis plangoribus aether.

Age uerò in exprimendo quod iucundum est, nōne dicendi quandam fla-
rem inspersit, uocalibus quidem, quae optimè sonant, maxima ex parte adbi-
tibus, consonantibus uerò, quae iucundè audiuntur, raro autem, quae secus.

Qualis ubi Hybernani Lyciam, Xanthiisque fluente

Deserit, ac Delum maternam inuistit Apollo,

Instauratque Choros, mistique altaria circum

Creteque Driopesque fremunt, pistique Agathyrsi

Ipsae ingis Cyribi graditur, molliisque fluentem

Frondem premit, cinerem fingens, atque implicat auro,

Tela sonant humeris, haud illo segnior ibat

Aeneas, tantum egregio decus enitet ore.

Hic nihil ad aures asperius paulo uenit, quam illud.

Mistique altaria circum

Creteque Driopesque fremunt, pistique Agathyrsi

Quo sacrificantium fremitus exponeretur. Rem quoque leniorem nōne
leniore uocabulorum sono patefecit?

Nerine Galatea, thymo mihi dulcior hyble;

Candidior Cyenis; edera formosior alba;

Cum primum passim repetent praesepia tauri;

Si qua tui Corydonis habet te cura, uenito.

Nec mirum erit, si quid est in syllabarum uerborumque coniunctione,
quod robustius pronuntietur. Nihil enim ita purum est, in quo non aliquid
diuersi generis admistum compariat. Ac satis est in quoque genere plu-
rima unius esse modi. Earundem uerò, uel literarum, uel syllabarum
cōcursio non tantum auribus blanditur; uerum etiam ipsa pronuntiatio-
ne rem planè spectandam proponit. Ut iure uideamus absurda Gram-
maticorum praeccepta; qui eam esse uitandam iubent. Hæc apud eos, quo ui-
uersè notaretur, nondum nomen inuenit. At singularum ut est litera-

De cōcursio-
ne earunde-
um uel literarum,
uel syllaba-
rum.

rum, ita singillatim adepta est, quo nōminetur. Fit autem cum uel initia uer-
borum bis, aut saepius sibi inter se alludunt eodem in uersu,

Amitto Anchisen,

Pacisque, bonis, bellisque ministras.

Forme conscia coniux.

Tales casus Castradra canebat.

Prisca fides factio.

Hic Hecuba.

Insontem infando indicio.

Laxis lateri cōpagibus omnes.

Prensam manu magna.

Causas nequicquid nectis inanes.

Ille os oculosque loquentis.

Pabula parua legens.

Quam quisque fecat spem.

Retia rara plage.

Sernabat senior.

Sale saxa sonabant.

Bis patet in praecipis tantum, tenditque sub umbras.

Tela tenens. Haud procul hinc Tarcho & Tyrrheni tuta tenebat.

Kelz uocant.

In uota uocauit.

Vel postrema

Capitoli immobile saxum.

Oenotri coluere uiri.

Sacrauerat aras.

Nec uictoris beri.

In honore Deorum.

Nec famam obflare furori.

Voluitur ater odor.

Vota metu duplicant.

Arna noua.

Omitto quæ ultima inter se congruunt uocali.

At regina pyra,

Ignoti forma uiri.

Stant terræ defixæ haste.

Aut literarum aliqua illarum, quæ consonæ dicuntur.

Comitantibus armis

Ipsæ ante alios pulcherrimus oēs

Ascanium surgentem.

Aut etiam utraque

Anchisen agnoscat amicum

Bina boum uobis.

Chaoionis cognomine campos.

Eo dicente Deū domus alta silescit.

Dura bellū cum gente gerendū.

Ingens inuēta sub ilicibus sus.

Insula Ionio in magno.

Hæret lateri letalis arundo.

Interea magno miseri murmure

Et noto nares cōtingit odore. (pōtū.

Omnipotentis Olympi.

Aquum pictura pascit inani.

Nā qualis quātusque, cano Polyphæa

Et rege recepto. (mus in antro.

Perloca senta sim.

Tum Tartarus ipse.

Vellere uallum.

Et tunice manicas.

Aere ciere uiros.

Compellere nirim.

Inbonesto uulnere nares.

Italique, hanc lititoris oram.

Craulum uomit ore cruorem,

Exoritur clamor.

Mactat lectas.

Tollit, ferte rates.

Tuque ipse pia rege tempora uitae.

Cui triplici crinita iuba galea alta.

Quomodo in-
tia uerborum
inter se con-
cinat eodem
in uersu.

Quomodo po-
strema.

Hinc pelagi tot tempestatibus actus.

Vbi primos craftinus ortus.

Phrygi comites, & laetus Iulus.

Nec uenit in mentem quorum confederis aruis.

His dictis incensum animum inflammanit amore.

Monstrum horrendum

Sic pater Aeneas intentis omnibus unus.

Quo media. Vbi quatuor uerba eadem litera terminantur. Iam & media sibi consonant,

Stipulâ crepitâibus urere flâmis

Valeat mutare uetustas.

Exoritur uario certamine clamor.

Comes infelicitis Vlyssi.

Quorum tamen concentus minime omnium auditer. Fit aut ut illa inter-

dum inter se concinant, postrema antecedentis cū primis subsequētis uerbi.

Equidē de te nihil tale uerebar.

Celi spirabile lumen.

Clausio uentori carcere regnet.

Verrimus & promi certantibus &

Q uales cum uertice celsio.

Dorica castra. (quore remis.

Fama malum.

Nec me mea cura sefellit.

Ruit Oceano nox.

Si manibus pereō hominum.

Huic à stirpe pedes.

Siliqua quassante legumen.

Desine meq; tuis incendere, teq; querelis.

Arrepta tellure semel.

Ipsa satis tellus.

Frustra cerno te tendere contra.

Et nocte tegatur opaca.

Note aduertuntur arene.

Et te tua fata docebo.

Tercentum tonat ore Deos.

Amittes, habitat tecum.

Vastum maris æquor arandum.

Purpureus quondam color ora.

Te Ianitor Orci.

Terrarum clauditur orbis.

Te Ianitor Orci.

Hinc atq; hinc glomerantur Arcades.

Italas Baccata per urbes.

Repetatur origo.

Venturaq; desuper urbi.

Hinc nomen Cāpāna ducit urbi.

Patrem qui obruncat ad aras.

Manderet & tepidi.

Respicimus, dira illumies.

Antecedentis prima cum eius uocabuli, quod consequitur postremis,

Vulnera laui.

Lærnes turba capitum circumfletit anguis.

Sensit lata dolis.

Simul ense recluso.

Mandat humo.

His informatum manibus.

Quo media. Media cum primis,

Cum fragmine montis.

Egregio genero.

Subiungere gentem.

Ad litora tendit.

Vberima regna.

Reddidit Hecloremam.

Quomodo pri-
ma cum me-
dijs.
Quo media.
cū postremis.

Aut contrâ,

Fata uiam inuenient.

Languentis pelagi.

Vbera labris.

Robora pubis.

Accipiet reduces.

Atque oribus ora.

Italiam læto clamore salutant.

Aut contrâ,

Ventus cum Sole reliquit.

Tum uerò exoritur clamor.

Aspicit Oceanum.

Tenaci forcipe massam.

Aduerso sole colores.

Magnum cratera corona.

Sera moratur.

Saxo incolitur fundata uetusto,

Nec fata uetabant.

Eiusdem quoque uerbi tum initia consonant postremis, ut,

Spargens rore leni.

Quam tu iam rere propinquam.

Vna omnes ruere.

Rescindere calum.

Italiam regeret.

Refringere calum.

Tum media,

Testatur moritura Deos.

Abfiste norari.

Ipsaq; media primis.

Semel ore momordit.

Auroq; poposuit.

Nynq; Dardania tetigissent nostra

Et inter se,

Vlulare liporum. (carina.

Augur hanc literarum consensio, si quis antecedentium concentus, aut

subsequentium uerborum accedat,

Literarum cō-
sensio quomo-
do augetur.

Barbara uerba,

Aduertite mentem.

Arcades ad terras ruere.

Gratias regnare per urbes.

Ne quid inexpertum frustra moritura relinquat.

Quo moriture ruis?

Quo moriture ruis?

Quem actui moritura.

Medios moriturus in hostes.

Generum moritura tenebat.

Purpureus moritura manu discindit amictus.

Hic cara fororum.

Infernas referet sedes.

Postq; altos tetigit fluctus.

Qua nūq; tardante sagitta.

Alatis tetigit magalia plantis.

Tetigit captiua cubile.

Bello uiuida virtus.

Dextram tetigisse tyranni.

Cedere deinde iuber.

Atque hanc quidem literarum conuenientia continuata est. Illa uerò ex

internallo,

Quin ubi transmissæ steterint trans æquora classes.

Concentus li-
terarum ex
internallo quo
fiat.

Bonaq; labores.

Vultus alit uenis.

Respicit Aeneas subito, & sub rupe sinistra.

Summe Deum sancti custos Soractis Apollo.

Domus sanie, dapibusq; cruetis.

Veneris nec præmia noris.

Virum diffundit in ora.

Rumore accensus amaro.

Fortemq; Cloanthum.

Hic melior insignis & ore.

Calosq; examina ludant.

Iam miserae nihil ipsa reliqui.

Prima locare manu.

Ferroq; regebant.

Regi; iubet responsa Latino.

Responsa per auras.

Pelago; uoluit.

Cornu; recuruo.

Qui concentus
syllabarum
minis, q. ma-
gis noentur.Verum eiusmodi ultimarum cum primis, mediarumq; uel cu alterutris,
uel inter se concentus minime notatur, eoq; minus quo longiore sit intervallo.

Nem mediarum cum utriusque consensio continuata admodum consonat,

Et gemitum ingentem pelagi.

Iam & cum extremis; inter se,

Lanigeras agitare greges.

Inconsoni cu
postremo co-
nuenientia.

Contra insignis postremarum carminis syllabarum est cum ijs conuenientia, que in colligatione pedum possunt incisae nominari. Quod illis sic finitur uerbum, quo antegrediens pes completur, ut tanquam ab hoc abscessa initium sequenti prebeant, ut in prima regione,

Stringentem ripas, & pinguia culta, secantem.

In secunda,

Detulit armari classem, cursumq; parari.

In tertia,

Laomedontae sentis periuria gentis.

In quarta,

Expectet, facilemque fugam, uentosque ferentes.

Fit etiam sonantius hoc idem in terminatione Trochaica,

Aduoluere focis ulnos, ignique dedere. Et

Præuenta; Syrtibus arua,

Regnata per arua.

Ad terram misere, aut ignibus agra dedere.

Cui simile quodammodo illud est,

Aeneam fundantem arces, ac tecta nouantem.

Atque in ea, que spondem completitur,

Tantarum gloria rerum,

Longarum hac meta uiarum.

Et in Dactylica,

Laurentia uexerit arua.

Saturiaque arua.

Inconsonum
concentus.

Est quoque ut ipsi inter se consonent fines, illud enim

Ille latus niueum molli fultus hyacyntho. Et

Intonuere caue, gemitumque dedere cauernæ.

Primi pedis
cu postremo
consensio.

Nunc uides, ut quartæ cum prima terminatione concentum habet? in-

terdum primi pedes eodem propæ, ac postremi sono terminantur,

Audist omnipotens, oculosque ad mœnia torisit.

Torpent mole noua, & summis iux cornibus extant.

Idque plerumque

Idque plerumque fit, cum uersus finem æque, atque initium occupat id, quod propriè priuatimque uerbum appellatur, & sic Trochaus est, ut,

Cogit hyems, eadem calor calefacta remittit.

Iam consonantium inter se uocabulorum sonus cum generis eiusdem geminatur, tum etiam duplex est. Eiusdem quidem rationis geminatae consensiones hæc sunt,

Geminata
eiusdem modi
consensio ei-
de in literis.

Sed te uicta situ, uerique effreta senectus.

Nunc rapidus retro atque astu reuoluta resorbens.

Et uero eisdem in literis, ut que sequuntur in diuersis,

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

In Diuersis.

Magna manes ter nocte uocant,

Hæc ubi dicta dedit, diuosi; in nota uocant.

Ille uero duplex, eisdem quidem in literis,

Audisti fractos sonitus imitata tubarum

Duplex con-
centus eisdem
in literis.

Lappæ, tribulique absint, fuge pabula læta.

In diuersis autem,

In Diuersis.

Frena ferocis spumantia mandit.

Inde datum molitur iter.

Tempora diuenerans, nec me mea cura fessellit.

Cede locis, ego si qua super fortuna laborum est.

Tyrrhida pueri quem matris ab ubere raptum

Nonnunquam trium, aut plurium quoque generum esse comperiuntur,

Plurium ge-
nerum con-
centus.

Arguto tenues percurrrens pectine telas.

Magna mediis comitante catærua.

Infratos ostro alipedes, pictique tapetis.

Sic deinde effatur frondenti tempora ramo.

Picina inuit decedere ripa calori.

Ipsa subora uiri cælo uenere uolantes.

Cui sola salus genitore reducto.

Pan Deus Arcadia captam te Luna fessellit.

Hic matres, misereque muros, hic cara fororum.

Formæ magnorum ululare luporum.

Interdum his, que sunt ex continuatione, que sunt ex intervallo, adiungunt.

Misti ex co-
ntinuatione et
intervallo co-
centus eisdem
in literis.

Intus opaca ingens, ipse arduus.

Loricam ex ære rigentem

Responsum paucis ita reddidit heros.

Forte sacer Fauni felicitas,

Magno misere dilectus amore.

Nec patriæ ualidas in viscera uerite uires.

Hæc manes nemat mihi fama sub imos.

Atque in his quidem eadem omnes, que concinunt literæ, in illis non omnes eadè,

In diuersis.

Rursus & incipiant incorpora uelle reuerti.
 Delectos populi ad proceres, primūq; parentem.
 Sustulit ista prior iam tum Pallante perempto.
 Regius egregia Priami de stirpe Diorens.
 Manderet, & trepidī tremere sub dentibus artus.
 Substernat dextra traiecit missa lacerto.
 Tacito latentia coelo.
 Mutati transuersa fremunt.
 Pestis acerba boum, pecoriq;
 Nunc age qui reges Erato, quæ tempora rerum.
 Durum Bacchi domitura saporem.
 Magnum sperans fore munus amanti.
 At tu solare inopem, succurre reliquæ.
 Multa modis simulachra uidet uoluntaria miris.
 Pantheræ terga retorquent.
 Pio si penas ore posco.
 Fulvus alit uenis, & cæco carpitur igni.
 Credo equidem uiuos ducent de marmore uultus.
 Prima locare manu, moliriq; aggere tecta.
 Quare age & armari pubem, portisq; moueri.
 Munere sic nuncio lans, si credere dignum est.
 Primaq; ferratis præfigunt ora capistris.
 Illæ autem ex interuallo puræ, & quidem in literis eisdem,
 Teffis hic Turnus in altis.
 In diuersis autem,
 Tu lachrymis emicta meis, tu prima furentem.
 Impediunt, retrahitq; pedes simul unda relabens.
 Centum angues, cinctamq; gerit serpentibus hydram.
 Mistra Deo mulier, postquam Laurentia uictor.
 Infandum si fallere possit amorem.
 Regemq; dedit qui sedere certo.
 Iamq; rubescebat stellis aurora fugatis.
 Veloces Sparæ carulos, acremq; molossium.
 Iam binis in uerbis earundem literarum duplicem reperies concentum,
 Tendit iter,
 Ne mirum sit si internis,
 Saxo incolitur fundata uersilo.
 Magno inflammatus amore.
 Relegens errata retrorsum.
 Minusq; mirum, si dissimilia uocum elementa inter se consonent,
 Si quando sedem.

Consonantes
ex interuallo
eisdem in li-
teris.

In Diuersis.

In binis ter-
minisq; uerbis
duplex con-
sensus.

E: cum dissi-
milia uocum
elementa in-
ter se conso-
nant.

Regione serena.
 Remis rostris stridentibus aquor.
 Si accedat qui fit ex interuallo, triplex erit.
 Dubijs de rebus agebant.
 Continuo pappes abrumpunt uincula ripis.
 Interdum etiam sine interuallo,
 Magna comitante caterua.
 Et præter uada feruida uexit
 Aeneada donis, dictisq;
 Qui quidem concentus quatuor quoque generum est. Quid ille uersus
 quam bellè uariat eiusdem literæ confectionem & quædam
 Moriamur, & in media arma ruamus.
 Eiusmodi consensione uersum insignem insigniorem efficit amominatione.
 Ille patris magni parere parabat.
 Illam terra parens ira irritata Deorum.
 Multa uiri uirtus animo, multusq; recurfat
 Olli discurrere pares discrimine nullo.
 Præsertimq; si geminetur,
 Longa procul longis uia diuidit inuia terris.
 Hi quidem modi sunt, quibus eodem in uersu syllabarum, literarumque cō-
 uenientia concinere inter se uerba notatum est. Horum qui sunt ex conti-
 nuatione, longe melius sonant, quam qui ex interuallo. Et uerò illi omnium
 optimè, cum uel bina, ternæ, aut etiam quaternæ uerba ab eadem syllaba
 initium sumunt, uel qua terminatur ategrediens, ab eadem subsequens in-
 cipit. Totidem ferè genera comperies, aut non multo pauciora; quibus qui
 antecedit uersus, cum eo, qui consequitur, consonat,
 Pars cætera pontum Pone legit.
 Crudeli uulnere uidi Vitam exhalantem.
 Craffissimq; cruorem Ore reiectantem.
 Diuersa in parte furenti Turbantiq; utros.
 Que sit rebus causa nouandis Dissimulant.
 Teucri mixtiq; Sicani Nisus & Eurialus primi.
 Tum talia satur Terne.
 Et quondam patrijs ad Troiam missis in armis
 Isq;
 Is genus in docile.
 At pius.
 Hortantur socij
 Urbe furens.
 Vere suo.
 Palladis

Triplex cō-
centus.

Qui cōcentus
melius sonat.

Antecedens
cū subsequen-
ti uersu toti-
dem genera
concinnandi.

Pecuniarum accipiter auide atque inuide.
 Procax, rapax, trabax,
 Perenni serue, lurco, edax, furax, fugax.
 Ne tua uox ualide ualet.
 Ebo lutum Lenonium.
 Compedum contritor.
 Ego graphice facetus fiam.
 Magis calleo quam aprugnum callum callet.
 Dabuntur dotis inde sexcenti tibi.
 Quia te negabas credere argentum mihi Mirum.
 Citius extemplo a foro Fugiant.
 Atque amicibor gloriose
 Sed quis hic anstus ambulat?
 Dominus boues mi
 Mercatum Eretriam misit.

Sed ibi concepit foris, quis nam egreditur foras?

Atq; huiusmodi permulta, quæ prudens omitto. Tum Simontius uidetur inquit Syncere ita considerare obseruasse, quot modis uariari possit eiusmodi uocabulorum consensio, & quid illa efficiat, ut neutiq; considerati hominis sit arbitrari, à te sine circumspectione dictum esse in principe operis uersu.

Magnos æquæua parenti Progenies.

Quando enim dicere potuisses,

Et magno æquæua parenti,

Quod quidem numerosus plenusq; sonaret, maluisti. Sanè, inquit Syncerus perfectus tibi Simonti est, ut nulla aut certe per pauca, in quibus mihi ipsi placeam, sint. Si quid tamen esset, quod in omni eo poemate Musis arderet, hoc quidem unum fore existimabam. Sed refero me ad ea, quæ reliqua sunt de collocatione uerborum. Ac primum inspicias uelim, quot syllabarum ea sint, quæ connectas. Nam syllabe unius uocabula si plura sint, eorum continuatione quidem subsiliter necesse est compositio, tanquam multis clausulis concessa, sin pauiora, his quidem iniectionibus uelut siessulata sustinetur. Si enim initia uersus occupent, ut,

Quæ tantæ tenere moræ?

Pronunciationis fundamentum quodammodo iacere uidentur. Si mediæ, soni stabilimento intersunt,

Raptatus bigis ut quondam.

Si postrema, excipiunt, sistantq; id quod cadit.

Præruptis aque mons.

Ruit Oceano nox.

Exiguus mus.

Procumbit humi bos.

Quam considerate Syncerus concen-
tu biatuq; in
principe ope-
ris uersu uti-
tur.

Quod syllaba-
rum sint,
uerba quæ
conectantur,
intuendum.

¶ Nius syllabe
uocabula
quam uin
habeant.

Quæ quidem profecto sine huiusmodi sustentatione non ita planè cadere putares. Eadem plus moræ iniungunt, si bina collocentur.

Quo res summa loco Pantbu.

Ille nihil nec me querentem uana moratur.

Tyria Carthagine qui nunc.

Tantum effatus, & in uerbo uestigia torst.

Ut clarè perspicuas non sine retardatione uestigium inflecti. Ac multo plus si terna,

At me tum primum seius circumstetit horror.

Fecidit uultus? aut cur hæc uulnera cerno?

Geminatur hoc stabilimen compositionis tum singulis eiusmodi uerbis,

Hos cape satorum comites, his mania quæres.

Mos erat hæserio in Latio.

Sic animis iuuenum furor additus; Inde lupi ceu.

Faucibus expectant siccis, per tela, per hostes.

Hostem magnanimum opperiens, & mole sua fiat.

Quod eiusmodi est, ut quo carmen infistit, hoc stantis imago exprimitur. Tum etiam binis,

O lux Dardania, spes d' fidelissima Teuclum.

Est etiam ubi ter fiat hæc uocum retardatio,

Quam pro me curam geris, hanc pater optime pro me.

Que triplex quoque est. Atque ubi quater,

Tum pietate grauem, ac meritis si fortem uirum quem.

Iamq; in primis obseruatum est syllabe unius uocabulo narrationem plenius inchoari,

Urbs antiqua fuit.

Nox erat, & terris animalia somnus habebat.

Est in conspectu Tenedos.

Vix è conspectu

Rex arua Latinus & urbes.

Quid librorum initia? nomen eiusmodi è uocibus interdum sumuntur?

Sic satur lachrymans.

Tu quoque litoribus nostris.

At regina graui. Ut belli signum.

Id genus uerba in fine uersus collocantur, æpissimè dactylo præeunte.

Diuium pater atque hominum rex.

Atque hæc tibi mens est.

Raro autem spondeo, ut illud Lucretianum est,

Ingrati gentioribus inuenti sunt.

Et hoc Virgilianum,

Cum patribus, populisq; penatibus, & magnis Dijs.

Ab unius syl-
labæ uoce nar-
ratione in-
cepta.

Ab unius syl-
labæ uoce li-
brorum initia.

¶ Nius syl-
labæ uerbo uer-
sus termina-
ti.

Utrunque quidem aequè pedem propemodum ordiuntur. Illud enim initium à Dactylo est.

Mos erat. Hoc spondeo,

Est in secessu.

Sæpius autem illo, quàm hoc subsequente,

At Regina graui.

Nox erat, & placidum.

Mos erat hesperio in Latio

Est locus, Hesperiam.

Vrbs antiqua fuit.

Hic currus fuit.

Hoc erat alma parens.

Quid loquor, aut ubi sum?

Di quibus imperium.

Est ingens gelidum.

Est antiquus ager.

Nam per sepe etiam sequitur spondeus.

Sit mihi fas audita loqui.

Est in secessu.

Est in conspectu.

Sunt gemine somni portæ.

Si mihi quæ quondam.

Hoc illud germana fuit.

Hæ tibi erunt artes.

Sum pius Aeneas.

Nox erat, & terris.

Est urbe egressis.

Terminant autem in medio versus plerumque spondæum dactylo sequente,

Non opis est nostræ Dido, nec quicquid ubiq; est.

Nullus amor populis, nec fœdera iuncto.

Est Amathus, est celsa mihi.

Interdum etiam spondeo,

Celati argenti, sunt auri pondera facti.

Haud sibi cum Danais rem faxo, & pube Pelasga.

Nonnunquam finiunt trochæum, dactyliue medium tenent,

Vis in amore foret.

Finiant etiam dactylum,

Se tollit in auras.

Nymbo succincta per auras.

Quid dactylus ille & nōne totus constat ex unius syllabæ uocibus?

Parq; per omnes Tempestas.

Aures itaque consulende sunt, quarum iudicio uerba collocari oportet.

Iam & breuium uocabulorum quanquàm uitanda est continuatio, in re tamē, quæ grauior sit, adhibetur, ut non modo terna,

Secum Deæ corde noluitans Aut quaterna

Quippe uetor satis. Pallâsne exuere classẽ.

Sed etiam quina

Ferte citi flammæ, date tela

Ac senæ diuarum syllabarum uerba eodem in uersu posita reperiantur.

Ipsa canas oro, finem dedit ore loquendi.

Et me Phœbus amat, Phæbo sua semper apud me.

Et campos

Et campos ubi Troia fuit, feror exil in altum

Quæ septena quidem ne sint, facit quod unius syllabæ interijciuntur. Ut quo minus quæ sequuntur, quod trium syllabarum.

Larga quidem semper Drance tibi copia fandi

Quid longiorum series uerborum? & si frequens minime probatur, in re tamen aut leuiore, aut quam celerius ex primi oporteat, adiungenda est. Cum enim uox quæq; suum habeat accentum, accensus autem quo plures in oratione sunt, eo pronunciationem efficiant tardiores, par sanè est, ut tarditatem inferant uocabula, si continenter plura contextantur; sin pauciora, celeritatem. Ac trisyllaba quidem per sepe, tum ab initijs, tum ad postrema continuantur, nec tantum bina.

Detulit armari classẽ.

Inueni germana uiam.

Centum complexa nepotes.

Ramis insignis oliuæ.

Spresit moriens, eadem me ad fata uocasset.

Aduocat Aeneas, tumuliq; ex aggere fatur.

Animos equabit Olympo.

Fluuio succedit opaco.

Sed etiam quaterma

Proxima Circæe raduntur littora tærnæ.

Arguto tenues percurrens pectine telas.

Ergo ubi concepit furias ciuita dolore.

Ergo iter inceptum celerant rumore secundo.

Adiuuat nonnunquam hæc feriem hiatus, eiectionq; literarum,

Placarit nemora, & Lernam tremfecerit æu.

Ornatus argente Helens.

Vndiq; collecti inuadunt.

Formeq; insigne paterne.

Troie supremum audire laborem.

Scopuli ingentem traxere ruinam.

Eiusmodi præterea uerba in medijs collocari haud quaq; dubitandum est.

Tanti cinxerunt æthera nimbi.

Aurato fulgebat Apolline puppis.

At procul excelsio mirans uertice montis

Quin ex eisdem qui uersus integri constent, comperies.

Finibus extorris complexu amissus Iuli.

Talia dicent iamandum auersa tuerur.

Non absque tamen literarum expulsionẽ. Illitẽ nihil quod non esset trisyllabum habentẽ.

Tum breuiter supera aspectans conexa precatur

T P P

Longioris series uerborum in re leuiore, aut celeriter peracta.

Trisyllaba bina.

Terna.

Quaterna.

Adiuuat tri syllabæ feriem hiatus.

Ex trisyllabis uicq; uersus.

Dactylus est, atq; spondeus in principio uersus ab unius syllabæ uocabulo initium sumunt.

Terminant in medio pedem quæ unius syllabæ sunt.

Dactyli medium ex una syllabâ iteq; finis.

Ex his, quæ syllabæ unius, tot dactyli. Breuius uocabula in re graui conueniunt.

Terna diuarum syllabarum Quaterna. Quina. Sena.

Servati facinus, meritosq; novamus honores.
Nisi syllabe nox unus in altero principium, in altero medi
ret, & hi quoque,

Triginta capitum serps enixa iacebit,
Ingenteis Rutule spe clabit cadis acernos.

Nisi esset, quæ duarum est syllabarum, interiecta. Quæ vero ex quatuor
constant, non dubium est quin per sepe singula omnibus in locis reperian-
tur, siue consequantur quæ breviora sint, siue antecedant, ut in versu prin-
cipio, consequentibus tum quæ ex duabus, tum quæ ex tribus.

Tum quæ ex tribus

Supplicia hausurum scopulis.
Marmoree referunt thalamo.

Tum vero utriusque

Auxilio lætos dimitam, opibusq; iuvabo.
Prosperis summa placidum caput extulit unda.

In secunda sede

Non illi imperium pelagi, seuumq; tridentem,
Proferet imperium, iacet extra sidera tellus.

Vndique convenere, vocat iam carbasus auras.
Dives inaccessos ubi solis filia lucos.

Testatur moritura Deos.
Collapsam aspiciunt comitis.

Egressi optata potiuntur Troes arena.
In quarta

Nymborumq; facis, tempestatumq; potentem,
Illam terra parens ira irritata deorum.

Dextrum Scylla laus, lævum implacata Charybdis.
Dirarum nodis domus opportuna volucrum.

Tenet ille immania saxa.
Varijs exercitus armis.

Et quæ molissima sandi
In postrema

Constitit, atque oculis phrygia agmina circumspexit.
Pulvino quos ipsa decus dedit Oribhya.

Et si quintam pariter ac sextam implet.
Per incertos hymeneos.

Ac cerè nullam sit, quin duorum sit particeps locorum; aut si unum
complet, quin alterius partem capiat. Bis quoque hæc eadem verba
singula in eodem versu deprehendes.

Contigisse optetere, o Danaum fortissime gentis.
Fixerit arripedem ceruam licet, aut Erymanthi.

Quatuor syl-
labaris ver-
bis eodem in
verso ex in-
teruallo.

Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis.

Aut metus Ausonia prohibet consilere terra.

Tergemini nece Geryonis, spolijsq; superbus.

Tentaturum aditus, & quæ molissima sandi.

Italiam contra, Tyberinaq; longe.

Iam & bina continuantur.

Præcipientes vigilate viri.

Lamentis, gemitibusq; & semineo ululatu.

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Piritho umq;

Inclusum buxo, aut Oricia terebrytho.

Interea revoluta ruebat.

Littora litoribus contraria, fluctibus undas.

Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.

Et terna interdum,

Corvina uelatarum obvertimus antemmarum.

Incipiunt agitata tumescere.

Ac tantum abest, ut longiorum continuato vocabulorum nitetur, ut
siue consequatur, siue antecedat, siue intericiatur quod quatuor est syl-
labarum, in versu reliqua trium plerumque sint, vel omnia, ut

Supplicia expendant, alia panduntur inanes.

Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur.

Corriger Hesperidum fluminis regnator aquarum.

Insula inexhaustis Chalybum generosa metallis.

Vel maiore ex parte,

Italiam Lycie iussere capeffere sortes.

Et circumtextum croceo uelamen Acantho.

Nocturno Phæbe medium pulsabat Olympum.

Pallantis proavi de nomine Pallanteum.

Interim & quæ ex quinque syllabis constantur, inchoant carmen,

Infabricata fuge studio

Conticuere omnes.

Enumerare uales.

Disimulare etiam sperasti perfide tantum.

Nonnunquam fiunt,

Talorum Musam, Damonis, & Alphesiboi

Calatini divini opus Alcimedontis.

Est etiam cum interponuntur,

Littora deferuere, latet sub clausibus æquor.

Diversi circumspiciunt, hoc acrior idem.

Soporiferumq; papaver.

Oliviferæq; Mutæ.

Ex cōtinua-
tione.

Quatuor syl-
labaris ver-
bis cum his
quæ trium.

Quinq; syl-
labaris uox
sepe in verso

Tecto interiore sub auras.

Audito simulant trieterica Bæcho.

Nunc formosissimus annus.

Et que ex sex item.

Laodometegæ sentis periuria gentis.

Aut Agamemnonius cenis agitur Orestes.

Astur equo fidens, & uersicoloribus armis.

Eruct ille Argos, Agamemnoniasq; Mycenæ.

Et que etiam ex septem.

Amphitryoniade magno.

Atque hæc quidem uerba rarissime omnium admittuntur. Trisyllaba uero cum breuioribus contexta plurimum frequentantur, quibus per sepe accedunt, que quatuor syllabarum sunt, ut,

Italiam fato profugus, Laviniaq; uenit

Littora, multum ille & terris iactatus, & alto

Vi superim, læna memorem, Iunonis ob tram.

Primus ab ætherio uenit Saturnus Olympo.

Arma Iouis fugiens, & regnis exal adeptis.

Cum autem uocabula ut sunt proceræ, aut breuia, sic pauca, aut multa uersum conficiant, singula uero suum retineant sonum, animaduersum est, qui ex productioribus constat, quatuor non minus habere accentus, ut,

Appenninicolæ bellator filius Auni,

Laomedontiaden Priamum, Salamina petentem.

Abstractaq; boues abiurataq; rapine.

Armati circumfusi sunt ipsismq; domumq;

Quæ uero ex contractionibus, raro plusquam decem, ac sæpius qui decem, quam qui quatuor, reperiri. ut

Sed me iussa Deum qui nunc hæc ire per oras.

Nec iam se caput unda, uolat uapor ater ad auras.

Et nunc si bellare paras, atque hæc tibi mens est.

Nunc sine me turbare globum, & rege tela per auras.

Nunc morere, ast de me Diuum pater atque hominum rex.

Quam pro me curam geris, hanc pater optime pro me.

Illud autem Propertianum extra hos fines egreditur.

Iste quod est ego scæpi fuit, sed fors & in hora.

Vitandum porro est ne cadentia similiter, ne similiter desinentia, ne modo eodem declinata multa, aut crebro iungantur; ne uerba, ne nomina, ne locutionis cætere partes sui similibus, eiusdemq; rationis continentur. Quæ si raro copulenter, non est profecto, quod tanquam uitium fugiamus. Quandoquidem id non semel factum ostendimus, cum uerba fecimus de literarum syllabarumq; concentu. At scietatis nulla non in re, ita in colloca-
tione uocabulorum su-

Que ex syllabis sex constat.

Que ex septem.

Que uerba frequentius, que rarius admittuntur.

Perfusus ex productioribus uerbis quatuor non minus habet accentus.

Perfusus ex breuioribus uo pl quam decem.

Sæpius qui decem, quam qui quatuor.

Qui unde cum habet accentus, rari.

genda est, cum uel ipse hirtutes, nisi uarietate adiuentur, offensionem faciant. Iam per multum interest ad compositionem quæ quibus antecedant, non tantum in iunctione uerborum, sed etiam in membrorum iunctorumq; contextu. Hoc enim pacto crescit oratio,

Ardet apex capiti, cristisq; à uertice flamma.

Funditur, & uastos umbo uomit aureus ignes.

Rapidus montano flumine torrens

Sternit agros, sternit fata læta, boumq; labores.

Præcipitesq; trahit sylvas.

Contrâ, si uertatur, non sanè uim eandem haberet. Nam plus est uastos euomi umbone ignes, quam fundi cristis à uertice flamma; & hoc, quam apicem ardere; & præcipientes trahi sylvas, quam agros, fataq; sterni, boumq; labores. In singulis autem uocabulis nemo dubitat quin cauendum sit, ne decrescat locutio, nè uerbis quæ firmiora sunt, succedant, quæ minus ualida, cum augeri debent, sententia, ut,

O Pater, o Diuumq; hominumq; aeterna potestas,

Quod sequitur enim maius est, quam quæ antecedit. Contrâ, cum minui de sunt,

Dijs sedem exiguum patrijs, litusq; rogamus

Innocuum, & cunctis undamq; auramq; patentem.

Aliud enim alio minus subsequitur. Quid nam rerum omnium minime negandum, nisi quod cunctis patet? At si ab hoc siempisset initium, non probè ad litus innocuum, sedemq; exiguum descendissent. Sunt quæ ordine permutato fiant supernacanea, ut,

Tum fratres gemini Tibertia menia linquunt.

Si mutetur in illud. Tum gemini fratres, addere fratres non oporteret. Sed fortasse futilis hæc observatio, ut nimia illa est, quod Fabius docet, ut uocabula uerbis, quemadmodum Grammatici loquuntur, uerba rursus aduerbijs, nomina appositis, ac pronominibus essent priora, cum secus crebro facti reperias, nec in consulto. Quam supersitiosum est, ut tempore quæq; antegrediantur, eodem illa ordine collocare. Quanquam enim prestat plerumque id facere, interm tamen eo potiora sunt antea, ut post illa, quæ subsequuta sunt, quia leuiora, consequantur. Iam uerbo sensum concludere, ut si compositio id patitur, longè optimum est. Quippe in quo uis maxima posita sit orationis, cuiusmodi est,

Tum demum præceps salu sese omnibus armis

In flumini dedit, ille suo cum gurgite flauo.

Accepit uenientem, ac molibus extulit undis.

Et letum socijs abluta cæde remisit.

Et Verbem præclaram statui, mea monia tidi.

Ita uirum penas, inimico à fratre recepi.

Quod propemodum compar est, & quidem ex tribus constans membris.

Ceterus uerborum eiusmodi sit, ut crescat oratio, cum augeri debeat sententia.

Decrescat oratio cum minui de.

Que ordine permutato fiant supernacanea.

Supersitiosum, ut collocantur pronomen tempore antegrediantur.

Verbo sensum concludere optimi est, non tamen semper.

Méne incepto desistere viſum?

Nec poſſe Italia, Teucrorum auertere regem? Atque,

Et quiſquam numen Iunonis adoret?

Præterea? aut ſupplex aris imponat honorem?

Aut circumſcriptæ,

Polſquam Rex Aſia, Priamiq; euertere gentem

Immeritam uſum ſuperis; ceciditq; ſuperbum

Ilium; & omnis humo ſumat Nepunia Troia;

Diuera exilia, & deſertas querere terras

Angurijs agimur Diuinis; claſſemq; ſub ipſa

Antandro, & Phrygia molimur montibus Ida

Incerti, quo fata ferant, ubi ſiſtere detur,

Contrahimusq; uiros. Et

Ite, ait, egregias animas, que ſanguine nobis

Hanc patriam peperere ſuo, decorate ſupremis

Muneribus, ſtaſtanti; Euandri primus ad urbem

Mittatur Pallas; quem non uirtutis egentem

Absſtulit atra dies, & funere merſit acerbo. Et

Quod ſi immatura manebat

Mors natum, caſis Volſcorum millibus ante,

Ducent in Latium Teucros cecidiſſe iuuabit. Et

Quin ego non alio digner te funere Palla,

Quam pius Aeneas, & q; magni Phryges, & quam

Tyrrheniq; duces, Tyrrhenum exercitus omnis,

Magna tropæa ferunt, quos dat tua dextera leto. Et

Præſtat ſuū ſolito rex inſiſte ab alto. Et

Haud ſcens, atque alto in lūco cūm forte caterua

Conſedere auium, piſcoſoue amne Paduſe,

Dant ſonitum rauci per ſtagnā loquacia cygni.

Hæc quidem exempla ſunt circumſcriptionis, que præterea uel continua, uel comprehenſio, uel ambitus, uel circuitus, Cicerone autore, dici poteſt, quod tanquam in orbe incluſa currat oratio, quoad inſiſtat in ſingulari perfectis, abſolutisq; ſententijs. Eſt etiam continuandi alteri genus; cūm inſiſtim, membratim; uia comprehenſione uerborum plura abſoluimus, & completimur ſenſa, nec ſecus atque complures imo corpore partes cōtinentur, que quidem in illo inſiſt. coherentesq; ſuum quæq; munus exequantur, abſciſæ autem inutiles omnino redderentur.

Non erit auxilio nobis Aetolus, & Arpi,

At Meſſapus erit, ſelixq; Tolumnius; & quos

Tot populi miſere duces, nec parua ſequuntur

Gloria

Gloria delectos Latio, & Laurentibus agris.

Eſt & Volſcorum egregia de gente Camilla

Agmen agens equitum, & florentes ære cateruas. Et

Italiam petijt ſatis aut horibus, eſto,

Cassandra impulſus ſurijs, num linquere caſtra

Horitari ſumus? aut inſam committere uentis?

Num puero ſummam belli nēm credere muros?

Quis deus in fraudem? que dura potentia noſtra

Egit? ubi hoc Iuno, demiffæ nubibus Iriſe

Ac longiore, quam illud, continuatione hoc prouebitur genus. Verū utrūque breuius q; ex duobus membris, fieri non poteſt, atque è quatuor ſerè cōſtat, ut quod ait Cicero, & aures impleat, et ne breuior ſit, quam ſatis ſit, neque longior. Quamquam ſæpe accidit, ut nel citius inſiſtendum ſit, uel longius procedendum; ne breuius aures deſtudaſſe uideatur, nēue longitudo obtuſiſſe. Atque utrinque fieri, que attulimus, exempla documento erunt. Sed ratio mediocritatis præſertim carmen ſcribentibus habenda. Itaque inſiſta partes membrorum, membra comprehenſionis eſſe plerique arbitrantur, cūm autem membra etiam ſine inſiſtione conſtare poſſint. Sine membris quidem circuitum non poſſe. Nihil enim in his inciſitur, ut Rex Iuppiter omnibus idem,

Fata niam inueniant.

Neque in hoc,

Aeneas ſanè ignotis iactetur in undis.

Sunt qui orationem, que uno ſpiritu pronuntiata uel totam ſententiam,

uel eius partem breuior, ac ſine intervallo abſolutam continet, q; ſi contra-

ctior ſit, inciſum appellent, idque duodecim numero ſyllabarum circū-

ſcribant. Sin productior; membrum eſſe definiant. Quod ſi ut ne-

rum probabitur, non erit pars membri inciſo, nec membra hæc, ſed in-

ciſa dicentur, ut Rex Iuppiter omnibus idem,

Fata niam inueniant.

Neq; alia quedam ſupra à nobis exempli cauſa prolata. Iam in hac triplici notum compositione numerorum moderari ſeruanda, qui, ut quiſque poſtulatuerit locus, modum formamq; uariari oportuit. Sed quamquam de numeris qui ſcripſerunt, eos quidem non alios, quam poeticoſ reperi dixerunt; cūm illos eoſdem eſſe, ac pedes definiunt, aut certe ſpaciū temporis, que in pedibus metimur ita, ut numeros, quales iſ ſint, quantū uero, menſione intelligamus. Mihi tamen eo latius, ſuſuſq; hoc nomen accipiendum eſt, quod non modò animaduertendum puto, quo ſingula poemata uerſe ſcribantur, (ſic enim omnia profectò carmina, ſuo quæq; in genere eiſdem & diſtinguerentur modis, & clauderentur, nec præterquam Hæ-

Nam inciſa partes membrorum, ut membra periodi ſint

De numeris poetici.

In numeris aliud quiddam eſt, ratio ſcilicet ætatis præterquam

QQQ

